

YENİ ÇAĞ

- **G. Kallai:** Çağdaş devrim sürecinin ana gücü
- **L. Korvalan:** İki yıl sonra Şili'de neler oluyor?
xx: Asya ve Afrika ilerilik yolunda

Özel sayfalar

- **Ahmet Saydan**
Bu ayın olayları
Ayın yorumları

11(101)
Kasım
1972

BARIŞ VE SOSYALİZM PROBLEMLERİ

Bu sayfadaki imzalardan bazılarının kimlikleri:

Luis Korvalan

Şili Komünist Partisi Genel Sekreteri

Gyula Kallai

Macar Sosyalist İşçi Partisi MK Politbüro üyesi, Macaristan Vatan

Cephesi Başkanı

Çağdaş devrim sürecinin ana gücü

Gyula Kallai

Bütün ilerici insanlığın halen 55. yıldönümünü kutlamakta olduğu Büyük Ekim Sosyalist Devrimi zaferi, kapitalizmden sosyalizme geçiş devrinin başlangıcı oldu. Bu geçiş çağımızın esas muhtevasını teşkil etmektedir. Çağın temel çelişkisi sosyalist ve kapitalist dünya sistemleri arasındaki çelişkidir; kapitalizmin etki alanının daralması ve yeni düzenin etkisinin gittikçe genişlemesi toplumsal gelişmenin ana doğrultusunu belirlemektedir.

Kapitalizmden sosyalizme geçişin, politik bakımdan çok yanlı olan bu tarihsel sürecin, kuvvetlerin somut oranıyla şartlı objektif bir eğilim karakteri vardır. «Emperyalizme karşı savaşta, çağımızın üç büyük temel gücü – dünya sosyalist sistemi, uluslararası işçi sınıfı ve ulusal kurtuluş hareketi – birleşmektedir.» ⁽¹⁾

I. Bu büyük devrimci güçlerin üçü de değişik koşullar altında eylem göstermektedir. Durumları, olanakları ve mücadele biçimleri başka başkadır. Bundan ötürü, çeşitli devrimci akımların ardıcıl olarak dünya sosyalist sistemine, yani sosyal ilerlemeye öncülük eden ve emperyalizmle boğuşmanın esas ağırlığını kendi üzerine alarak, bir yandan kurtuluş hareketinin öteki kollarına en büyük yardımda bulunabilen bu temel güce doğru yönelmelerinin son derece büyük önemi vardır. Komünist ve işçi partilerinin 1969 Yılı Uluslararası Danışma Toplantısı, «dünya sosyalist sisteminin, anti-emperyalist savaşın çözümleyici gücü olduğu»nu belirtmiştir. ⁽²⁾

Bu durum, komünistlerin hayırhah dilek veya iddialarını değil, sosyalizmin evrensel zaferi gibi yasal bir sonuca götürecek olan toplumsal

---

⁽¹⁾ «Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı. Moskova. 1969» Prag, s. 8.

⁽²⁾ Aynı kitap, s. 21.

gelişmenin objektif etkenlerini yansıtır. Sosyalist ülkelerin işçi sınıfı devrimci mücadelede nitel bakımdan yeni bir fonksiyonu yerine getiriyor. İktidarda bulunan, bütün şehirli ve köylü emekçilerin giderek güçlenen birliği koşulları içinde yeni toplumu kurma tarihsel ödevini yerine getirmekte olan bu sınıf, kendisini sosyal ilerlemenin uluslararası çapta çözümleyici etkeni yapan ve dünyanın devrim yoluyla yenilenmesi için elverişli koşullar yaratan bir maddi güce sahiptir.

Sömürüye ve ezgiye karşı, emperyalist gericilik ve saldırıya karşı yürütülen sınıf mücadelesi, uzlaşmaz çelişkili iki toplumsal sistem arasında dünya ölçüsünde bir çarpışma düzeyine ulaştı. Bu çarpışma milletlerarası proletaryanın mücadelesinde en temelli nitel değişim anlamındadır. Bu proletaryanın bir bölümü – sosyalist ülkeler işçi sınıfı – iktidarı elinde bulundurarak emperyalizme karşı âdeta «yukarıdan» bir mücadele yürütüyor. Diğer bölümü – sosyalist olmayan memleketler işçi sınıfı – kendi menfaatlerini savunmanın geleneksel araç ve metotlarını kullanarak bu mücadeleyi «aşağıdan» yürütüyor, fakat devlet halinde örgütlenebilmiş proletaryanın gücüne ve örneğine dayanma olanağına da sahip bulunuyor.

Uluslararası devrimci süreci derinleştirmenin en önemli koşulu, bu sürecin çeşitli kollarının eylemlerini koordine etmektir. Uyumlu sınıfsal eylemler dünya emperyalist burjuvazisini sağlam bir kısıpca almakta, onun karşı-devrimci manevralar çevirme olanaklarını sınırlamakta, kapitalist sistemin ayrı ayrı halkalarını zayıflatmakta ve dünya sosyalist devriminin daha ileri doğru gelişmesine elverişli koşulları yaratmaktadır.

Sosyalist sistem ile kapitalist sistem arasında gittikçe şiddetlenen mücadele yasal olarak, dünyada bütün sosyal-politik güçlerin kaçınılmazlıkta kutuplaşmaları sonucunu doğurmaktadır. Çağdaş sosyal-politik güçlerin karakter ve orantısını tahlil ettiğimizde, bunlar arasında menfaatleri sosyal ilerlemenin istemleriyle şu veya bu biçimde çelişenlerin mevzilerinin emperyalizmin mevzilerine uygun düştüğü ya da buna eğilimli oldukları, öte yandan ilerici dönüşümler için mücadele eden güçlerin dünya sosyalizmine doğru yöneledikleri ve onunla bağlaşma olanakları aradıkları sonucuna varırız.

İki sistem arasındaki çarpışma, çeşitli cephelerde ve çeşitli somut hedefler gözetilerek yürütülen devrimci mücadelenin perspektifleri üzerinde çözümleyici bir etki yapmaktadır. Bununla beraber şunu da belirtmeliyiz ki, sosyalizmin fiilli ve potansiyel müttefikleri kendilerine özgü teorik-ideolojik prensipleri ve pratik-politik tutumlarıyla belirgin olsalar da, dünyada onların çevresi emperyalizmin müttefiklerinin çevresinden daha geniştir.

II. Sosyalizm ile kapitalizmin uzun bir tarihsel süre boyunca birarada varolmaları kaçınılmazlığını gözönünde bulunduran komünistler, sosyalist ve kapitalist devletler arasında barış içinde yanyana yaşamayı sebatla savunurlar. Temel prensipleri V. İ. Lenin tarafından formüle edilmiş olan

barış içinde yanyana yaşama politikası, anti-emperyalist mücadelenin menfaatlerine aykırı düşmemekte, tam tersine, devrimci bir yol, devrimci strateji olarak belirlemektedir.

Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nin zaferinden sonra, barış içinde yanyana yaşama politikasının stratejik hedefi, SSCB'nde yeni toplumsal düzenin yerleşmesi ve gelişmesi için gerekli dış koşulları sağlamaktı. Yeni toplumsal düzenin ilerlemesinin, Lenin tarafından defalarca belirtildiği gibi, yalnız ulusal değil, aynı zamanda uluslararası büyük bir önemi vardı. Sözkonusu stratejik hedefe ulaşıldı ve Sovyetler Birliğinde sosyalizm kuruldu. SSCB'ne saldıran Nazi Almanyası ile savaş, sosyalist düzenin sağlamlığını yoklama bakımından ciddi bir sınav oldu ve sosyalist düzen bu sınavdan yüzakıyla çıktı. Bu başarı her şeyden önce kudretli iç güçlere ve amaca yönelik dış politikaya dayanıyordu. Sovyetler Birliği saldırganı püskürttüktan vetamamiyle hezimete uğrattıktan başka, zaferden zafere geçen ileri harekâtı sonucunda faşizmin pençesindeki nice memleketi de kurtardı. Bu memleketler İkinci Dünya Harbinden sonra ilerici bir gelişme, sosyalist gelişme yoluna koyulma olanağını buldular.

Sosyalist sistemin böylece meydana gelmesi ve güçlenmesiyle, barış içinde yanyana yaşama politikası, emperyalizmle sınıf mücadelesinin kendine özgü bir biçimi olmaya devam etmektedir. Fakat şimdi kuvvetler oranının kesinlikle değiştiği yeni durumda, sosyalizm artık bu mücadeleyi bambaşka uluslararası koşullar içinde yürütmektedir. Bugün barış içinde yanyana yaşama politikasının stratejik hedefi, sosyalizmin dünya ölçüsündeki zaferi için elverişli koşulların yaratılması olarak ifade edilebilir. Sosyalist ülkelerin istikrarlı gelişmesi, ekonomik ve sosyal kudretinin artması ve aralarında kardeşçe işbirliğinin güçlenmesi çağdaş devrimci sürecin daha da derinleşmesine yardım etmektedir.

Şu da var ki, nükleer silâhın elde bulunması, iki dünya sistemi arasında muhtemel bir kapışmanın karakterinde temelli değişiklikler gerektiriyor. Zira bu silâhın kullanılacağı bir kapışmanın, yalnız kapitalizmi kesinlikle hezimete uğratmakla kalmıyacağı, tüm toplumsal ilerlemenin en önemli maddi koşullarını da ortadan kaldıracığı söz götürmez.

Uluslararası alanda oluşan değişmeler, sosyalist ve kapitalist ülkeler arasında barış içinde yanyana yaşamayı tarihsel bir zorunluk haline getiriyor. Sosyalist ülkelerin savundukları barış içinde yanyana yaşama politikası, zamanımızda iki sistem arasında silâhlı çatışmanın kaçınılmaz olmadığı ve sosyalizmin zaferi için harbe ihtiyaç bulunmadığı gerçeğinin kabulüne dayanıyor. Bu politika, komünistlerin, kurdukları yeni düzene, sosyalist düzenin üstünlüklerine güvenini, bu düzenin eski dünya ile çetin ve sürekli boğuşmasını eninde sonunda kapitalizmin çürüyüp gitmesi tarihsel kaçınılmazlığının belirlediği gerçeğine inancını yansıtmaktadır.

III. Bir de sosyalist sistemin ne gibi olanaklara sahip olduğunu birkaç

veri yardımıyla belirtmeye çalışalım. Bilindiği üzere, bu sistem 14 memleketten meydana geliyor; dünya topraklarının yüzde 26'sını ve yeryüzü nüfusunun yaklaşık olarak üçte birini kapsıyor; dünya sanayi üretimindeki payı da yüzde 39'u buluyor. Daha şimdiden sosyalist ülkelerin gücü ve etkisi, emperyalizmin yeni bir dünya harbi açmasına engel olabiliyor; «kuvvete dayalı» anti-komünizm politikasını yayıflatıyor ve bu ülkelerin gelişmesini geri çevirme umutlarının bir kuruntudan öteye geçmesine imkân vermiyor.

Ne var ki, gerek sosyalist ülkeler, gerekse devrimci ve anti-emperyalist hareketin diğer kolları, milletlerarası gericiiliğin türlü türlü baltalama eylemlerine karşı, bu gericiiliğin fırsat buldukça askeri kuvvete de başvurduğu saldırılarına karşı, kendini henüz güvence altına alabilmiş değildirler. Netekim, Çin-Hindi'nde ve Yakın-Doğu'daki saldırılar, gelişmekte olan bazı ülkelerdeki emperyalizm yanlısı darbeler vb. bunun böyle olduğunu göstermektedir.

Zamanımızda komünistler, emperyalizmin ciddiye alınması gereken bir düşman olduğunu biliyorlar. Emperyalizm, dünya sosyalizminin gelişmesinde karşılaşılan güçlüklerden ve öncelikle Çin yöneticilerinin bölücülük eyleminden, anti-sovyetik tutumundan, bütün anti-emperyalist güçlerin menfaatlerine ihanet politikasından kendi amaçları için yararlanmaya can atmaktadır. Fakat komünistler sosyalizmin giderek artan olanaklarını da, kardeş ülkelerden çoğunun uluslararası eylembirliğini güçlendirme, dünya alanına bölük-pörçük dağınık durumda dağıt, politik, ekonomik ve ideolojik bakımdan sınıksız kenetli bir topluluk olarak çıkma arzularını da gözönünde bulunduruyorlar.

Varşova Antlaşması ve Ekonomik Yardımlaşma Konseyi gibi bir toplulukta güçlerini birleştiren sosyalist ülkeler, devrimci hareketin her koluna etkili bir yardımda bulunabilirler. Bu yardım, ulusal bağımsızlık ve sosyal kurtuluşları uğrunda savaşmakta olan halklarda, emperyalist saldırganın baskısına karşı direnme ve onun bölgesel harplerde bile üstün gelmesini engelleme gücünü artırmaktadır. Macar Sosyalist İşçi Partisi Merkez Komitesinin X. Kongredeki faaliyet raporunda şöyle denilmektedir: «Dünya sosyalist sisteminin varoluşu, emperyalizmin politikası üzerinde, hattâ kapitalist memleketlerin iç ilişkileri ve aralarındaki karşılıklı ilişkiler üzerinde etkiler yapmaktadır. Sosyalist ülkelerin ortaya koydukları örnek, pratikte yani toplumsal düzenin üstünlüğünü göstermekte, sosyalist geleceği insanlığın reel perspektifi olarak gözler önüne sermektedir.»⁽³⁾

Sosyalist topluluğun varoluşu ve bu topluluğa dahil devletlerin uyumlu politik hattı sayesinde, bugün hepimiz uluslararası alanda olumlu değişimler sürecinin içinde bulunuyoruz. Emperyalist çevreler, sosyalist ülke-

(3) «A Magyar Szocialista Munkáspárt X Kongresszusa». Budapest, 1971, 135 old.

lerin, silâhlanma yarışını sınırlama, keskinleşen bunalımları politik yoldan çözme vb. sorunlarıyla ilgili tekliflerini gözönüne almak zorundadırlar. Bu çevreler, değişik toplumsal sistemlere sahip devletler arasında barış içinde yanyana yaşama politikası temel prensiplerini (toprak bütünlüğüne ve egemenliğe saygı, kuvvete başvurmama, karşılıklı yarara dayanan uluslararası işbirliği vb.), yani emperyalizmin uzun yıllar boyunca kesinlikle reddettiği prensipleri de kabul etmek zorundadırlar.

Sosyalist devletlerin dış politika çabalarında, özellikle Avrupa'da gerginliğin azaltılması, kıtada «soğuk harb»in yılanmış engellerinin ortadan kaldırılması süreci önemli bir sonuçtur. SSCB ile Fransa arasında her iki taraf için yararlı eylemsel işbirliğinin gelişmesi, Sovyetler Birliği ve Polonya ile FAC arasında imzalanan antlaşmalar, Batı Berlin durumuyla ilgili dörtlü anlaşma, iki Alman devleti arasında transit ulaştırma işlerinin normalleşmesi bu sürecin organik parçalarını teşkil eder. 1972 Mayısında Moskova'da yapılan Sovyet-Amerikan görüşmelerinin sonuçları, barış içinde yanyana yaşama politikası prensiplerinin Birleşik Amerika tarafından kabul edildiği gerçeğini de yansıtmaktadır.

Sosyalist ve kapitalist devletler arasındaki karşılıklı ilişkilerde barış içinde yanyana yaşama prensiplerinin yerleşmesi sürecinin bundan böyle daha da gelişeceği güvenle söylenebilir. Fakat bu, emperyalizmin, barış içinde yanyana yaşama prensiplerini kabul etmekle, artık başlıca stratejik amacını gerçekleştirme, yani sosyalizmin kazanımlarını yoketme veya hiç değilse sarsıp zedeleme denemelerinden vazgeçeceği tahminlerini haklı çıkaramaz.

Anti-komünizmin stratejisini çizenler, barış içinde yanyana yaşama durumundan kendi çıkarları için yararlanma niyetlerini gizlemiyorlar. Bu uzmanlar barışçılık maskesi takınarak, «barışçı müdahale» dedikleri metotlara, sosyalizmi içeriden «sarsıp çökertme» kurnaz taktiğine gitgide daha geniş ölçüde başvuruyorlar. MSIP X. Kongresi, bu durumda üzerimize düşen ödevi ve bunun önemini şöyle belirtti: «Sosyalist ülkelerin hayatına emperyalistlerin açık veya maskeli her türlü müdahale denemelerini bundan sonra da kesinlikle suya düşürebilmek üzere, bu ülkeler halklarının, düşman tarafın «sarsıp çökertme» politikasına karşı uyanıklığını biteviye arttırmak gerekmektedir.»⁽¹⁾

Barış içinde yanyana yaşama politikasının temel isteği – iki sistemin mücadelesinde silâhlı çatışmaların hesaptan çıkarılması –, hiç de aralarındaki sınıf mücadelesinin zayıflaması anlamına gelmez. Fakat bu mücadele araçları arasından silâhlı çatışmalar çıkarılırsa, diğer – diplomatik, politik, ideolojik, ekonomik vb. – araçların uygulanma alanı genişler. Bu da, şimdi ki ve gelecekteki durum bakımından, barış içinde yanyana yaşama politikası uygulamasının gerektireceği karşılıklı stratejik ve taktik iliş-

(1) «A Magyar Szocialista Munkâspárt X Kongresszusa». Budapest, 1971, 465 old.

kiler hakkındaki tasarımlarımızı daima yoklayıp kararlaştırmanın, bu politika çerçevesi içinde de emperyalist devletlerle karşılıklı ilişkilerin hangi alanlarda, belirli bir aşamada, kesin mücadeleye, hangi alanlarda yarışmaya başvurulacağını, imkân bulundukça da iki karşıt sistem arasında ne gibi işbirliği yapılabileceğini ayrıntılarıyla belirlemenin gerekli olduğu anlamındadır.

Bu tedbirin gerçekleştirilmesi, sosyalist devletler topluluğuna, barış içinde yanyana yaşama koşullarını bundan böyle de sosyalizm, ilerilik ve barış yararına kullanma olanağı verir. Bunun böyle olması bizim için bir zorunluktur, zira biz, ancak Marksist-Leninist öğretiyeye göre enine-boyuna düşünüldüğü saptanmış anti-emperyalist stratejiye dayanarak, dış politika araçları hazinemizin – saldırıya uğrayan ülkelere açıkça yardımdan tutun da, barışı güçlendirmek maksadıyla kapitalist devletler hükümetleriyle görüşmelere ve anlaşmalar yapmaya kadar – bütün olanaklarını iyice kullanarak, barış içinde yanyana yaşama prensiplerinin revizyonistçe ve dogmatikçe tahrifine karşı mücadele edebilmekteyiz.

IV. Ekonomi, iki sistem arasındaki mücadelede çok önemli bir kesimdir. Emperyalist çevreler, barış içinde yanyana yaşama koşullarından yararlanarak uluslararası alanda sosyal-ekonomik mevzilerini sağlamlaştırmayı başaracaklarına ve bu alanda sosyalizme karşı kesin bir savaş verebileceklerine güveniyorlar. Bu durumda, uluslararası sınıf mücadelesinde ana cephenin yakın gelecekte ekonomik yarışma alanına geçeceğini, birbirinin karşıtı iki toplumsal sistemin bu alanda boy ölçüşeceklerini gözönünde bulundurmak gerekiyor.

Bellibaşlı kapitalist memleketler, müazzam bir ekonomik ve teknik potansiyeli olan güçlü ve yüksek örgütlü bir üretim mekanizmasına sahiptirler. Sosyalist ülkeler birçok göstergelerde henüz en gelişkin kapitalist devletlerin düzeyine varabilmiş değillerdir. Kapitalist devletlerin de hep aynı yerde durmadıkları şüphesizdir. Biz, yeni düzenin tarih önünde yükümlendiği ödevi, yani sanayi ve köy ekonomisi gelişmesinin temel göstergelerinde ve aynı zamanda hizmetler alanında dünya kapitalist sistemini geçme ödevini, ancak ekonomik kalkınma hızında artış sağlamak üzere bütün olanaklarımızı kullanarak yerine getirebiliriz.

Dünya sosyalist sistemi bu ödevin başarıyla çözümü için gerekli bütün koşullara sahip bulunuyor. Bu sistemin ve her şeyden önce Varşova Antlaşması ve EYK üyesi ülkelerin gelişmesi, kapitalizmle tarihsel yarışmada yeni yeni başarılarla ulaşabilmesine imkân verecek olan dinamizmiyle göze çarpmaktadır. İstatistik veriler de bunu açık-seçik göstermektedir.

Sosyalist devletlerin sanayi ürünlerinde yıllık ortalama artış hızı 1951-70 yılları döneminde yüzde 10,5'i bulmuşken, bu hız kapitalist dünyada yüzde 5,5'i geçmemiştir. 1971 yılında sosyalist ülkelerin sanayi üretimi hacmi 1950 yılındaki üretime 7,8 mislini bulmuş, gelişmiş kapitalist memleketlerdeyse, bu alanda ancak 2,8 misli artış görülmüştür.

EYK üyesi ülkelerin sanayi kapasitesi, Ortak Pazar memleketlerinin potansiyelinden hemen hemen iki defa daha büyüktür. EYK ülkelerinde üretilen adam başına sanayi ürünü dünya göstergesi ortalamasını 3 kat aşmaktadır. EYK'nin varoluşu yılları boyunca, bu örgüte giren ülkelerin halk ekonomisi düzeylerinde, önceleri geri kalanların daha hızlı gelişmeleriyle gerçekleşen bir yakınlaşma olmuştur.

Sosyalist ülkelerin başarıları ve aynı zamanda sosyalizm ve komünizm kuruluşu perspektif programları, yeni düzenin çekim gücünü artırmakta ve en gelişkin kapitalist memleketlerin bulundukları ekonomik düzeyi de aşabilecek kabiliyette olduğuna tanıklık etmektedir.

Bunun temel koşullarını da, sosyalist ekonomi yasallıklarının daha etkin biçimde gözönünde bulundurulması, halk ekonomisinin bilimsel temele oturtulmuş bir plân gereğince ve üretimin en rasyonel biçimde örgütlenmesiyle yönetilmesi, gücünü kardeşçe ekonomik ve bilimsel-teknik işbirliğinin geliştirilmesinden alan muazzam olanakların kullanılması, uluslararası işbölümünün hızla geliştirilmesi ve sosyalist ekonomik bütünleşmenin ilerlemesi olarak sıralayabiliriz.

Bu sonuncu koşul bilhassa önemlidir. Milletlerarası emperyalizm, özellikle ABD emperyalizmi, sosyalist ülkelerin başarılı ekonomik gelişmesine engel olmak amacıyla yirmi yıl boyunca bir ticari ve ekonomik ayırım politikası güttü. Bu politika iflâs etti. Batı Avrupa kapitalist memleketleri ve Japonya böyle bir politika gütmekten vazgeçtiler, daha esnek ve ayrımlaşma gözetken bir taktik uygulamaya başladılar. Bu memleketler artık sosyalist ülkelerle, en başta Sovyetler Birliği ile dış ticaret hacmini bir hayli artırdılar. Bu cümleden olarak, Birleşik Amerika da, meydana gelen değişimlerin etkisiyle kendi durumuna yeniden çeki-düzen vermektedir. Bununla beraber, milletlerarası emperyalizm, sosyalist dünya ile ekonomik, bilimsel ve teknik ilişkilerinin gelişmesini, kendi politik-stratejik hedefleri bakımından kullanma niyetlerinden vazgeçmiyor. Birleşik Amerikada vaktiyle kabul edilen ve sosyalist ülkelerle ticaretin sınırlandırılmasını öngören kanunlar, şimdi bir bakıma da ekonomik işbirliğinden bu ülkeler arasına sokulabilecek kama olarak yararlanma maksadıyla değiştiriliyor.

Sosyalist devletler, anti-komünizm stratejisine, politik ve ekonomik bakımdan daha sıkı kenetli bir topluluk meydana getirerek karşı koymalıdır. Bu tedbir dünya sosyalist sisteminin uluslararası durumunu sağlamlaştıracak, kapitalizmle tarihsel yarışmada onun mevzilerini güçlendirecektir. İçinde bulunduğumuz aşamada ekonomik ilişkiler kardeşçe işbirliğini geliştirmenin son derece önemli kesimini teşkil etmektedir. Bilindiği üzere, çoğu sosyalist ülkeler yüksek tempolu ekonomik gelişme aşamasına girmişlerdir. Bu aşamada, bilimsel-teknik devrimin başarılarını sosyalist ekonomi sisteminin üstünlükleriyle bağlama sorunu birincil bir önem kazanmaktadır. Bu sorunun çözümü için, kardeş devletler arasındaki

işbirliğinin daha yüksek bir düzeye çıkarılması, sosyalist ekonomik bütünleşmenin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. EYK üyesi ülkelerin 1971 yılında kabul ettikleri Komple Program bunun için gerekli koşulları sağlamaktadır.

V. Anti-emperyalist mücadelenin başlıca gücü sıfatıyla dünya sosyalist sisteminin önemi, sadece onun kapitalizmle ekonomik yarışma ödeviyle, bu tarihsel ödevle sınırlı değildir. Sosyalist ülkeler ve öncelikle Sovyetler Birliği, çağımızın devrimci güçlerinin öncüsü durumuna geçmişlerdir. Bu ülkelerin, bilimsel sosyalizmi teori alanından politik uygulama alanına çıkarmaları sayesinde ki, insanlığın üçte birinin hayat tarzında köklü bir dönüşüm gerçekleştirildi ve bu dönüm toplumsal gelişmenin tarih öncesinden gerçek tarihine doğru nitel bir sıçrayış oldu. İnsancıl değerlerin bütün görüntüsü, bu değerlerin her sistemin iç kanunları tarafından şartlanan önemi şimdi terazinin kefelerine konulmuş durumdadır ve kapitalist dünyada milyonlarca insanın bilinci üzerinde, kapitalizmin bu dünyada en geniş halk yığınlarının sosyal ve mânevi ilerlemesi için gerekli koşulları sağlamaktan âciz olduğuna dair bu insanlarda gittikçe yerleşen kani üzerinde büyük bir etki yapmaktadır.

Günümüzde Marksist-Leninist partilerin çözümleyici bir önemi vardır. İşçi sınıfı yükümlendiği tarihsel ödevi ancak bu partilerin yönetimi altında yerine getirebilir. Marksist-Leninist partiler devrimci teoriyi yaratıcı biçimde uygulayıp, uluslararası tecrübeyle de zenginleştirerek, yani toplumun kurulmasına ilişkin karmaşık ve çok yönlü ödevleri gecikmeden ve başarıyla çözerek, insanlığın kurtuluşu dâvasına büyük bir katkıda bulunmakta, böylece uluslararası komünist hareketinin ortak menfaatlerinin gerçekleşmesine yardım etmiş olmaktadır. Bu nitelikleri de, onlara objektif olarak sosyal ilerilik savaşçılarının ön saflarında yer sağlamaktadır.

Sosyalist ülkelerin sosyal kazanımlarının, bu ülkelerde yerleşmiş olan sosyalist hayat tarzının, kişi ile toplum arasında yeni tip karşılıklı ilişkilerin dünya devrimci süreci üzerindeki etkisini ne kadar değerlendiresek azdır. Geniş emekçi yığınlarına ve üretim araçları üzerinde toplumsal mülkiyete dayanan işçi iktidarı, sosyalist demokrasinin geliştirilmesine her bakımdan yardım ediyor, halkın maddi ve kültürel hayat düzeyinin yükseltilmesi için, kişisel kabiliyetlerin etraflı olarak geliştirilmesi için, yeni dünyanın bilinçli ve aktif kurucusunun yetiştirilmesi için geniş olanaklar açıyor. Sosyalizm koşullarında, karakteristik çizgilerini çeşitli uluslar ve halk gruplarına mensup yurttaşlar arasında kardeşçe karşılıklı ilişkilerde, sınıfsal ve sosyal tabakalar arasında işbirliğinde gördüğümüz bir sosyalist halkçı-ulusal topluluk meydana geliyor. Kişi ile toplum arasında uyumlu karşılıklı ilişkiler, sosyalist dünyanın insanını yeni düzenin menfaatlerinin aktif savaşçısı haline getiriyor. Böylelikle, emperyalizmin sahip olmadığı ve olamayacağı bir toplumsal gelişme gücü yaratılmış oluyor.

Sosyalist ülkelerin devletler-arası ilişkileri de dikkatle üzerinde durulmaya değer. Bu ilişkilerin sarsılmaz temeli, elbirliğiyle işlenen ve uygula-

manın da sınavından geçmiş olan proletarya enternasyonalizmi prensipleri, kardeşçe işbirliği ve karşılıklı yardım, hak eşitliği, bağımsızlık ve egemenliktir. Kardeşçe ilişkilerin gelişip ilerlemesi, dünya sosyalist sisteminin çağdaş devrimci süreç üzerinde, bütün milletlerarası işler üzerindeki etkisinin güçlenmesine yol açmaktadır. Bu yasal eğilimi, sosyalizmin bir toplum düzeni ve dünya sistemi olarak gelişmesinde karşılaşılan güçlükler ve işlenen hatalar sarsamaz. Sosyalizm güçlüklerle ve türlü çelişkilerle bundan sonra da karşılaşacaktır. Toplumu devrimle yenileme yolunda, henüz ilk defa geçilen bu yolda, güçlüklerle karşılaşılması ve çelişkiler görülmesi de bir dereceye kadar doğaldır. Fakat yeni düzenin bu güçlük ve çelişkileri başarıyla giderme yeteneği, onun büyük bir yaşamsal güce sahip olduğunu göstermektedir.

Şüphesiz ki, dünya sosyalist sistemi, ancak kendisini oluşturan ülkelerin yeni düzeni geliştirmeye ve yetkinleştirmeye, enternasyonal birliği güçlendirmeye yeteri kadar özen gösterdikleri takdirde, mevcut olanakları gerçekleştirebilir ve yükümlendiği tarihsel ödevi, yeni sosyalist dönüşümlere öncülük etme ödevini yerine getirebilir. Eğer sosyalist devletler emperyalizme karşı yürütülen mücadeleden tecrübesini gözönünde bulundurur ve bu tecrübeyi genellemeyi başarırlarsa, kendi güçlerini ve sınıf düşmanının kuvvetlerini isabetle değerlendirirlerse, uyguladıkları dış politika strateji ve taktiğini daha da yetkinleştirirlerse, dünya sosyalist sistemi çağdaş devrimci süreçte hegemon rolünü bundan sonra da oynamaya devam edecektir.

VI. Dünya sosyalist sisteminin uyguladığı politik stratejinin uzun vadeli hedefleri, ancak bu sistem diğer anti-emperyalist güçlerle eylembirliğini geliştirdiği ve uluslararası devrimci dayanışmayı güçlendirdiği takdirde, başarıyla gerçekleştirilebilir.

Kapitalist dünyada tekellerin iç ve dış politikasına karşı yığınsal hareket büyümeye devam ediyor. Komünist partilerinin yığınları devrimci sınıfsal birlik ruhunda eğitmeyi öngören programı, taktiği ve fedakârca mücadelesi, emperyalizmin illetler kamburunu ancak sosyalizmin genel zaferi sonucunda boyliyaacağı mezarın doğrultabileceği gerçeğini emekçilerin daha çabuk kavramalarına yardım etmektedir.

Günümüzde dünya kapitalist sisteminin ekonomik bakımdan geri kalmış ülkeleri gibi, sanayice gelişmiş ülkelerinin de sosyalist gelişme yoluna girmeleri sözkonusudur. Fakat, sermaye sözün tam anlamıyla milletlerarası kuvvet olduğu için, ülke içinde ulusal devrimci hareket ne kadar olgunlaşmış olursa olsun, kapitalist memleketlerden bir tekinin bile, özellikle sosyalizm yoluna koyulması son derece zordur; böyle bir geçiş ancak enternasyonal proletarya dayanışması ve işbirliği temeli üzerinde bütün anti-emperyalist güçlerin birleşik stratejisi temeli üzerinde mümkündür.

Gerek ulusal, gerekse enternasyonal plânda ve ölçüde böyle bir anti-

emperyalist strateji olmadıkça, gelişmiş kapitalist devletlerin işçi sınıfı çok zor üstün gelebilir. Bu da sadece emperyalizmin politik-ekonomik yapısının hâlâ sağlam olması, burjuvazinin bir hayli esnek yönetim metotları ve yığınları etkilemede gayet ince usuller ve araçlar kullanması yüzünden değildir. Gelişmiş kapitalist devletler işçi sınıfı, her gelişmiş kapitalist memleketin bir emperyalist askeri-politik örgüte üye bulunması, milletlerarası gericiliğin kendi sömürü kardeşlerinin imdadına koşması ve karşı-devrimi şu veya bu biçimde desteklemesi yüzünden de çok zor üstün gelecektir. Bu durumda, demokrasi ve sosyalizm için mücadele etmekte olan her memleketin işçi sınıfı, iç ve dış gericiliğe etkinlikle karşıkoymayı, karşı-devrim tehlikesini gidermeyi, ancak dünya sosyalist sistemiyle ve çağımızın bütün devrimci güçleriyle dayanışmalı eylemlerde bulunmak suretiyle başarabilir.

Dünya sosyalist sisteminin uyguladığı dış politika stratejisinin diğer önemli etkeni, bu sistemin anti-emperyalist ulusal kurtuluş hareketiyle bağlantısıdır. Bazan, barış içinde yanyana yaşama prensibinin emperyalizme karşı mücadeleyle bağdaşmadığı yolunda görüşler ileri sürülen oluyor. Fakat böyle görüşler bugün artık anlamsızdır, zira gelişmekte olan memleketler kamuoyu, barış içinde yanyana yaşama politikasının, milletlerarası gericiliğin saldırgan plânlarına karşı halkların hürriyet ve ulusal egemenlik uğrunda yürüttükleri mücadeleye, özellikle Çin-Hindi ve Yakın Doğu halklarının milletlerarası emperyalizmin saldırılarına karşı yürüttükleri savaşa değil, sosyalist ve kapitalist devletler arasında karşılıklı ilişkilere uygulanabileceğini gitgide daha açık olarak kavramaktadırlar. Bu mücadele, durum ve koşullara bağlı olarak çeşitli biçimler (yalnız barışçıl değil, aynı zamanda silâhlı) olsa da, daha başka yasallıklara göre gelişir.

Gelişme halindeki memleketlerde, barış içinde yanyana yaşama politikasının devrimci mücadele ödevleriyle sıkı sıkıya bağlı olduğu, bu mücadeleye engel olmak şöyle dursun, yardım ettiği anlayışı da gittikçe daha geniş ölçüde yerleşmektedir. Yardım ettiği diyoruz, çünkü sosyalist sistem bütün devrimci akımların en azılı düşmanı olan milletlerarası emperyalizme karşı barış içinde yanyana yaşama politikasının yardımıyla mücadele etmektedir; çünkü kapitalist memleketlerde işçi sınıfının ve diğer ilerici güçlerin tekelleri geriletip egemenliklerini sınırlamayı ve köklü demokratik dönüşümleri amaçlıyan hareketi için barış içinde yanyana yaşama politikasının yardımıyla daha elverişli koşullar yaratılmaktadır; çünkü bu politika emperyalist saldırılara ve yeni-sömürgecilik emellerine engel olmaktadır; çünkü bu politika nihayet bütün dünyada barışın korunmasına ve sosyalist düzenin her bakımdan güçlenmesine imkân vermektedir. Bütün bu sonuçlarda, her devrimci, ilerici örgütün, emperyalizme karşı savaşan her memleketin elbette doğrudan doğruya menfaati vardır.

Kurtuluşlarına kavuşan ülkelerin nasıl bir gelişme yolu tutacakları soru-

nunun evrensel-tarihi bir önemi vardır. Emperyalizm eski sömürgelerde edinmiş olduğu ekonomik dayanak noktalarından yararlanarak, artık politik bağımsızlıklarını elde etmiş memleketlerde egemenliğini yeni biçimlerde koruyabilmek için her araca başvurmaktadır. Yeni-sömürgecilik politikasını esinliyen başlıca kuvvet Amerikan emperyalizmidir. Birleşik Amerika, işi pek gürültüye boğmadan, «barışçıl yol ve araçlar» yardımıyla, gelişme halindeki memleketlere yerleşmeye bakmaktadır. Vaşington yönetimi, bu yol ve araçların yayılıcı emelleri gerçekleştirmeye yetmediği yerlerde de, hiç gözünü kırpmadan, askeri darbelere ve silâhlı müdahalelere başvurmaktadır.

Yeni-sömürgeci yayılış, gelişme halindeki devletlerin ayağına köstek olmakta, dünya kapitalist sisteminin varlığını sürdürmesine yardım etmektedir. Bu durumda, yeni-sömürgeci yayılışın önlenmesi, her iki sistem arasındaki mücadele ve dünya devrimci sürecinin gelişmesi bakımından ciddi bir önem kazanıyor. Böylelikle de, dünya sosyalist sistemi, uluslararası işçi sınıfı ve ulusal kurtuluş hareketinin menfaatleri arasındaki karşılıklı bağlantı ve bunların birbirlerini şartlaması ortaya çıkmaktadır.

Emperyalizmin egemenliğine kesinlikle son verebilmesi, sömürgecilik boyunduruğunu kırabilmiş ülkelerin kapitalist olmanın yolda gelişme başarılarına, bu ülkelerin dünya sosyalist sistemiyle ittifakının güçlenmesine ve bu sistem ülkeleriyle yapacakları politik, ekonomik ve kültürel işbirliğine bağlıdır. Dünya sosyalist sisteminin ekonomik ve teknik kudreti, gelişme halindeki ülkelere önemli ölçüde destek olmasına da yeterlidir. Bu sistemin devrimci stratejisinin zorunlu bir isteği de, sosyalist devletlerin ortak dış politika çabalarını uyumlaştıracak optimal biçim ve metotların işlenmesi, gelişmekte olan memleketlere yardım etmek ve anti-emperyalist hareketin diğer kollarını aktif olarak desteklemek üzere sosyalist ülkeler arasında etraflı işbirliğinin örgütlenmesidir.

Dünya sosyalist sisteminin uluslararası işler üzerindeki etkisinin daha fazla artırılması ve anti-emperyalist mücadelenin temel gücü olarak önem ve itibarının daha da yükseltilmesi, daha çok subjektif etkinin olgunluk derecesine, yani sosyalist devletler komünist ve işçi partilerinin bilimsel temele dayanan, sağ ve «sol» revizyonizmden, iradecilik ve sekterlikten arınık eylemine bağlı olacaktır. Sovyetler Birliğinin dış politikası, SBKP XXIV. Kongresince kabul edilen ve kardeş ülkelerce aktif olarak desteklenen Barış Programı, Verşova Antlaşması ve Ekonomik Yardımlaşma Konseyi üyesi sosyalist devletlerin Avrupa güvenliğinin ve milletlerarası güvenliğin güçlendirilmesini amaçlayan ardıcıl ve uyumlu mücadelesi, bu devletler tarafından elbirliğiyle hazırlanan ve gerçekleştirilmekte olan sosyalist ekonomik bütünleşme Komple Program'ı, emperyalizmin saldırısına

uğrayan halklarla dünya sosyalizminin gittikçe artan dayanışması ve bu halklara gereken her türlü yardımı yapması devlet dümenini ellerinde tutan komünistlerin aktif ve gerçekçi bir politika izlediklerinin parlak kanıtlarıdır.

Çağdaş anti-emperyalist mücadele koşulları ağırdır. Bu koşulların sağduyu ile tahlilinden, devrimci sürecin ve kurtuluş hareketinin kaderi bakımından ciddi bir sorumluluk doğmaktadır. Bu sorumluluk, kurtuluş hareketinin diğer kollarının, saflarını sıkılaştırma ve güçlendirme, mevcut anlaşmazlıkları giderme, sosyalizmi dolaysız ödev edinmemiş olsalar bile, dünya sosyalist sistemiyle işbirliğini her bakımdan genişletme yolunda aktif çabalar harcamalarını gerektirmektedir. MSİP ve Macar halkı, Partimiz Merkez Komitesi Haziran (1972) geniş plenumunun da belirttiği gibi, Sovyetler Birliğinin, sosyalist ülkelerin, ilerilik güçlerinin kuvvet ve kudretini durmadan artırmanın, bütün anti-emperyalist hareket kollarının eylembirliğini sağlamanın, bütün dünyada barışı bundan böyle de korumanın en sağlam garantisi olacağını bilinçle kavramaktadır. ⁽⁵⁾ MSİP bu yolda üzerine düşen ödevi yerine getirmek için elinden geleni yapacaktır.

⁽⁵⁾ Bak: «Népszabadság», 17. VI. 1972.

İki yıl sonra Şili'de neler oluyor?

1970 yılı güzünde Şili'de cumhurbaşkanlığı seçimlerini Halk Birliği Bloku kazandı. Memlekette halk iktidara geldi. Luis Korvalan yoldaş dergimizde daha önce yayımlanan bir yazısında ⁽¹⁾ bu başarının yollarını ve tarihsel önemini anlatmıştı. Şimdi Şili'de halk iktidarının ikinci yılı münasebetiyle, muhabirimiz Korvalan yoldaşı Santiyago'da özel surette ziyaret ederek, kendisinden bir mülakat aldı.

Şili Komünist Partisi Genel Sekreteri Luis Korvalan, sorularımıza şu cevapları verdi:

Soru: Şili'de devrimci sürecin karakteristik çizgileri nelerdir ve bu sürecin şimdiki aşamasının muhtevasını halkçı hükümetin eyleminin hangi temel unsurları belirlemektedir?

Cevap: Şili'de yer alan olaylar dünya devrimci sürecinin bir parçasıdır. Bu olayların muhtevasını ve karakterini, ülkenin emperyalist egemenliğinden mutlaka kurtarılması zorunluğu, toplumun bağrında olgunlaşan temel çelişkilerin giderilmesi gerekliliği, bir yandan da proletaryanın ve tüm halkın gücü, birlik ve politik olgunluk düzeyi belirlemektedir. Şili'de devrimci sürecin şimdiki aşamasını, anti-emperyalist, anti-lâtifundist ve anti-monopolist muhteva karakterize etmektedir.

Geçilen iki yıl içinde memleketin ekonomisinde köklü değişimler oldu. «Anaconda» ve «Kennecott» emperyalist kumpanyalarının mülkiyetinde olan büyük bakır madenleri işletmeleri, ayrıca silisyum üretimi, büyük demir cevheri ocakları, Vaçipato'da bulunan demir-çelik işletmesi elektrik kumpanyası («Amerikan and Foreign Power Company»nin kolu) ve aynı zamanda dış ticaret alanında eylem gösteren en önemli yabancı firmalar millileştirildi. «International Telophone Telegraph'ın (ITT) şubesine el konuldu. Böylece ülkede emperyalist egemenlik sistemine ciddi darbeler indirildi. İşlenir toprakların yarısı üzerinde bir toprak reformu yapıldı. Lâtifundiyaların mutlak egemenliğinin sonu geldi. Özel bankalar devletin eline geçti. Tekel tipinden olan yirmi-otuz kadar en büyük sanayi işletmeleri millileştirildi, musadere edildi veya kontrol altına alındı. Devlet, mal ve hizmet ihracının % 94'ünü, ithâlâtın da % 60'ını kontrol eder hale geldi. Toptan iç ticaret müesseselerinin büyük bir kısmı devletin eline geçti, küçük tüccarlara mal sağlamakla uğraşan bir mekanizma meydana getirildi. Tek sözle Şili finans oligarşisinin ekonomik gücü, bütçütün kırılmış değilse bile, temelinden sarsıldı.

Şili'nin dış politikası kesinlikle değişti. Küba ile – 1964 yılında ABD'nin baskısıyla kesilmiş olan – diplomatik ve ticari ilişkiler hükümet tarafından canlandırıldı ve diğer birçok devletle yeni ilişkiler kuruldu.

Hükümet, sosyalist ülkelerle ve bilhassa Sovyetler Birliği ile ticaret iliş-

(1) L. Korvalan, «Şili halkı iktidarı eline alıyor», Yeni Çağ s. 12, 1970.

kilerini bir hayli genişletti. Sosyalist ülkeler tarafından Şili'ye açılan ve artık kısmen alınmış olan krediler toplamı 463 milyon doları buluyor. Bunun 259 milyon doları Sovyetler Birliği tarafından açılmıştır. Bundan başka, Şili, sosyalist ülkelerin çok değerli bilimsel-teknik yardımlarını da görmeye başlamıştır. Bu ülkelerle politik ve kültürel ilişkiler de gelişiyor. Yakın geçmişte Şili, Sovyetler Birliği, Alman Demokratik Cumhuriyeti, Polonya ve Küba askeri kurumları arasında ilk dostluk temasları da kurulmuş bulunmaktadır.

Halkçı hükümet, diğer Lâtin Amerika ülkeleriyle, özellikle komşu devletler ve And Paktı ülkeleriyle ilişkilerin iyileştirilmesine de büyük bir ilgi göstermektedir.

Şili'de gelişen ve bütün dünyada büyük bir ilgi uyandıran sürecin spesifik çizgisi, devrimci dönüşümlerin anayasa çerçevesi içinde gerçekleştirilmesidir. Anayasa çerçevesinde derken, elbette sırf anayasal olanakları kastetmiyoruz. Sözkonusu dönüşümlerin gerçekleştirilmesinde emekçilerin örgütlü mücadelesinin, şu veya bu tedbirlere olan ihtiyacın artık olgunlaştığının memleket halkı çoğunluğu tarafından anlaşılmasının çözümleyici bir rolü vardır. Örneğin, bakırın millileştirilmesinde durum böyleydi ve alınan tedbir bütün halk tarafından oybirliğiyle desteklendi. Bunun diğer bir örneği de, el konulan işletme ve kurumların eski sahiplerine geri verilmesi için gericilerin önerdikleri kanun tasarılarının suya düşmüş olmasıdır. Emekçiler buna hiçbir zaman razı olmayacaklarını belirtmişlerdir.

1970 seçimlerinde halkın kazandığı zaferden son zamanlarda gerçekleştirilen dönüşümlere kadarki tüm devrimsel süreci, her şeyden önce yığınların eylemleri, emekçilerin, bütün halkın birliği ve mücadelesi belirlemektedir.

Biz gericiliğin direnişini kırmak, ekonomide devlet sektörünü genişletmek, toprak reformunu daha ileri tedbirlerle tamamlamak, devlet işletmelerini verimli duruma getirmek, üretimi ve emek verimliliğini artırmak, ekonomik plânlamayı geliştirmek, enflasyona karşı mücadele etmek, tüketimle ölçülü tedarik ve ikmal işlerini teminat altına almak, emek disipliniyi iyileştirmek ve bürokrasiye karşı mücadele yürütmek zorundayız.

Memlekette bugün orta öğrenimde köklü değişimler sağlanması ve üniversite reformunun daha da geliştirilmesi ihtiyaçları ortaya çıkmış bulunuyor. Komünist Gençlik Birliği Ulusal Kongresi'nin kapanış oturumunda Cumhurbaşkanı Allende şunları söyledi: «Öğrenimdeki her gencin aynı zamanda çalışması; çalışmakta olan herkesin de aynı zamanda öğrenim yapması gereklidir. İşte sözkonusu reformun anlamı budur.

Ülkede konut sorunu ve sağlık problemi de birinci plânda yer alıyor. Hükümet bunları çözmek için çabayı esirgemiyorsa da, çözüm her şeyden önce, üretimi artırmak, doğru bir ekonomi ve finans politikası izlemek suretiyle ne derece imkân elde edilebileceğine bağlıdır.

Toplumsal politik üstyapısında dönüşümler giderek artan bir zorunluk oluyor. Bu amaçla bir yeni anayasa tasarısı hazırlandı. Tasarı halinde parlâmentoya sunulmadan önce yığınlarca görüşülecek olan yeni anayasa, yasama ve adli sistemin demokratikleşmesine yardım edecektir. Fakat gerici her iki organda da sağlam mevzilere sahip olduğu ve bu hususta yurttaşların bilinci henüz gerektiği kadar olgunlaşmamış bulunduğu için, memlekette büyük bir ideolojik ve politik mücadele yürütmek ve kuvvetler oranında önemli bir değişme sağlamak gerekmektedir.

Soru: Korvalan yoldaş, Şili'de devrimci sürecin şimdiki aşamasına ilişkin bu değerlendirmenizi gözönünde bulundurarak, ülkenin sosyalizm yolunda gelişme olanakları hakkında bir şeyler söyler misiniz?

Cevap: Evvelce emperyalistlere ve oligarşiye ait olan büyük işletmelerin millileştirilmesi ve aynı zamanda toprak mülkiyeti sisteminde yapılan değişiklikler, sosyalizme doğru ilerlemeye elverişli maddi koşulları yaratmaktadır. Fakat tek başına bu koşullar henüz sosyalizmi garanti edemiyor. Bu hususta, işçi sınıfının yönetmenlik rolü, sözkonusu koşulları gerçekleştirmek için diğer sosyal tabakalarla birlikte yürüteceği mücadele ve hükümetin politik hattı çözümleyici etkenlerdir.

İşçi sınıfı, Komünist ve Sosyalist Partilerinin, hükümete girmemekle beraber onun giriştiği devrimci değişimleri destekliyen Şili Emekçileri Sendika Merkezi'nin yardımlarıyla toplumun yeni baştan kurulması üzerinde giderek artan bir etki yapmaktadır. Daha ziyade ekonominin devlet sektöründe olmak üzere işletmelerin yönetimine emekçilerin de katılmaları yolunda geniş olanaklar açılıyor. Bu gibi işletmelerde üretimin ve emek verimliliğinin artırılması için çalışan komiteler, sabotajlara ve sınıf düşmanının diğer zararlı eylemlerine karşı mücadele komisyonları kuruluyor. Köy ortamında doğan ve artık 300 bin emekçiye kapsıyan sendikal birlikler durmadan gelişiyor. Devlet reformunun gerçekleştirildiği bölgelerde artık ilk kooperatif işletmeleri doğmuş, birçok devlet çiftliği ve tarım makine istasyonları meydana getirilmiş, hükümet politikasının her düzeyde işlenmesine ve gerçekleştirilmesine katılan köy şûraları kurulmuş bulunuyor. Halk Birliği partileri emekçilerin devlet yönetimine en geniş ölçüde katılmalarını sağlamaya çalışıyorlar.

Biz komünistler, devrimde proletaryanın rolünü belirlerken, Marksist-Leninist prensipleri çıkış noktası yapıyoruz. Sosyalist Partisi ve Birleşik Ulusal Eylem Hareketi de ⁽²⁾ bu prensipleri tutuyorlar. Bu prensiplerin gerçekleştirilmesi için, Şili devriminin başarıya ulaştırılması ve sosyalizme geçiş uğrunda onlar da partimizle birlikte mücadele ediyorlar. Halk Birliği Temel Programı'nda ⁽³⁾ şöyle deniliyor: «Biricik gerçek halkçı alternatif ve dolayısıyla halk hükümetinin temel ödevi, emperyalistlerin, tekel-

(2) Sol hristiyan demokratları birleştiren ve Halk Birliği Bloku'na dahil olan örgüt (not – red.).

(3) «Siglo» gazetesi, 22 Aralık 1969.

cilerin ve büyük toprak sahipleri oligarşisinin egemenliğine son vermek, Şili'de sosyalizmin kurulmasına başlamaktır.»

Demek oluyor ki, memleketimizde başlayan anti-emperyalist, anti-oligarşik devrim, aynı zamanda sosyalist dönüşümlere geçişin bir aşaması olmakta, bundan ötürü de bütün dünyada halkların ulusal kurtuluş, barış ve sosyalizm uğrunda yürüttükleri savaşın bir parçasını teşkil etmektedir.

Soru: Memlekette Halk Birliği hükümetinin iş başına gelişinin ikinci yıldönümü arifesinde ciddi denilebilecek bazı ekonomik güçlükler baş gösterdiği biliniyor. Bunların sebeplerini ve giderilmeleri için ne gibi tedbirler alındığını sorabilir miyim?

Cevap: Ekonomi alanında gerçekleştirilen dönüşümler neticesinde, yani millileştirilen madenlerden, devlet bankalarından, toprak reformu çerçevesindeki işletmelerden ve sanayiin devlet sektöründen elde edilen gelirler halk ve memleket yararına kullanılıyor. Bu gelirleri artık tekellerin kasaları yutamıyor. Hükümet, gelirlerin emekçiler yararına, yığınların satınalma gücünün artırılması yararına dağılımını sağlamaya muaffak oldu. Bu dağılım, eldeki olanakların tamamıyla kullanılması suretiyle üretimin teşviki bakımından büyük bir rol oynadı.

Rakamların diliyle konuşarak, 1971 yılında milli hasılda % 8,5, sanayi üretiminde de % 12,5 oranında bir artış sağlandı. 1972 yılı ilk yarısında, sanayi üretimi, önceki yılın ilk yarısında sağlanan üretime kıyasla % 12,7 oranında arttı. İşsizlik endeksi son 16 yılın en düşük düzeyindedir; 1970 Kasımından 1972 Haziranına kadar işsizlik % 8,8'den % 3,7'ye indi. 1971 yılında, enflasyon, önceki yıla kıyasla % 34,9'dan % 22,7'ye düştü. Fakat üretim ve istihdam ulaşılan hızı kaybetmeden geliyorsa da, memleket şimdi gıda tedarik ve temin etme işlerinde ciddi güçlükler içinde bulunuyor. Enflasyon yine şiddetini artırdı. Ocak ayından Ağustos'a kadar hayat % 63,5 oranında pahalılaştı.

Bu güçlüklerin sebepleri çoktur. Bir kere Halk Birliği hükümeti daha önceki hükümetten 4 milyar dolar gibi muazzam bir dış borç devralmıştır. Köy ekonomisi birkaç onyıldır bunalım ve durgunluktan kurtulamamaktadır. Sanayi işletmelerinde makineler eskimiştir. Demir ve deniz yolları ulaştırması ve yol örgüsü gelişmiş değildir. Limanlar yükleme ve boşaltma ihtiyaçlarını karşılayamayacak kadar yetersizdir. Hububat depolayacak silolar ve ambarlar da ihtiyacı karşılamaktan uzaktır v. s.

Halk hükümeti, dünya pazarında bizim için elverişsiz konjonktür koşulları içinde memleketi yönetmek zorundaydı. Bizim başlıca ihraç malımız olan bakırın fiyatı dünya pazarında funt başına 68 sentten 48 sente düştü. Funt başına yalnız 1 sentlik fiyat düşmesi, bizim yılda tam 12 milyon dolar kaybetmemiz demektir. Demek ki, halen yılda 240 milyon dolar kaybediyoruz. Diğer taraftan, dünya pazarında, bizim döviz ödiyerek ithal ettiğimiz gıda maddeleri ve petrol fiyatları da alabildiğine arttı. Bazı memleketlerde

dış borçlar konusunda yeni bir statü belirleme görüşmelerine girişmiş olmamıza rağmen, eski hükümetlerin dış borçlarının taksitleri için her yıl 200 milyon dolar ayırmak zorunluğundan kurtulabilmiş değiliz. ABD bizi kredilerin büyük bir kısmından yoksun etti. Bu da ithal olanaklarımızı ayrıca 200 milyon dolar kadar azaltıyor.

Devrimci dönüşümler kolay ve pürüzsüz geçmiyor. Örneğin, bakır madenlerinin devlet eline geçmesinde çeşitli sabotajlar ve engellemelerle karşılaşıldı. Birçok uzman kaçtı; Birleşik Amerika bazı yedek parçalar ithal etmemizi engelledi; bedeli ödenmiş malların Şili'ye gönderilmesine bile ambargo koydu. Parlâmentodaki gerici çoğunluk, hükümetin birçok icraatının finansmanı için ödenek ayırmaya yanaşmadı. Sabit fiyatlara geçiş ve iş ücretlerinin öngörülen düzeyin de üstüne çıkarılması, devlet sektörü işletmelerinde çoğu zaman zarara yol açtı. Memlekette sınıf düşmanının ve bazı «sol» çevrelerin demagogileri sonucu olarak, imkânlarımızın üstünde ekonomik istekler eğilimi görülüyor.

Bütün bu nedenler yüzünden, hükümet, dolaşıma gereğinden fazla para sürmek zorunda kaldı. Yaslanacak stokları ve imkânları olan gerici çevreler, yığınlar arasında panik yaratmaya, halkı toptan öteberi satınalmaya kışkırtmaya başladılar, karaborsa yaratılar ve bir kaçak mal ticareti örgütlediler.

Hükümet bütün bu olgularla mücadeleye girişti. Her şeyden önce fiyat sistemini ve iş ücretlerini yeniden ayarladı; eskudo'nun dolar değerini değiştirdi; dolaşımdaki – haddini aşkın – para miktarını sınırlamak üzere tedbirler aldı; zenginlerin vergilerini artırdı. Bu suretle, zengin sınıfların mali kudretini sarsmaya çalıştı.

Gıda ve geçim ihtiyaçlarını giderme güçlüklerinin giderilmesi ve enflasyonun azaltılması için, yalnız doğru bir ekonomik ve mali politika yetmez, emekçilerin de bu mücadeleye katkıda bulunmaları gereklidir. Salvador Allende hükümeti, Komünist Partisinin ve Halk Birliği'ne dahil diğer örgütlerin kesin desteğine dayanarak, halkı, üretimde artış sağlama ve emek verimliliğini yükseltme dâvasını kazanmak üzere azami çaba göstermeye çağırırdı. Bu yurtseverlik ve devrimcilik dâvası yüzbinlerce emekçiye esinli-yerek harekete getirdi. Bu cümleden olarak, her şeyden önce, düne kadar dışarıdan ithal edilen yedek parça ve gereçler ihtiyacını karşılamak üzere, bunların yurt içinde üretimi örgütlendi. Pazar imeceleri gittikçe daha yığınsal bir karakter kazanmaya başladı. Artık pazar imecesi örgütlemiyen bir tek devlet işletmesi kalmadı. Gençlik örgütleri Koordinasyon Merkezi'nin girişimiyle, 14 Mayıs 1971 ulusal gönüllü çalışma günü ilân edildi. O günkü imeceye milyonlarca kişi katıldı. 1972 yılı Pazar imecelerine katılanların sayısı artık 2 milyonu aştı.

Ne var ki, bu sadece iyi bir başlangıçtır. Plânlamayı geliştirme, üretim

sözleşmelerini iyileştirme, maddi ve mânevi teşvik alanlarında, bizim daha pek çok yapılacak işimiz olduğu kanısındayız.

Gıda ve geçim ihtiyaçları probleminin çözümünde, sosyalist ülkeler toplumunun büyük desteğini gördük. Sovyetler Birliği bize gıda maddeleri satın alabilmemiz için bir defada 70 milyon, ayrıca da 25 milyon dolar tutarında kredi açtı. Sovyetler Birliğinin verdiği üç balıkçı gemisi de, balık ihtiyacının giderilmesinde durumu hayli iyileştiren bir rol oynadı.

Soru: Şili'de bu geçici güçlükleri bahane eden gericiлик durmadan yeni karşı-hücumlara geçme fırsatı kolluyor. Bu durumda ülkenizdeki politik mücadelenin ana yönleri sizce nelerdir?

Cevap: Partimizin defalarca belirttiği gibi, 1970 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde elde edilen başarı, politik egemenliğin ancak kısmen ele geçirilmesi anlamındadır. Düşman, bizi mevzilerimizden gerilemeye zorlamak istiyor. Biz de bu mevzilerde kalmaya ve ileri hareketimizi daha da geliştirmeye çalışıyoruz. Tek sözle, sınıf mücadelesi, devrimin temel sorunu etrafında, yani egemenlik sorunu etrafında gelişiyor.

Kuzey Amerika emperyalizminin ve Şili'deki en gerici sağcı grupların, 1970 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Halk Birliği Bloku'nun iktidara gelmesine yol vermemek için ne kadar çırpındıklarını bütün dünya gayet iyi bilmektedir. Bu çırpının plânlarını, İTT ve CIA'nın dünya basını tarafından açıklanan gizli belgeleri gözler önüne sermektedir. Bu cümleden olarak, 1972 Martında memlekette bir hükûmet darbesi denemesi yapıldı. Başarısızlıkla sonuçlanan bu isyanın elebaşlarından olan emekli binbaşı Arturo Marşal Bolıvy'a kaçtı ve orada yaptığı bir basın toplantısında, suikastçilerin Salvador Allende hükûmetini devirmek maksadiyle harekete geçmiş olduklarını söyledi. Eylülde en gerici çevreler aynı maksatla yeni bir komploya giriştiler. Muhalefet kendine yeniden çek-i-düzen verdi ve hükûmet programının gerçekleştirilmesine engel olmak üzere çeşitli tertiplere baş vurdu. Hükûmetin bu gericiliğe karşı, özellikle «Patria y Libertad» ve «Comando Rolando Matus» faşist grupları üyelerinin yargılanması yönünde aldığı tedbirleri, Halk Birliği Bloku'nun diğer örgütleri gibi, partimiz de kesinlikle destekledi.

Gericilerin radyo ve basın gibi enformasyon organlarında sağlam kolları vardır. Bu unsurlar, ortalığı durmadan telâşa vermekte, yalanlar uydurmakta, hükûmeti ve Cumhurbaşkanı'na kaba bir dille yermektedirler. Bu durum artık dayanılmaz bir hal almıştır. Bundan ötürü, hükûmet aleyhtarı televizyon programları yasaklanmıştır. Bir yandan kendi bildikleri gibi programlar tertipliyen radyo istasyonlarına karşı da gerekli tedbirler alınmıştır.

Komünist Partimiz, Cumhurbaşkanı'na yönelttiği bir açık mektupla, memlekette daha sert bir politika uygulanması ve Şili kanunları çerçevesinde gerici grupların sınırlandırılması gereğini ileri sürdü. Anayasada muhalefete

haklar tanınmış olması, onun her istediğini yapması anlamına gelmezdi. Hükûmet, asayiş ve güvenliği korumak için kanunların uygun gördüğü her araca başvurabilirdi ve hattâ bununla yükümlüydü.

Biz komünistler, memleketimiz koşullarında muhalefet haklarının tanınması gerektiği kanısındayız. Fakat aynı zamanda kuvvetle inanıyoruz ki, hükûmet, halkçı partiler ve diğer ilerici güçler yığınsal enformasyon araçları sisteminde kesin mevziler elde etmedikçe, devrim başarıyla gelişemez. Bunlar da halka doğru yolu göstermek, ideolojik ve politik mücadelede gericiliğin yenilmesine yardımda bulunmak zorundadırlar.

Bugün memlekette karşılaşılan bütün güçlülere rağmen, işçi sınıfı ve halkın büyük çoğunluğu, menfaatlerini korumayı hükûmetin başlıca kaygı edindiğini, devrimci dönüşümleri sürdüren bir çizgiden yürüdüğünü ve bütün problemleri kökünden çözmeye çalıştığını anlamaktadırlar. Esasen gericiliğin her entrikası karşısında, yığınların hükûmeti tutup savunmalarının nedeni de budur. Halk Birliği Bloku zaferinin ikinci yıldönümü ve Bağımsızlık Günü çetin bir politik mücadele koşulları içinde kutlandı. Komplocular baltalama planlarını gerçekleştirmek için yine harıl harıl hazırlık yaptılar. Fakat halk yığınları, bunlara, faşistliği ele almış unsurların yolunu kesmeye son derece azimli olduklarını yansıtan güçlü gösterilerle cevap verdiler.

Şili Emekçileri Birleşik Sendika Merkezi, gerici bir isyan başgösterdiği takdirde, işçilerin ve personelin bütün işletmelere el koyacaklarını ve olayların göstereceği her türlü gelişmeye göre hazır olacaklarını kesinlikle bildirdi. Sosyalist ve Komünist Partileri, yayımladıkları bir ortak bildiriyle, ikinci dereceli bütün anlaşmazlıkları bir yana bırakarak, yığınların seferber edilmesinde ve komploculara karşı mücadelenin yönetiminde elbirliği yapacaklarını açıkladılar. Halk Birliği'nin bütün partileri – tek tek ve toplu olarak – aynı kararda olduklarını bildirdiler. Bundan başka, Komünist Partisi, Sosyalist Partisi ve Şili Emekçileri Birleşik Sendika Merkezi, bugünkü durumda her işletmede ve her semtte, isyana ve faşizme karşı öz savunma komiteleri kurulması gereğini ileri sürdüler.

Politik mücadelenin en gergin ve tehlikeli anlarında, muhalefet cephesinde, somut olarak Hristiyan Demokratik Partisi saflarında bile, isyan denemelerine karşı protesto sesleri yükselmiye başladı. Şili Katolik Kilisesinin yönetmeni, «korkunç bir felâket olan kardeş kırımına» asla yol verilmemesi çağrısında bulundu. Ve memlekette, bütün kurumları ve iktidariyle, yeterli ve yetersiz bütün nitelikleriyle hukuk düzeninin ve normlarının korunmasına çalışmasını salık verdi.

Öte yandan, Kara Kuvvetleri Başkomutanı general Prats, enerjik bir bildiri yayımlıyarak, «Şili toplumunda bugünkü durumun doğurduğu gerginlik ve baskıya rağmen, silâhlı kuvvetlerin ve karabinyerlerin, meslek borcu ve ulusun menfaatleri bilinciyle hareket ederek sükûnu koruyacakları»nı açıkladı.

Halkımızın büyük çoğunluğu, gericiliğin ve özellikle faşist grupların önyak olmak istedikleri isyana ve iç harbe kesinlikle karşı çıktı. Bu da, muhalefet güçlerinin «demokratik konfederasyon» dedikleri örgütte birleşmelerine rağmen, bu örgüt mensuplarının hepsinin de hükümetin devrilmesinden yana olmadıkları demektir. Bunların büyük sayılamıyacak, fakat tehlikesi küçümsenemeyecek olan bir kısmı karşı-devrim isyanı için savaşıırken, sayıca daha büyük olan diğer kısmının anayasal yoldan yürütmesinden yana olduğu görülmektedir. Ama ne olursa olsun, ortadaki sorunu, şimdiye kadar komplocuların bütün plânlarının suya düşürülmesini sağlayan işçi sınıfı ile tüm halkın savaşkanlık azmi çözecektir.

Soru: Aşırı-sol elemanların Şili'de devrimci sürece büyük zararlar verdikleri biliniyor. Bize bu açıdan politik mücadele hakkındaki düşüncelerinizi de söyler misiniz?

Cevap: Aşırı solcu gruplar, en büyükleri sayılan MIR (Sol Güçler Devrimci Hareketi) de dahil olmak üzere, sayıca önemsiz bir kuvvet teşkil ediyorlar. Şili Emekçileri Birleşik Sendika Merkezi Ulusal Konseyi (73 üye ve aday üye) seçimlerinde, MIR taraftarları kendi temsilcilerinden ancak bir tanesinin seçilmesini güç halle sağlayabildiler. Sendika Merkezi örgütünün 28 bölge konseyinde bir tek MIR temsilcisi yoktur. Diğer aşırı-sol gruplarda durum bundan daha kötüdür. Şili Üniversitesi Yüksek Konseyi (100 üyeli) seçimlerinde, yalnız bir tek aşırı-solcu seçilebilmiştir. Üniversite talebe federasyonu yönetiminde ancak bir tek MIR temsilcisi vardır, tek-nik üniversite federasyonunda ise hiçbir aşırı-solcu üye yoktur.

Gerek MIR grubunun, gerekse diğer aşırı-sol grupların gerici basın tarafından geniş ölçüde propaganda edilen eylemi, Halk Birliği hükümetinin çalışmalarına büyük zararlar vermektedir. Onların, bütün burjuvaziye ve muhalefete karşı cepheden hücumla geçilmesini, küçük ve orta işletme ve mülklere el konulmasını öngören politikası, provakosyana ve serüvenciliğe eşit silâh şakırdatma aksiyonları, silâhlı çatışmanın kaçınılmazlığı tezini savunmaları, halkçı hareketin şu veya bu zayıflığını oportünistçe sömürmeleri ve benzeri hususlar, genellikle muhalefetin ve özellikle komplocuların ekmeğine yağ sürmektedir. Aşırı-solcuların eylemi, ateşi esas düşman üzerinde toplamamızı, halkın bir kısım tabakalarını kendimizden yana kazanmamızı, bir kısmını da tarafsız hale getirmemizi gerektiren devrimci süreci güçleştirmektedir. Tek sözle, aşırı-solcuların tutumu, hükümetin gericilere karşı enerjik tedbirler almasına engel olmaktadır. Bundan ötürü, bugün Şili yurttaşlarının çoğu, kanunları çiğniyen ekstremistlerin sağıcısına karşı da, «solcu»suna karşı da aynı biçimde davranılması gerektiği kanısındadırlar.

Cumhurbaşkanının belirttiği üzere, solcular tarafından Konsepsion şehrinde toplantıya çağırılan sözümona «ulusal genel kurul», «gerçekliğin sınırları dışında lirik kuruntu'ya benzer bir «parçalama manevrası»ndan

başka bir şey değildir. Bu yüzden de, koalisyona dahil bazı partiler temsilcilerinin de katılmış olmalarına rağmen, bu toplantı Halk Birliği tarafından reddedilmiştir.

Aşırı-solcular devrimin başarısızlığa uğradığı düşüncesindedirler. İddiaları yöneticilik rolü oynamaktır ve Halk Birliği'ne giren grupları kendi görüşlerinden yana kazanmaya çalışarak, bir bakıma hükümete karşı bir ikinci cephe açmış durumdadırlar.

Biz komünistler, dün olduğu gibi bugün de, ekstremist eğilimlere karşı kesinlikle mücadele yürütülmesi gerektiği kanısındayız. Eğer devrimci güçleri sıkı bir topluluk haline getirmek ve Halk Birliği programının başarıyla gerçekleştirilmesini sağlamak istiyorsak, sağcı oportünistlerin reformizmi ve liberalizmiyle mücadelenin yanısıra, sağcı ve «solcu» ekstremistlerin görüşlerine ve serüvenci eylemlerine karşı da ideolojik ve politik mücadele bizim için hayati bir zorunluktur.

Soru: Bugünkü durumda silâhlı kuvvetlerin tutumunu biraz daha ayrıntılı olarak karakterize edebilir misiniz? Aynı zamanda Halk Birliği'nin sosyal-politik temelini genişlemesi olanakları ve 1973 Martında yapılacak parlamento seçimleri bakımından ne gibi perspektifler olabileceği hakkında da bilgi verir misiniz?

Cevap: Anayasa gereğince ordu politik tartışmalara katılamaz. Ordunun her şeyden önce insanlardan meydana gelen bir topluluk olduğu söz götürmez. İnsan da, üniformalı veya üniformasız, toplumsal varlıktır. Devrimci süreç memleketimizde sınıfsal mücadeleyi şiddetlendirmiş, bütün yurttaşları etkisi altına almıştır. Bundan ötürü, zamanın esintileri karşısında silâhlı kuvvetlerin kayıtsız kaldıklarını düşünmek hayal olur. Bugünkü Şili toplumu için karakteristik olan çok yönlü sınıfsal ve politik olgular elbet silâhlı kuvvetlere de yansımakta ve onlarda da kendini göstermektedir. Fakat bütün ayrımlara rağmen, silâhlı kuvvetler mensupları anayasaya ve kanunlara saygı, halk tarafından seçilen hükümete itaat gibi birçok mânevi değere bağlı kalmaktadırlar.

Şüphe yok ki, örneğin 1969 yılı sonunda Halk Birliği Bloku'nun zafer yolunu kesebilmek üzere daha önceki hükümete boyun eğmeyi reddeden general Vio gibi iktidar düşkün bir ordu komutanının politik sahneye çıkmasını daima ihtimal dahilinde saymak gerekir.

Mevcut durum sürgit uzayacak değildir. Fakat memleketimiz koşullarında, istenilen değişimler diğer devrimlerin açtığı klâsik yollar üzere bütünü gerçekleştirilemez. Bu değişimler ancak ordu mensuplarının anlayışında evrim ve halkın yaratmak istediği toplumda oynayacakları rol bakımından kanun çerçevesi içinde gerçekleştirilebilir.

Geriçi grupların, orduyu kendi meslek sınırları dışında eylemde görme arzuları gerçekleşmemiştir. Silâhlı kuvvetler mensupları politik iktidar peşinde değildirler. Fakat komplocuların elebaşları, iç güvenliği sağla-

mayı ordu mensuplarını kendi ödevleri arasında saydıklarını hesaba katarak, memlekette ekonomik ve politik bir kargaşa yaratmaya çalışıyor ve bu suretle silâhlı kuvvetleri geleneksel davranışını değiştirmek ve müdahaleye kalkışmak zorunda bırakmak istiyorlar.

Bunun içindir ki, olanca keskinliğiyle başlıca düşmanlarımıza karşı yöneltilen, memlekette bir iç harbe ve anarşiye yol vermemeyi, bütün güçlükleri yenmeyi öngören politika, hükümetin güçlenmesine hizmet etmekte, devrimin ilk adımlarını attığı doğrultuda gelişmesini güvence altına almaktadır.

Halk Birliği'nin sosyal temelini genişletme yolunda reel olanaklar vardır, çünkü devrimci dönüşümler halkın büyük çoğunluğunun selâmeti için yapılmaktadır. Halk Birliği'nin politik temelini genişletilmesine gelince, bunun için bugün hiçbir olanak görmüyoruz. Bazı muhalefet partilerinin belirli çevreleri devrimci dönüşümleri benimsemekte ve hattâ sosyalist fikirleri kabul etmekte olsalar da, bunların kendi sınırlı politik menfaatlerini terketmeleri, iktidara gelme, yönetici kuvvet olma emellerinden ve hattâ diktacılığa yatkın zavalıca heveslerinden vazgeçmeleri olanaksızdır. Ve buna rağmen, bu muhalefetin bir kısmıyla, yığınları ilgilendiren ve memleketimiz için hayati önemi olan birçok problemde, daima emekçilerin ve tüm halkın mücadelesine dayanılarak, anlaşma ortamı bulunabilir.

Önümüzdeki parlâmento seçimlerinden söz edilirken muhalefetin gücünü hesaba katmak gerekiyor. Muhalefetin amacı, artık resmen de açıklandığı üzere, parlâmentoda sandalyelerin üçte ikisini kazanmak, hükümeti kanun geçirebilecek salt çoğunluk olanağından da yoksun etmektir. Daha figüratif bir deyişle, muhalefet hükümetin göğsüne tabanca dayamak peşindedir. Halk Birliği Bloku'nun amacı ise, parlâmentonun her iki meclisinde de durumunu iyileştirmek, kendi durumunu sağlamlaştırmaktır. Biz komünistler, her ahvalde, perspektiflerin daha ziyade önümüzdeki aylarda göstereceğimiz eyleme bağlı olacağı düşüncesindeyiz. Bir başka deyişle, Halk Birliği'nin parlâmento seçimlerinde elde edeceği sonuçlar, doğrudan doğruya hükümetin ve halkın devrimci süreci derinleştirme, en çetin problemleri çözme kabiliyetine bağlıdır. Fakat bu sonuçları özellikle Komünist Partisinin ve diğer Halk Birliği örgütlerinin ideolojik ve politik çalışmaları belirleyecektir.

Devrim yeni mânevi değerler yaratıyor. Bu değerler sayesinde ki, büyük yığınlar devrimci yaratımda bir araya getirilebiliyor. Köklü sosyal dönüşümlere eşlik eden güçlükler, halk iyi bir yönetime sahip oldukça ve daha iyi bir geleceğin açıldığını gördükçe, korkulacak şey değildir.

Asya ve Afrika ilerilik yolunda

*Ulusal kurtuluş hareketinde yeni aşama ve anti-emperyalist
güçlerin birliği problemleri*

(Uluslararası teorik konferans materyalleri)

«Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi Prag'da bu konuda bir uluslararası teorik konferans düzenledi. Bu konferansa ABD, Alman Demokratik Cumhuriyeti, Arjantin, Bolivya, Brezilya, Bulgaristan, Büyük Britanya, Cezayir, Çekoslovakya, Endonezya, Filipinler, Finlândiya, Fransa, Güney Afrika Cumhuriyeti, Hindistan, Irak, İran, İtalya, Japonya, Kanada, Kıbrıs, Kolumbiya, Lübnan, Macaristan, Moğolistan, Paraguay, Polonya, Portekiz, Romanya, Senegal, Sovyetler Birliği, Sudan, Suriye, Tunus, Türkiye, Ürdün, Yunanistan komünist ve işçi partileri temsilcileri, Asya ve Afrika'dan Angola Halkçı Kurtuluş Hareketi, Arap Sosyalist Birliği (Mısır Arap Cumhuriyeti), Arap Sosyalist Uyanış (Baas) Partisi (Irak), Kürdistan Demokratik Partisi (Irak), Arap Sosyalist Uyanış Partisi (Suriye), Güney-Batı Afrika Halkçı Örgütü (Namibiya) gibi ilerici partiler ve ulusal kurtuluş hareketi temsilcileri ve ayrıca da Somali Demokratik Cumhuriyeti Yüksek Devrim Konseyi'nden bir üye katıldılar.

Konferans, Hindistan Komünist Partisi Ulusal Konseyi üyesi, «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi yazı kurulu üyesi ve Asya-Afrika memleketleri ulusal kurtuluş hareketi problemleri komisyonu başkanı *S. Mitra* yoldaş tarafından açıldı.

Açış konuşmasını dergimiz başyazarı, tarih bilimleri doktoru *K. I. Zarodof* yoldaş yaptı. Sözcü, bu konferansta görüşme konusu olan sorunların, çağdaş uluslararası ilişkilere, yüzden fazla memleket ve bölgenin ve dünyanın egemen devletlerinin yarısından fazlasının iç gelişmelerine değgin son derece önemli olaylarla bağlı olduğunu belirtti. Bugün Asya ve Afrika'da gelişmekte olan halk hareketlerini değerlendiren Zarodof şunları söyledi: «Biz bu değerlendirmeyi yaparken, Lenin'in dünya ölçüsündeki mücadeleye Doğu halkından muazzam bir yığının katılmasının çağdaş tarihin akışı üzerinde kaçınılmaz olarak güçlü bir etki yapacağı hakkındaki sözlerini hatırlıyoruz. İş abartmaya vardır, dünya olaylarının yalnız Asya ve Afrika'da kararlaştırıldığını iddia etmek elbette doğru olmaz. Günümüzde, ulusal kurtuluş devrimlerinin gelişmesi de dahil olmak üzere, tüm dünya gelişmesini, mihverinde iki sosyal-ekonomik sistem – sosyalizm ve kapitalizm – arasındaki çarpışmanın yer aldığı keskin uluslararası sınıf mücadelesi belirlemektedir. Bu husus dikkate alınmadıkça, Asya-Afrika problemleri üzerinde gerçekten ciddi ve esaslı, gerçekten bilimsel bir konuşma yapılamaz. Bununla beraber, Asya ve Afrika halklarının yarattıkları hareketin ve yürüttükleri mücadelenin, insanlığın sosyal-

politik bugün ve yarının oluşmasına başlıbaşına, gerçek ve elle tutulur bir katkıda bulunduğunu söylersek yanılmış olmayız.»

K. I. Zarodof, çağdaş anti-emperyalist mücadelenin bütün geniş ve çok yönlü problemlerini kapsamamakla beraber, üç teorik soruna konferansa katılanların dikkatini çekti.

Birinci sorun, Marksizm-Leninizm devrim teorisinde ulusal kurtuluş mücadelesinin genel değer ölçüsüne, anti-kolonyal ve anti-emperyalist hareketin problemlerine Leninci yaklaşımın kalımlı bilimsel-politik aktüelliğine ilişkindir.

Sözcü şöyle devam etti: Kapitalizmin emperyalizm aşamasına yükselmesiyle, sosyalist devrimler günün konusu haline gelerek ön plâna geçti. Bu koşullar altında, dünya kurtuluş hareketinde ulusal mücadelenin rolü ve yeri nitel bakımdan değişti. Bugün komünistler ve bütün ilerici düşünceli kişiler için bu gözle görülür bir gerçektir. Fakat o zamanlar, XX. yüzyılın başlarında, ulusal hareketin bu gizli olanakları ve gücü hemen hemen göze çarpmıyordu ve bulunup ortaya çıkarılması da zordu. Niçin? Çünkü bu hareketin sosyal şiarları ve yönetimi baştanbaca burjuvaziye aitti.

Kendilerini Marks ve Engels'in takipçileri sayan sosyal-demokratlar (Bernştayn ve onun arkasından Kautski, Vandervalde v. s.), Marksizmi yeni koşullarda geliştirmenin niyetine bile girmedikten başka, onun prensiplerini ve bu arada ulusal sorunu revize etmek, bunlar üzerinde sahtecilik yapmak için her çareye başvurdular. Marksizmin Roza Lüksemburg, Frans Mering, G. V. Plehanof vb. gibi seçkin propagandist ve teorisyenleri bile bu sorundaki yeniliği göremediler.

Ulusal kurtuluş hareketinin emperyalizm devrindeki rolünü ve yerini yeni bir aydınlıkta görebilmek, onun devrimci gücünü değerlendirebilmek, halkların ulusal azatlık uğrundaki mücadelesiyle proletaryanın kapitalizmi yıkmak için yürüttüğü mücadelenin kaçınılmaz olarak birbiriyle birleştiğini keşfetmek ve bunu teorik biçimde temellendirmek için V. I. Lenin'in dehâsına ihtiyaç vardı.

Lenin'in bu soruna ilişkin tahlilinin metodolojik anahtarı nedir? Bu anahtar, her şeyden önce, onun, ulusal kurtuluş hareketini yalnızca kendi iç sosyal muhtevası bakımından değil, onu zamanın genel yasallıkları menşurundan da geçirerek ele almasıdır. Lenin, kapitalizmin emperyalizm aşamasına yükselmesiyle, proletarya devrimi güçlerinin ve ulusal-kolonyal ezgiye karşı mücadelenin dünya barikadının aynı tarafında yer aldıklarını, birbirine katışarak tek dünya devrimci sürecine döküldüklerini inandırıcı biçimde ispat etti. Ulusal kurtuluş mücadelesi, proleter olmiyan, ayrı türden sosyal muhtevasını genel hatlariyle korumakla beraber, objektif olarak, uluslararası anti-emperyalist hareketin, dünya ölçüsünde kapitalizmden sosyalizme geçişin bir parçası haline gelmektedir.

Bu, Lenin'in kahramanlığa eşit büyük bilimsel başarısı, Marksist teoriyi yaratıcı olarak geliştirmenin parlak örneğiydi. Eğer Lenin o zaman dünya

politik kuvvetler dengesinin sosyalizm yararına değişmesine büyük ölçüde yardım eden ve ulusal kurtuluş hareketi problemlerinin ciddiyetle işlenmesinde bugün de dayanağımız olan o sonuçlamaları yapmasaydı, ulusal kurtuluş hareketi gelişmesinin nasıl, hangi tempolarla ve ne gibi zikzaklarla geçeceğini kestirmek kolay olmazdı.

İkinci teorik sorun, ulusal kurtuluş mücadelesinin anti-emperyalist ve anti-kapitalist hareketin genel yatağına dökülmekle beraber, yine de genel demokratik karakterini korumasıyla bağlıdır. Bu mücadelede türdeş olmıyan ve hattâ birbirinin karşıtı sınıfsal menfaatler ve emeller güden sosyal güçler politik bakımdan birleşmektedir. Bu durumda belirli bir çelişki olduğu söylenebilir. Mesele, bunun hayatta nasıl çözümlendiğinin tahlilindedir.

Asya ve Afrika'da ulusal, yani genel demokratik hareketin başlıca kazanımı, sömürgecilik rejimlerinin devrilmesi, dolaysız yabancı egemenliğinden kurtuluşun sağlanmasıdır. Fakat kurtuluşu neyin izlediğini, eskiden müstemleke olan ülkelerin toplumsal hayatında bu kurtuluşun ne gibi değişimlere yol açtığını da görmeliyiz.

Genel demokratik hareketin *ekonomi alanında* açıkça belirli amacı, daima iktisaden gerikalmışlığın giderilmesi ve halkın yaşama düzeyinin yükseltilmesi olmuştur ve hareketin bugünkü amacı da budur. Asya ve Afrika ülkelerinin çoğu, kurtuluşlarına kavuştuktan sonra derhal ekonomik kalkınma yoluna koyuldular. Fakat bunun her yerde emekçi halk tabakalarının maddi durumunda hissedilir bir iyileşme sağladığı söylenemez.

Bağımsızlık yılları boyunca *sosyal ilişkiler sisteminde* önemli dönüşümler oldu. Fakat bunların her zaman ve her yerde, özellikle radikal olarak, devrimci-demokratik yoldan değil, burjuva-reformist yolla gerçekleştirildikleri yerlerde sosyal kontrastların ve uzlaşmaz çelişkilerin yumuşamasına yardımcı olmadı.

Nihayet, ulusal hareketin özgürlük ve eşitlik ideallerini gerçekleştirmeye çalıştığı *politik hayat alanında*, yığınların «uyanı» bakımından ciddi değişmeler oldu. Fakat bu alanda da, hattâ biçimsel anayasal normların bile her yerde halkın yararına gerçekleştirildiğini söyleyemeyiz.

Sosyalist yönelimli gelişme yoluna girmiş olan Afrika-Asya ülkelerinin tarihi, genel demokratik hareketin kendi isteklerini gerçekleştirmeye çalışırken kaçınılmaz olarak kapitalizmle çatıştığını gösteriyor. Bununla beraber, genel demokratik hareket sosyalist yöneliminde açık bir belirginlik göstermiyebilir. Bu dediğimizi, pratiğin de gösterdiği üzere, bu harekete katılanlardan çoğunun, politik mücadelenin mantığı gereğince, hareketin kendi içinde sınıf menfaatlerinin çatışması dolayısıyla, objektif olarak ulusal devrimin sosyal devrime yükselip geçtiğini anlamaya başlamış olmalarını da değiştirmez.

Ne var ki, bu yüzden ulusal kurtuluş devriminin genel demokratik taba-

nının kaybolup gittiğini düşünmek doğru olmaz. Tam tersine politik bakımdan bu taban korunmakla kalmaz, aynı zamanda artık kendisini ulusal-demokratik devrim olarak nitelememize imkân veren bir başka temel, yeni bir sosyal temel üzerinde en dolgun biçimde gelişir.

Lenin, «arık» sosyal devrim bekleyenlerin bunu hiçbir zaman görmeyeceklerine işaret ederek, en değişik toplumsal grupların menfaatlerini temsil eden genel demokratik, ulusal hareketlerin hattâ sosyalist devrime katılabileceklerini belirtiyordu. Gerçek odur ki, ulusal hareketten çıkıp genel sosyal devrim, «arık» sosyalist darbeye daha az dönüşebilir ve daha az ihtimalle genel demokratik tabanından koparılabilir. Fakat bu durum, onun, halkları ve ülkeleri, daha ötesinde doğrudan doğruya sosyalizm yolunun başladığı sınıra vardırmasına zerre kadar engel olmaz.

Teorik olarak ele alınmaya muhtaç üçüncü sorun, ulusal hareket çerçevesinde bazı memleketlerde keskinleşen ve sınıfsal ziddiyetler haline gelen sosyal çelişkilerin geliştiği koşullar içinde ilerici güçlerin tekcephesi problemidir. Böyle bir durumda tekcephenin politik perspektifi var mıdır?

Çoğu Asya ve Afrika ülkelerinde komünist partileri bu soruya olumlu cevap veriyorlar. Ulusun sağlam, ilerici, anti-emperyalist güçlerinin geniş bir politik birlik meydana getirmeleri olanağı, ulusal kurtuluş devriminin genel demokratik ödevinin sonuca varamamış olmasıyla belirlenir. Bu yüzden, ayrı ayrı sınıflar ve sosyal gruplar arasındaki çözümü imkânsız çelişkilere rağmen, bu sınıf ve gruplar en çetin ulusal problemlerin çözümündeki ortak ilgilerini bir dereceye kadar korurlar.

K. I. Zarodof, daha sonra, tekcephenin yön verdiği politik gelişmenin, sınıf mücadelesini hiçbir suretle ortadan kaldırmadığını belirtti. Ve bilhassa ulusun ilerici güçleri arasındaki birliğin, Asya ve Afrikanın şimdiki koşullarında en önemli sınıf mücadelesi biçimlerinden birini teşkil ettiği kanısında olduğunu söyledi. Çünkü, sözcüye göre, tekcephenin sağlamlığı ve eylemselliği, daha ziyade, açıktan açığa gerici unsurların, ulusal menfaatlere ihanet eden, emperyalizmle uzlaşmalara yanaşan sosyal ve politik grupların tecridi işinde ne kadar ardıcıl davranıldığına, geniş halk yığınlarının anti-kapitalist potansiyelinden ne ölçüde faydalandığına bağlıdır.

K. I. Zarodof şöyle devam etti: Komünistler, tekcephe çerçevesi içinde elbirliğiyle çalışmak için bu cepheye katılanlardan her öbeğin diğer partnerlerinin ideolojik görüşlerini anlayışla karşılamaları ve onların reel olanaklarını gözönünde bulundurmaları gerektiği görüşündedirler. Bir yandan, ulusal hareketlerin sosyal yapısını önemsememek, aşamaları atlamak, öte yandan da anti-komünizm ve anti-sovyetizm, sosyal ilerlemeyle, anti-emperyalist mücadeleyle bağdaşmaz.

Devrimci demokrasinin eğemen olduğu ülkelerde, komünistler, bu demokrasinin gerçekleştirmeye çalıştığı ilerici dönüşümlerin başarısına olanca güçleriyle yardım etmeyi sınıfsal bir borç ve yurtseverlik ödevi saymakta-

dırlar. Gerçi komünistler bazan devrimci-demokratik rejimlerin zayıflıklarını da ortaya koyarlar. Fakat bu eleştiri, gerçek müttefiklere yaraşan yapıcı karakterli ve dostça öğütlemidir. Ne var ki, kimi devrimci-demokrat liderler, dost olanı olmıyandan, müttefiki düşmandan ayırdetmekte bazan kabiliyetsizlik veya isteksizlik gösterirler. Esefle belirtmeliyiz ki, genellikle anti-emperyalist mevzilerden hareket eden nice devletler yöneticileri, komünistlerle işbirliği yapmayı nerdeyse ulusal devrim dâvası mevzilerinden gerileme, yersel geleneklere âdeta ihanet saymaya yatkındırlar. Açıkta açığa burjuva karakterli bir yönetim böyle bir çizgiden yürürse, durum gayet basit ve belirlidir. Ama bazı ahvalde, komünistlere, bir yandan devrimci-demokratik liderleri destekleyip tutmak, bir yandan da iç politik hayata demokratik prensiplerin ardıcıl olarak uygulanmasını gözetmek gibi iki yanlı karmaşık bir ödev düşmektedir. Bu çaba artık devrimci-demokratlara karşı mücadele değil, onlarla bağlaşıklık olarak, sosyalizm yönündeki ortak çalışmalarını en etraflı ve dolgun biçimde geliştirmek için mücadeledir.

Genellikle, Marksist-Leninistler için, ulusal devrimi daha ileri doğru başarıyla geliştirme ve derinleştirmenin, sosyal devrime yükseltmenin, Asya ve Afrikada nice devletlerin kapitalist olmıyan gelişme yoluna koyulmalarının, ancak bu ulusal devrime en geniş halk yığınları celbedildiği takdirde ve bu devrimin saflarında bütün ilerici ve demokratik toplumsal politik akımlar aktif olarak ve canla-başla temsil edildikleri takdirde mümkün olabileceği söz götürmez bir gerçektir.

ULUSAL DEVRİMDEN SOSYAL DEVRİME DOĞRU

Ulusal kurtuluş hareketi yeni bir aşamaya girdi. Birçok memlekette bu hareket sömürücülük ilişkilerine karşı, feodal ilişkilere ve aynı zamanda kapitalist ilişkilere karşı mücadeleye yükseliyor. Bu süreç, acaba, Asya ve Afrika halkları önünde ne gibi perspektifler açmaktadır? Eski sömürge ve yarı sömürgelerin sosyalizme doğru hareketlerinde halen içinde bulundukları geçiş döneminin özlüğü nedir? Kapitalist olmıyan gelişmenin reel pratiği nedir? Bu gelişme pratiği teorik genellemeler için ne gibi olanaklar vermektedir?

Tarihin mantığı

Ulusal kurtuluş hareketi, sosyal özlüğü gereği olarak, başlangıçta, sömürgecilerden miras toplumsal düzenin temellerine genellikle dokunmuyor. Fakat bu düzenin çerçevesi, genel demokratik ideallerin gerçekleştirilmesine bile bir hayli dar geliyor. Bu çerçeve ekonominin bir dereceye kadar gelişmesine imkân veriyorsa da, işi yabancı tekellere bağımlılığa son verilmesine kadar, iktisadi kalkınmanın meyvalarından halk yığın-

larının tamamiyle yararlanmasına kadar vordırmıyor. Bu çerçeve içinde sosyal reformların gerçekleştirilmesi yolu açık olsa da, bu ancak feodal-kolonyal kökenli imtiyazların yerini üretim araçları üzerinde kapitalist özel mülkiyetinin doğurduğu imtiyazların almasından başka bir sonuç vermiyor.

Ulusal devrim, feodal ve yarı-feodal ilişkiler kalıntıları unsurlarıyla sınıksı örülen az gelişmiş kapitalizm çizgilerinin ağır basacağı burjuva devletini yarattıktan sonra, bu sınırdı durabilir. İşte bazı Asya ve Afrika ülkelerinin gelişmesi, sömürgecilerin politik egemenliğinden kurtuluştan sonra, böyle bir dönüm gösterdi. Dergimizde Filipinler Komünist Partisinin temsilcisi olan F. Balagtas, İran Halk Partisi MK Yürütme Bürosu üyelerinden E. Tabari ve Afrika Senegal Bağımsızlık Partisi Politbüro üyesi. A. Dansoko, bu konuda yaptıkları konuşmalarda, yerli burjuvazinin emperyalizm tarafından gösterilen desteğe dayanarak, kurtuluşlarına kavuşmuş memleketlerin kapitalizm çerçevesini aşmak üzere sosyal-ekonomik gelişmelerine yol vermemek için ne gibi çabalar harcadığına dair örnekler verdiler.

Fakat bağımsızlık koşullarında ulusal gelişmenin ana yolu, halkların, ilerici güçlerin genel demokratik istekleri gerçekleştirmeyi amaçlayan ardıcıl mücadelesidir. Bu mücadele, yasal olarak, ulusal devrimi radikal toplumsal dönüşümler aşamasına ulaştırmaktadır. B. Sen ⁽¹⁾ (Hindistan Komünist Partisi) bu hususta kendi memleketini örnek alarak, burjuvazinin politik egemenliği koşullarında bile, gelişmiş kapitalizm aşamasına varmamış bir toplumun iç çelişkilerinin, yığınlar arasında güçlü bir anti-kapitalist hareket doğurmakla kalmayıp, üstelik yönetici sınıfı temsil eden etkili çevrelerin bir kısmını toplumsal hayat biçimlerini radikal tedbirlerle yenilemeye yönelttiğini gösterdi.

Doktor M. Uşner'in (ADC) belirttiği üzere, ulusal kurtuluş hareketinde bugün genellikle iki aşamaya tanık olmaktadır:

- Emperyalist sömürgecilik sistemini yıkmayı ve devlet bağımsızlığını kazanmayı hedef tutan ulusal kurtuluş devrimi;
- Ulusal bağımsızlığın savunulmasına, sosyal ve politik ilerlemenin sağlanmasına, ekonomide ve toplumsal hayatın diğer alanlarında emperyalist egemenliği dayanaklarının yokedilmesine yönelik genel demokratik, anti-emperyalist, anti-feodal kurtuluş devrimi.

İkinci aşamanın karakter ve muhtevasını bilimsel ve doğru olarak değerlendirmenin politik uygulama bakımından dolaysız bir önemi vardır. Bununla ilgili olarak ele alınan sorunların özü şudur: Ulusal devrim sosyal devrime yükselirse, bu artık genel demokratik aşamanın geçildiği demek değil midir? Ulusal devrimin genel demokratik dönüşümler aşamasını atlayarak gelişmesi mümkün müdür; bağımsızlığın elde edilmesinden sonra doğrudan doğruya emekçi yığınlarının toplumu sosyalistçe yenibaştan kur-

(1) Bu, Hindistan Komünist Partisi Ulusal Yürütme Komitesi üyesi ve Ulusal Konseyi Sekreteri Bhovani Sen'in son konuşmalarından biri oldu. Kendisi Temmuz ay'ı başlarında öldü.

maları mücadelesine geçilmesi reel midir? Ulusal kurtuluş hareketinden doğup gelişen devrimin genel demokratik ve sınıfsal ödevleri arasındaki bağıntı nedir?

A. Dansoko bu problemlere değinerek, yerli aristokrasi tarafından boyunduruğa vurulan, cahillik ve yoksulluk içinde sürünen halkın ana yığınının yaşadığı köyde gerçek demokratik dönüşümler gerçekleştirilmeden sosyalizme doğru ilerlemenin imkânsız olduğunu belirtti. Bunun gibi, emperyalist egemenliğin ekonomik kökleri kazınmamışken «sosyalist» tedbirlerden bahsetmek de, sözcünün deyimiyle, «düpedüz ağız kalabalığı»dır.

A. Dansoko şöyle devam etti: Afrika'da genel demokratik karakterli sorunlar peşinen çözülmeyen doğrudan doğruya sosyalist kuruculukla işe başlama çabaları, bu kıtada en yaygın hayallerden biridir. Afrika ülkelerinde bazı yönetici partiler, buralarda geri kalmış durumdaki köyün doğal olarak sosyalizme doğru yürümeye hazır olduğu gibi pek safdil bir fikir ileri sürüyorlar. Böyleleri, feodal kalıntıların hâlâ hükmünü yürütmekte olduğunu da unutuyorlar.

Sözcü dedi ki: «Garip bir toplantıya katıldım. Bu toplantıda, genç bir Afrika devleti politik önderi, memleketi kapitalist olma yoluna koyulmaya çağırıyor, toplumun bilimsel sosyalizm temelleri üzerinde kurulmasını istiyordu. Hitabettiği dinleyiciler ise, bu önderi geleneksel dini âyinler ruhunda törenler ve saygı gösterileriyle saran feodallerdi.»

Sözcüye göre, devrimde ulusal-demokratik aşama gerekli aşamadır; bu aşamayı atlama yönünde her türlü deneme temelden yoksundur ve bu yüzden de böyle bir denemenin perspektifi olamaz. Bu fikri V. Solodovnikof da (SSCB Bilimler Akademisi muhabir üyesi) destekledi ve ekonomik ve sosyal bakımdan gerikalmışlık, işçi sınıfının yokluğu veya sayıca pek azlığı ve örgütçe son derece zayıflığı koşullarında, doğrudan doğruya sosyalist dönüşümlere geçilmesi diye bir şeyin sözkonusu olamayacağını belirtti. Sözcüye göre, bu konuda, özlüğü herhalde sosyalizm kuruluşu önkoşullarını yaratacak kapitalist olma yoluna gelişmeden ibaret belirli bir geçiş aşaması gereklidir.

Ulusal devrimin genel demokratik aşamasında, sadece gelecek, toplumsal dönüşümün koşulları hazırlanmakla kalınmayıp, doğrudan doğruya anti-kapitalist karakterli tedbirlerin de gerçekleştirildiği tezi, konferansta söz alanların birçoğu tarafından geliştirildi. Örneğin, Z. Bayraktar (Arap Sosyalist Uyanış – Baas – Partisi Ulusal Yönetim Kurulu üyesi) Irak'ta IPC'nin devletleştirilmesinin, hükümetin bir dizi ilerici tedbirlerine önemli bir katkı olduğunu, memlekette artık sosyal-ekonomik durumu değiştirmeye başladığını belirtti.

Yabancı kumpanyaların millileştirilmesi, çağdaş ulusal kurtuluş devriminin bütün diyalektiğini yansıtan bir olaydır. Bu bir yandan en yakın hedefleri bakımından yabancı ezgiden kurtuluşu öngören genel demokratik bir

istek çerçevesini aşmayan, öte yandan da artık özel kapitalist mülkiyet prensipine dokunan bir tedbirdir. Ve bu tedbirde, önemini prof. L. Georgiyev'in (Bulgaristan) özellikle belirttiği büyük bir devrimci potansiyel gizlenmektedir.

J. Battal (Lübnan Komünist Partisi MK üyesi), konuşmasında, genel demokratik ödevleri yerine getirme işlerine doğrudan doğruya sosyalist kuruculuk hedefleri karşısında öncelik ve üstünlük tanınan bir geçiş aşamasının kesin olarak gerektiğine şüpheyle yanaştığını belirtti. Sözcüye göre, memleketin gerikalmışlığı, nispeten zayıf işçi sınıfı ve sosyal ayrımlaşma yetersizliği, sosyalizm kuruluşu için, işbaşında bu işi yönetecek devrimci bir iktidar oldukça, engel değildir. Viyetnam Demokratik Cumhuriyeti bunun bir örneğidir.

Konferansa katılanlar, ayrı ayrı memleketlerin spesifik koşulları, ulusal hareketlerin sosyal devrimlere yükselme biçim ve tempoları ne olursa olsun, bu sürecin Asya ve Afrikanın toplumsal hayatında en belirgin çizgi olduğunda hemfikirdirler. Bu süreç, ana yönünü Rusya'daki Ekim Devrimi'nden, sosyalizmin dünya mevzilerinin genişlemesinden ve güçlenmesinden alan tüm çağdaş tarihin mantığını yansıtmaktadır. A. Mattan Haşi (Somali Demokratik Cumhuriyeti Yüksek Devrim Konseyi üyesi) bu hususta şunları söyledi: «Lenin'in bilge yönetimi altında ilk sosyalist devletin doğuşu, yeni çağın, bütün dünyada ulusal kurtuluş hareketleri çağının başlangıcını müjdeledi. Kapitalist sistemin çelişkilerinin keskinleşmesi, işçi sınıfını politik bilincinin durmadan yükselmesi ve dünya sosyalist sisteminin elde ettiği başarılar, Asya ve Afrika halklarının ulusal-demokratik devrimler çağına girmelerini iyice çabuklaştırmıştır.»

R. Safi (Irak Komünist Partisi MK üyesi), Y. Askari (Suriye, Arap Sosyalist Uyanış – Baas – Partisi Ulusal Yönetim Kurulu üyesi) yoldaşların ve diğer birçok sözcünün belirttikleri gibi, Asya ve Afrikada bugünkü sosyal ve politik realite, Lenin'in öngörüsünü, yani sömürge ve bağımlı ülkeler halklarının bağılangıçta ulusal kurtuluşa yönelik hareketinin yasal ve kaçınılmaz olarak emperyalizme ve emperyalizmin toplumsal-ekonomik temeli olan kapitalist düzenine karşı mücadeleye dönüşeceği hakkındaki hükmünü doğrulamaktadır.

Kapitalist olmıyan gelişme:

Teori ve pratik

Kapitalist aşama atlanarak sosyalizme ulaşılması olanağı, V. İ. Lenin tarafından keşfedilmiş ve teorik olarak işlenmiştir. Çarlık Rusyasında ve Moğolistan'da önceleri geri kalmış halkların tecrübesi de bu olanağı pratik olarak ispat etmiştir. Sosyalist sistem çerçevesi dışında ve coğrafi durum bakımından sosyalist devletlerden uzak olan memleketlerin kapita-

list olmıyan yoldan gelişmesi, B. Sen'in belirttiği üzere, XX. yüzyılın ikinci yarısında tanık olduğumuz dünya devrimci süreci için karakteristik olan yeni bir olgudur.

«Kapitalist olmıyan gelişme» kavramının somut içeriği, bu yolda kimi memleketlerin tecrübesi ve bu tecrübeden çıkarılan dersler, kimi memleketlerin de sahip oldukları imkânların tahlili konferansta geniş ölçüde fikir değıştokuşu konusu oldu.

Moğolistan tecrübesi. Bu tecrübeyi H. Lhamdorj (MHC) anlattı ve özetle şunları belirtti: Moğolistanda, büyük derebeylerin ve manastırların mülkiyetlerine ve hayvan sürülerine elkonulması devrimin demokratik aşamasının önemli bir tedbiri oldu. Bu tedbir, yoksul ve ortahalli arat'ların (hayvancılıkta uğraşan köylülerin) aktif surette katılışlarıyla gerçekleştirildi. Feodal ilişkilere son verilmesi 1930 yılları sonlarına doğru başarıyla tamamlandı. Toplumsal sistemde temelli değışmeler süreci içinde, arat'ların emek ve politik aktifliği arttı. Ülkenin çeşitli bölgelerinde bu köylü emekçiler üretim kooperatiflerinde gönüllü olarak birleşmeye başladılar. Budist din adamlarının ast ve orta grupları da tedricen topluma yararlı çalışmalara katıldılar.

Eski düzenin yıkılmasıyla birlikte, yeni ekonominin yaratılması süreci de geliştiriliyor, devlet sektörü meydana getiriliyor, sanayi işletmeleri ve devlet tarım çiftlikleri kuruluyordu. Buna sosyal yapıdaki değışmeler ve emekçilerin kültürel yükselişi de eşlik ediyordu. Böylelikle, yeni toplumsal güçler, yani işçi sınıfı ve halk aydınları zümresi meydana geldi. Bunun sonucu olarak, kapitalist olmıyan gelişme yoluna koyulan ve bu yolda güvenle ilerliyen Moğolistan, sosyalizm kuruluşuna başladı.

Cezayir uygulaması. Bu uygulamanın özellikleri üzerinde G. Loris (İtalyan Komünist Partisi) durdu ve şunları söyledi: Ulusal bağımsızlık elde edildiği zaman, memlekette bir milyondan fazla Avrupalı göçmen vardı. Bu yüzden sanayide çalışan Cezayirliilerin sayısı azdı; toplam 175 bin işçinin ancak 60 bini Cezayirliydi. Tarihsel paradoks, Cezayir işçilerinin başlıbaşına sınıf olarak oluşmaları sürecinin kendi yurtlarında değil, Fransa'da geçmesindeydi. Fransadaki Cezayir işçileri 300 bini buluyordu.

Diğer bir özellik de şuydu: Kurtuluş sırasında memlekette kısmen Tunus ve Fas'taki gibi, büyük ölçüde de Mısır'daki gibi oluşmuş bir burjuvazi yoktu. Fransız hükümeti Cezayir halkı ile görüşmelere girişmek istemiyor ve karşısında iktidarı devretmek üzere anlaşma yapabileceği bir milli burjuvazi göremiyordu. Bu yüzden, Cezayir, kendisi için büyük fedakârlıklara malolan çetin bir savaşla bağımsızlığına kavuşabildi.

Bundan sonra Cezayir'den yığınsal bir kaçış, Avrupalı göçmenlerin kaçışı başladı. Bu bir bakıma Cezayir için vasıflı kadro, kafa gücü kaybı, sermayelerin çekilip gitmesi demektir. Bu cümleden olarak, üç milyon hektar kadar en verimli arazi, bir çok sanayi işletmesi ve küçük müessese önceki

sahipleri tarafından terkedildi. Bu durumda, Cezayir tarım işçileri ve terkedilen işletmelerde çalışanlar ne yapabilirlerdi? Mahsulü toplamak ve üretimi devam ettirmek için bu işçiler ve emekçiler her türlü sorumluluğu üstlenerek çalışmaya devam ettiler. Böylece, Cezayir'in sosyalist yöneliminin ilk unsuru olarak özyönetim doğdu. Bunu, özel sermaye girişimini sınırlama, Fransız sermayesinin elindeki sanayi işletmelerini millileştirme, ulusal kumpanyalar kurma, kooperatifleri geliştirme ve toprak reformuna başlangıç tedbirleri izledi.

Cezayir'in sosyalizme yönelik gelişme yoluna girmesi, Avrupada bazan iddia edildiği gibi, tezelden memlekete dönen bir avuç Marksist aydınının keyfi seçimi sonucu değildi. Bu seçimi, Cezayir kurtuluşunun gerçekleştirilmesine sahne olan somut ortamda meydana gelen objektif durum zorluyordu.

K. Ahmed (Cezayir Sosyalist Öncü Partisi MK üyesi), özyönetim sektöründeki üretim ilişkilerinin özlük bakımından karakter çizgilerini belirterek bu tahlili tamamladı.. Bu sektöre giren işletmeler, bizzat üretim kolektifi tarafından seçilen özyönetim komitelerine devredilmiş devlet malıdır. Toplumsal mülkiyet, yönetim tarzı ve emekçilerin kazanca katılmaları K. Ahmed'in sosyalist diye nitelendirdiği çizgilerdir. Sözçü, bu özyönetim sektöründe kapitalist eğilimlerin belirdiğine de işaret etti. Onun kanısınca, bu eğilimlerin belirmesinin iki sebebi vardır. Birincisi, emek kolektiflerinin, işletmeciliği sosyalist metotlarla yönetmek üzere yeterli kültür düzeyine varamamış, gerekli politik bilinci ve teknik alışkanlıkları edinememiş olmalarıdır. İkincisi, üretimin bütün aşamalarında özyönetim sektörünün bağlı olduğu genel ekonomik kuruluşların özlük bakımından kapitalist kuruluşlar olarak kalmalarıdır.

Cezayir'de özyönetim sektöründe görülen üretim ilişkileri iki yönlü ve çelişkilidir. Fakat bu tip ilişkiler tam kapitalist olmanın gelişme yoluna özgü ilişkilerdir. Öyle ki, ekonominin ve toplumsal hayatın bazı önemli alanları sürekli değişimler sürecinin kapsamına girmişlerdir ve bunlar artık büsbütün kapitalist sisteme ait sayılamazlar. Fakat aynı zamanda büsbütün sosyalist sisteme dönük sayılmaları da mümkün değildir.

Hindistan'ın perspektifleri. B. Sen konuşmasında, daha ziyade, kapitalist olmanın gelişmeye doğru dönümü amaçlayan ve giderek büyüyen hareketin ışığında Hindistan'ın önündeki perspektifler sorunu üzerinde durdu. Ve özetle şunları belirtti: Son yıllarda, Hindistan'ın kapitalist yapısındaki bunalımın sonucu olarak, memlekette emekçi yığınlarının kesin istekler ve eylemlerle aktifleşmeleri yönünde büyük bir ilerleme kaydedildi. Bütün anti-emperyalist güçler yerli tekellere karşı çıktılar. Hindistan burjuvazisinin saflarında, bir yanda bu burjuvazinin feodalizm ve emperyalizmle uzlaşmaları can atan gerici kısmı, öte yanda radikal yönelimli yığınlar arasında kendine destek arayan anti-emperyalist ve anti-feodal kanadı olmak üzere açıkça göze çarpan bir ayrımlaşma vardır. Fakat bu kanat,

tekellerle mücadelele girişmedikçe, yığınlarda arka bulamaz. Bu kanadın politik temsilcileri, yani iktidardaki Hindistan Milli Kongre Partisinin önderleri, bazı anti-emperyalist ve anti-feodal tedbirler alıyorlar. Fakat bu önderler tekellerle uyuşmaya da yatkındırlar. Bununla beraber, Kongre Partisi saflarında daha da ilerici olan bir akım vardır.

M. Harmel (Tunus Komünist Partisi MK Sekreteri), Hindistan Milli Kongre Partisinde memleketin kapitalist olmanın yolda gelişmesi için belirli koşullarda mücadeleye hazır güçler olup olmadığının açıklanmasını rica etti.

B. Sen bu soruya şöyle cevap verdi: Evet, benim sözkonusu etmek istediğim de böyle güçlerin varlığıdır. İktidar partisi ciddi bir bunalım geçiriyor. Partinin saflarındaki iç anlaşmazlıkların ve güttüğü politikadaki keskin dönümlerin kökleri de bu bunalımdadır. Bunalım, burjuvazinin memleketi sürüklediği sosyal ve ekonomik çıkmazın sonucudur. Burjuvazi bu bunalımdan çıkış yolu aramak zorundadır. Bizce, bu durumda, işçi sınıfı, burjuvaziye, muhtaç olduğu çareyi, kapitalist unsurların derhal yokedilmesine götürmeyen, fakat aynı zamanda sabit, sağlam ve gelişmiş ekonomi yaratabilecek olan kapitalist olmanın gelişme yolunda aramaya sevkedebilir.

Memlekette, ulusal gelirin yarısından biraz daha azını sağlayan köy ekonomisini serbest kooperatifleşme yoluyla gelişmeye başladığı, devlet sektörünün de bankacılık, sanayi ve ticaret alanındaki özel kapitalist tekelleri kapsadığı zaman, ulusal ekonominin yapısı kapitalist olmanın bir karakter kazanacaktır. Böyle bir gelişmenin, anti-kapitalist güçlerin kontrolü altında bir devlet iktidarının varlığını gerektireceği de şüphesizdir. Böyle bir devlet iktidarı da elbette işçi sınıfı ile köylülerin ittifakına dayanmalıdır.

«Üçüncü dünya»nın ölçüleriyle söylersek, Hindistan bir gelişmiş kapitalist ülkedir. Bundan ötürü, onun kapitalist olmanın yoldan gelişmesinin, ekonomi ve sosyal yapı bakımından daha geri kalmış ülkeler için karakteristik olan çizgilerden daha ayrımlı bazı spesifik çizgileri olacaktır.

Kapitalist olmanın gelişme için mücadeleye birkaç somut örneğin, ulaşılan başarıların, ortaya çıkan güçlükler ve problemlerin karşılaştırılması, konferansa katılanların şimdiye kadarki tecrübeden çıkarılması mümkün genel teorik sonuçlar sorununu görüşmelerine temel oldu.

K. Ahmed'e göre, «kapitalist olmanın gelişme yolu» adını verdiğimiz sürecin özünü açıklayacak enine-boyuna işlenmiş bir genel teoriden yoksun bulunuyoruz. Sözçü bu konuda özetle şöyle dedi: «Bize, başka devire ait unsurlardan keyfi surette çatıştırılmış bir ütopya olma teorisi, aynı zamanda hattâ varsayımlar gibi kabulü hemen hemen imkânsız alelacele yenilikçi genellemeler ve cüretkâr ekstrapolasyonlar sonucu da olma-yacak bir teori gereklidir. Kapitalist olmanın gelişme yoluna koyulmuş memleketlerdeki dönüşümler henüz bu gibi bütünsel bir teorisin meydana getirilmesine temel olabilecek düzeye ulaşmış değildir.

V. Solodovnikof bu fikre itiraz etti ve dedi ki: «Bence, şimdiye kadarki uygulama artık kapitalist olmanın gelişmenin bazı temel yasallıklarından söz etmeye imkân vermektedir. Bu temel yasallıklar da şunlardır:

- Ekonomik geriliğe ve yabancı sömürücülüğüne son verilmesi; devlet sektörünün genişletilmesi, bu sektörde sosyalist unsurların tedricen artması ve bu alanda hâkim mevzilerin sermaye tarafından kapışılmasına imkân vermeyecek sosyal-ekonomik koşulların yaratılması;

- emekçi köylü yığınları yararına tarımsal dönüşümlerin gerçekleştirilmesi ve demokratik temeller üzerinde kooperatifleşme hareketinin geliştirilmesi;

- devlet makinesini demokratikleştirme sürecinin, bu karmaşık ve çetrefil sürecin gerçekleştirilmesi ve emekçi yığınları temsilcilerinin tedricen toplum yönetimine celbedilmesi;

- Asya ve Afrika memleketlerinin, sosyal ilerleme yolunda başlıca uluslararası dayanağı olan dünya sosyalist sistemiyle çok yönlü işbirliğinin geliştirilmesi;

- ilerici sosyal-ekonomik dönüşümleri derinleştirme yoluyla sınıfsal mücadelenin keskinleştirilmesi;

- ulusal demokrasinin sol kanadının tedricen bilimsel sosyalizme doğru evrimi . . .

H. Lhamdorj şunları belirtti: Kapitalist olmanın gelişmenin en önemli yasallıkları, devlet bağımsızlığının güçlendirilmesi, yabancı sermayenin itilmesi yoluyla ekonomik erkinliğin güven altına alınması, modern bir sanayi, ekonomide devlet ve kooperatif sektörlerinin yaratılıp geliştirilmesi ve aynı zamanda ekonomi alanında kapitalist unsurların sınırlandırılması ve geri itilmesi, işçi sınıfının ve halk aydınları zümresinin oluşup biçimlenmesi ve kültür devriminin başarılmıştır. Yine bu cümleden olarak, emekçilerin politik ve moral eğitiminin, çağdaş kültür ve işçi sınıfı ideolojisine yaklaşımlarının, halk yığınlarının proletarya enternasyonalizmi ruhunda eğitilmesinin bilhassa büyük önemi vardır.

Bu sorun üzerinde görüşlerin belirtilmesi, konferansta daha deniş bir konunun, yani sosyal gelişmede genel olanla özel olanın bağdaştırılması konusunun görüşülmesine yol açtı.

Ulusal özellik ve genel yasallıklar

Toplumsal gelişmede genel olanla özel olanın, ulusal çizgiler ile genel yasallıkların bağlantısı problemleri Markist-Leninist literatürde enine-boyuna işlenmiştir. Fakat, V. İ. Lenin'in de öngördüğü üzere, Asya ve Afrika'nın yoğun nüfuslu ve sosyal koşulları çok çeşitli memleketlerinde devrimin serpilip gelişmesi dünyanın önüne türleri hayli değişik olgular sermektedir. Bunların bilimsel tahlili kolay iş değildir. Aynı ayrı memleket-

lerin kurtuluş hareketlerinde ulusal özellik ile genel yasallıklar arasındaki bağıntıyla ilgili görüş ve kanılarda ayrımlar ortaya çıkmaktadır.

J. Süre-Kanal (Fransız Komünist Partisi MK üyesi) şunları söyledi: Anti-emperyalist içeriği bakımından ulusal kurtuluş hareketi tek ve aynı anlamlı bir doğrultu olarak görünür. Fakat bu hareket hiç bir yerde sosyal terkihi bakımından aynı cinsten değildir; bazan menfaatleri başka başka ve hattâ uzlaşmaz çelişkili olan çeşitli sınıflar ve sosyal tabakalar bu harekette bir araya gelmektedirler. Hareketin yönelimi bu sınıf ve tabakalar arasında kuvvetler oranına bağlıdır; kaldı ki mücadele sürecinde kuvvetler oranı ve dolayısıyla yönelim de değişebilir. Bundan ötürü, hareketi değerlendirme daima somut ve objektif bir tahlil ister. Koşulların özelliğini her ahvalde gözönünde bulundurmak gereklidir. Sağcı oportünistler ve aşırı solcular böyle bir tahlil istemezler veya bunu yapabilecek kabiliyette değildirler. Onlar kâh ulusal kurtuluş hareketinin yerini ve rolünü haddinden fazla büyütür, bu hareketi zamanımızın biricik devrimci gücü sayar ve sosyalist ülkelerin güya «burjuvallaştığı»nı, kapitalist memleketlerde işçi hareketinin kapitalizm tarafından «entegre edildiği»ni (kapitalizmle bütünleştiğini) iddia ederler; kâh da (yine aynı kişiler) ulusal kurtuluş hareketini – en ilerici olanlarını da ayırdetmeden – suçlandırır, bu hareketlere burjuva diyerek ve emperyalizmle aynı tahtaya koyarak hücumlarda bulunurlar. Ve böyleleri her iki ahvalde de emperyalizmin değirmenine su taşımış olurlar.

L. El-Holi (Mısır Arap Sosyalist Birliği Sekreteri ve MK üyesi) şöyle devam etti: Bütün memleketlerin tecrübesini hep aynı ölçütlerle ele almak olmaz. Ne var ki, koşulların başkalığı ve ayırdedici çizgiler, bunların, kesin bir çözümlemede bugünkü dünya için karakteristik genel olgulardan biri olarak belirip göz dolduracak bir şey ihtiva etmediği anlamına gelmez. Her memleketin spesifik çizgilerini universal bir prizmadan geçirerek ele almazsak, dünya devrim sürecinin üç temel kolundan biri sıfatıyla ulusal kurtuluş hareketini anlamamız imkânsızlaşır. Dünya devrim güçlerini harekete geçiren ulusal ve ideolojik etkenler ne kadar çeşitli olursa olsun, onları birbirine bağlayan temel menfaatlerin özlüğünü görebilmek önemlidir.

Konferansta, Marksist-Leninistlerin, ulusal kurtuluş hareketinin teorik tahlilini yaptıklarına ve bu hareketin genel yasallıklarını bulup belirlediklerine işaret edildi. V. I. Lenin, K. Marks'ın öğretisini geliştirmiş ve ulusal kurtuluş hareketi teorisini işlemiştir. Bugüne dek önemini ve aktüelliğini korumakta olan bu teori, daha ileri doğru yoğun ve semereli araştırmalara temel olmaktadır.

A. Matan Haşi şu soruları ortaya attı:

– Marksizm-Leninizmin tez'leri Asya ve Afrikadaki genç devletlerin spesifik koşullarına uygulanabilir mi? Son yüzyıl içinde toplumsal hayatta ve

bizzat insanın düşünce tarzında oluşan büyük değişmeler bu teoriye dayanılarak açıklanabilir mi?

Ve Haşi şöyle devam etti:

– Biz yeni toplumu, bilimsel sosyalizm yolundan yürüyerek, fakat temel teorinin bizim koşullarımıza uygulanabilecek kısmını eylemde gerçekleştirmek istiyoruz. Yerli özellikleri gözönünde bulundurmak zorundayız.

M. Harmel:

– Hangi yerli özellikler? diye sordu.

– Esas itibarıyla, dedi Haşi, Asya ve Afrika halklarında dinsel duyguların çok kuvvetli olduğunu kastediyoruz. Emperyalistler ve yerli gericiğin temsilcileri bu duyguları kendileri için sömürmeye çalışıyor, Marksistlerin ve komünistlerin allahsız olduklarını söylüyorlar. Ve sosyalizm aleyhindeki ajitasyon da bu temele dayanıyor. Marksizm-Leninizm teorisi taraftarlarının bilhassa ateist kanılarından ötürü kovuşturulduğu ve tutuklandığı birçok haller vardır. Devrimci-demokratik rejimlerin bazı liderlerinin anti-komünist çıkışları sosyalizm ile dinin bağdaşmazlığı propagandasıyla «temellendirilmek» isteniyor. Buna karşı, başında general Mohamed Siad Bare'nin bulunduğu Yüksek Devrim Konseyimiz, sosyalizm ile dinin bağdaşırılığını savunan bir yeni teoriyi eylemde gerçekleştiriyor. Biz halkı işte bu ruhta eğitmeye çalışıyoruz.

Bu konuşmayı yeni sorular izledi.

M. Osman (Sudan Komünist Partisi): Peki, Somali'de bu eğitime çalışmaları ne gibi somut biçimler alıyor?

L. El-Holi: Anladığıma göre, Somali'de din silâhı gericiğin elinden alınmıştır ve ulusal ilerici güçlerin yararına kullanılmaktadır. Bunu nasıl başarabildiniz?

Haşi şöyle cevap verdi:

– Bizim toplumsal ilişkiler sorunlarıyla uğraşan bir büromuz var. Bu büronun görevlileri ve yardımcıları, daha ziyade, yüksek öğrenimlerini çoğu sosyalist memleketlerde olmak üzere yurt dışında henüz tamamlamış genç elemanlardır. Bunlar şehirlerin her mahallesinde, her bucakta ve her köyde eğitsel çalışmalar yapıyorlar. Tartışmalar örgütüyor, konferanslar ve dersler veriyor, dinleyicilerine Marksist-Leninist teorinin hükümlerini pratik olarak açıklamaya çalışıyorlar. Memlekette politik egemenlik Yüksek Devrim Konseyi'nin elinde olduğu için, radyo, gazeteler ve diğer yayınsal enformasyon araçları, halkı Marksizm-Leninizm ruhunda ve islâm dininin sosyalist fikirlerle çelişmiyen hükümleri ruhunda eğiterek, amaca uygun bir propaganda çalışması yürütüyorlar. Kur'anı iyi bilen birçok din adamları, camilerde ve dini toplantılarda gericilerle bilimsel tartışmalara girişiyor ve onların sosyalizm ile dinin bağdaşmazlığına ilişkin uydurma-

larını çürütüyorlar. Yüksek Devrim Konseyi üyeleri ve devlet sekreterleri her ay büyük yığınlarla dolup taşan salonlarda bu sorunlarla ilgili konferanslar veriyor, raporlar okuyorlar.

Marksizmin din hakkındaki hükümleri vesilesiyle, söz alanların birçoğu, Marksist-Leninist dünya görüşünün ve bundan doğan politikanın, değişik dini inançlara sahip olan insanların sosyal ilerleme ve sosyalizmin kuruluşuna katılma uğrundaki mücadeleye celbedilmeleri hususunu hesaptışı tutmadıktan başka, gerekli de saydığını bilhassa belirttiler. Sosyalizmin artık kurulmuş bulunduğu (SSCB gibi) veya kurulmakta olduğu ülkelerde, dini inançlara ve ibadetlere tam bir serbestlik tanınmaktadır.

Marksist-Leninist teoriyi ayrı ayrı memleketlerin ve bölgelerin spesifik koşullarında uygulayıp uygulıyamıyacağımız genel sorusuna gelince, tartışmalar sırasında belirtildiği üzere, bu, teorinin kendisini değerlendirme problemi değil, bu teoriden yararlanma problemidir. M. Harmel, mevcut fiziğinin bulgularında «maddenin kaybolması»nı görerek, genellikle materyalizmi şüphe altına almaya kalkışan filozofları ve bilgileri hatırlattı. Fakat, V. I. Lenin'in en yetkin biçimde ispatladığı gibi, maddenin kendisi değil, madde hakkındaki sınırlı ve dar görüş «kaybolup gitti».

Sözcü, Marksizmin özlüğünün somut durumların somut tahlili olduğuna ilişkin bilinen tezi çıkış noktası yaparak, Marksist öğretinin önemini «coğrafi» olarak sınırlama yönündeki her türlü çabanın ne kadar temelsiz olduğuna işaret etti. Bu gibi çabalara örnek olarak da, Fransada yaşayan ve Mısır hakkında birkaç ilginç kitap yazan Arap bilgini A. Malek'in düşüncelerini gösterdi. A. Malek, sosyal gelişmeye ilişkin bir genel model olması imkânını silkip atıyor ve Marksizmin rolünü, Doğu problemlerini kavramada yalnız «mantık demir parmaklığı» fonksiyonu oynadığına, araştırma çalışmalarında teknik bir yanaşıma indirgemek istiyor. Niçin? Çünkü, Doğu, bu Arap bilginine göre, K. Marks'ın «episteriolojik alanı» olan İngiltereden tamamen farklıdır. Ve bu bilgine bakılırsa, K. Marks'ın bilime yaptığı katkı sanki yükseliş halindeki İngiliz kapitalizminin tahlilinden ibarettir!

Ulusal kurtuluş hareketinin şimdiki aşaması, daha önceki aşamadan elbette kıyas kabul etmiyecek kadar daha karmaşıktır. Politik egemenliğin elde edilmesinden önce âdeta arka plânda kalan birçok sorun, şimdi bütün keskinliğiyle ortaya konulmakta ve sosyal sorunların çözümünde — goşist tipi şematizmden çeşitli gerici aldatmacalara kadar — en çelişik yanışımlar doğurmaktadır.

M. Harmel, «üçüncü dünya» memleketlerinin reel özelliğini önemsemiş davranışın aşırı solcu unsurlar için karakteristik olduğunu belirtti. Bu unsurlar, genel plânda ulusal kurtuluş hareketini dünya devrimci sürecinin diğer organik kısımlarının karşısına koyuyorlar. Somut bir memleketin durumunu tahlil ederken de soyut ve başitleştirilmiş kışeler uyguluyorlar. Bu arada Marksist terimler kullanmaları onların şemalarının boşlu-

ğunu doldurmuyor. Böyleleri, sosyal gelişme düzeyini, içinde bulunan aşamanın, itici güçlerin özelliklerini ve kurtuluş mücadelesinin karakterini filân hiç dikkate almadan, proletarya devrimini en yakın hedef, işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki çelişkiyi ise – bu sınıfların ne biri, ne öteki henüz tamamiyle oluşmamış olsa da – başlıca ve biricik çelişki olarak ilân ediyorlar. İlerici rejimlere karşı da bu düşünce ve tutumla harekete geçiyorlar. Bu gibi aşırı solcuların ardından gitmek, ulusal kurtuluş hareketinin önündeki ödevleri anlama ve her hangi bir etkin eyleme geçme yolunu kapamak demek olur.

Aşırı solcular ulusal özelliği önemsemeyen, diğer bazı ideolojik ve politik akımlar da bunu haddinden fazla büyütmektedirler. Bunlar arasında «Müslüman Kardeşler» tipinden gerici hareketler başta gelir. Ama bu büyütme ve abartmada gerici akımlara anti-emperyalist güçlerin bazı kollarının da ayak uydurduklarını görürüz. Bu çevreler, «ilk taban»a dönüş, kaybedilen «bütünlük»e «kolektif uygunluk» veya «orijinallik»in korunmasına dönüş fikirlerini telkin etmeye çalışırlar. Bu gibi çağrılar, pratikte, geçmişin taşlanmış eski biçimlerine dörtlü sarılmaya dönüşür; olumlu çabalarla yeniyi arama yolunda ileri adımlar atılmasına engel olur ve devrimsel eylemi köstekler. Böyle görüşler pratikte burjuvazi tarafından kolayca benimsenir ve silâh olarak kullanılır.

M. Harmel sözlerini şöyle tamamladı: Kendi memleketimizin spesifik çizgilerini bulup meydana çıkarmak, onun devrimci gelişmesinin özelliklerini dikkate almak ve halkımızın geleneklerine, yurtseverlik duygularına dayanmak ve arzu edilen ve son derece gerekli sayılan hususlardır. Fakat diyebilirim ki, anti-emperyalist hareketin bazı liderleri, spesifik özelliği sadece kendisine dönük bir amaçla anıyorlar. Onların ulusal özellikleri abartmaya yatkınlığı, âdeta bilimsel sosyalizmin giderek artan etkisinden kaçınma çabası gibi görünüyor. Bu da kendi içine kapanmanın özel bir türü, biçimidir. Ve bunda artık spesifik özelliği gözden çıkarma korkusu değil, kökleşmiş, ilerici ve bilimsel karakterden yoksun olan ideolojik görüş ve kör inançlardan vazgeçme korkusu hissedilmektedir.

Konferansta söz alan çoğu yoldaşlar, yeni problemlerin Marksist-Leninist teori temeli üzerinde bundan böyle de teorik olarak iyice işlenmesinin, Afrika ve Asya ülkelerinin devrimci, anti-emperyalist hareketinde ideolojik ve politik hataların ve yanlışların giderilmesine yardım edeceğini belirttiler.

KUVVETLER ORANI VE EĞEMENLİĞİN KARAKTERİ

Eski sömürge ve yarı-sömürgelerin bağımsız gelişmeleri koşulları içinde, halkın sosyal ayrımlaşması süreci derinleşmekte, toplumun iç çelişkileri keskinleşmekte, onun sınıfsal bölünmesi belirgin bir hal almaktadır. Bu durum şöyle sorular doğurmaktadır: Bu süreçler ne derece gelişmiştir?

Hangi sınıfsal ve sosyal güçler toplumsal ilerlemenin hamili olmaktadır? Genç devletlerin politik yöneliminde bu güçlerin etkisi nedir? Ulusal devrimlerin bundan sonraki gelişmesinde ne gibi bir rol oynayabileceklerdir?

Toplunun devrimci potansiyeli

Ekonomik gelişmeye, toplumsal ve politik hayattaki temelli değişmelere rağmen, Asya ve Afrikanın çoğu memleketlerinde genellikle sosyal bünye gelişmemiş olarak kalmaktadır. Mülk durumuna göre tabakalaşma, henüz çizgileri belirli bir sınıfsal ayrımlaşmaya varmamıştır. Bu özelliğe dikkati çeken Y. Askari, Asya ve Afrikanın çoğu bölgelerinde «proletarya, köylüler ve süratle değişen küçük burjuvazi arasında» belirgin sınırlar çizmenin kolay olmadığını söyledi. İşçi sınıfının içinde bile, kendisini oluşturan ayrı ayrı kolları arasında büyük ayrımlar vardır. Bundan başka, sanayide, ticaret ve hizmetler alanında çalışanlar da, çokçası yalnız ücretli işçiler olmayıp, aynı zamanda küçük işlik ve dükkânların sahipleri rolünü de oynamaktadırlar.

K. Nauyala (Batı Afrika Halkçı Örgütü) şunları söyledi: Namibiya'da beyaz sermayeciler hüküm sürüyorlar. Uyguladıkları iğrenç aparteyd politikasıdır. Bu politika, marazlı bir sosyal bünyenin oluşmasına yol açıyor. Afrikalıların bir kısmı çeşitli kurnazlıklara baş vurarak şehirde sürekli bir iş bulabiliyorlar. Bunların gelirleri artıyor. Aralarından bazıları — gerçekten bir avuç denilebilecek kadarı — ufak bir mülk ediniyor, hattâ küçük ölçüde ticarete bile başlıyorlar. Mevsim işçileri, beyaz ırkçı sermayecilerden iş alarak 1 aydan 18 aya kadar süreyle çalışıyor, sonra yine kendi yerlerine dönüyor ve tekrar tarım işlerine koyuluyorlar.

Z. Pinto (Angola Halk Kurtuluş Hareketi) şunları ilâve etti: Angola proletaryası gerçi bugün makine kullanabiliyor, fakat geleneksel toplumla hâlâ sınıksız bağlıdır. Bu proletaryanın kültürel değerleri, davranış normları, aile, iktidar, toprağa bağlılık ve hattâ (tarım işleri çerçevesinde) zaman anlayışları, onun etnik grubunun kendi dünyası olarak kalan kavramları ve değerleridir.

K. Nauyala sözü tekrar ederek şu soruları ortaya attı: O halde bu insanların sosyal mensubiyetini doğru olarak nasıl belirleyebiliriz? Nedir bunlar, yarı işçi mi, yoksa yarı köylü mü? Sürekli olarak şehirlerde yaşayan Afrikalı işçiler (hem işçi, hem de tüccar, esnaf ve küçük dükkâncı olarak) hangi sınıftan, işçi sınıfından mı, yoksa küçük burjuvaziden mi sayılmalıdırlar? Sözcü sonra şu gereği belirtti: Afrika Marksistleri, bugünkü durumda sosyal olguları belirlemek üzere doğru bir bilimsel kılavuz hazırlamayı ödev edinmektedirler.

Z. Pinto dedi ki: Asya ve Afrika memleketleri Marksist-Leninistlerinin, şimdiki durumda proletaryanın bir sınıf olarak gelişmemişliğine rağmen vardıkları önemli sonuçlardan biri, belirli bir dönemden sonra bu prole-

taryanın devrimci hareket dinamiğinde baş rolü oynayacaktır. M. Harmel, bunun tartışma götürmeyeceğini söyledi ve fikri şöyle geliştirdi: Evet, bugün Asya ve Afrikada işçi sınıfı zayıftır. Proletaryanın bilinci henüz oğulcuk (rüşeym) halindedir (ayrı ayrı ülkeler arasında büyük ayrımlar olmakla beraber, genel durum budur). Fakat işçi sınıfının rolünün güçlenmesi ve devrimin itici güçleri arasındaki nispi payının artması perspektifini gözden kaçırmamalıyız. Bu sözümüz, gücünü, yalnızca iyi dileklerden değil, aynı zamanda reel objektif ve sübjektif olanaklardan, yani endüstrileşmeyle bağlı, devrimin sosyal içeriğinin belirlenmesiyle, birçok memlekette Marksist-Leninist partilerinin oynadıkları rolün artmasıyla ve kuvvetler oranının değişmesiyle bağlı olanaklardan almaktadır.

V. İ. Lenin, zamanın temel yasallıklarını anlıya bilmek için, çağın merkezinde hangi sınıfın bulunduğunu belirlemenin önemli olduğunu söyler. Marksist-Leninistler için durum açıktır: Çağımızın merkezinde işçi sınıfı yer almaktadır. Asya ve Afrika memleketlerinde bugün artık proletaryanın toplumsal gelişme içeriği ve yönü üzerinde çözümleyici etki yapabilen bir sınıf durumuna gelip gelmediğine bakılmaksızın, bu memleketlerde toplumsal koşullar ve ulusal devrim perspektifleri ancak işçi sınıfının aldığı yere bakılarak belirlenmektedir. Netekim, söz alanlar arasında, bu iki kıtanın bazı ülkelerinde proletaryanın artık ulusal demokratik devrimde yöneticilik rolünü üstlenebilecek yeteneğe sahip olduğunu söyleyenler olmuştur. Örneğin, H. Ercan'a göre (Türkiye Komünist Partisi), Türkiye işçi sınıfı artık kurtuluş mücadelesinde pratik olarak başlıca sosyal güç olabilecek olgunluk düzeyine ulaşmış durumdadır. B. Sen yoldaş da, Hint proletaryasının bugünkü politik olanakları hakkında buna benzer bir değerlendirme yapmıştır.

K. Mure (Lübnan Komünist Partisi Polütbüro üyesi ve MK Sekreteri), bu sorun üzerindeki düşüncelerini şöyle açıkladı: Sınıf halinde oluşma sürecinin sona ermemiş olmasına rağmen, Yakın-Doğu memleketleri proletaryasının saflarında, onun politik aktifliğinin ve etkisinin artmasında kendini gösteren esaslı nicel ve nitel değişmeler gerçekleşmektedir. Burada, yönelimleri ayrı olsa da, işçi sınıfı ve Arap sendika hareketinin çeşitli örgütlerinin, Sudan işçi sınıfıyla dayanışmayı dile getirdiklerini hatırlatmak yerinde olur.

Konferansta bu konu üzerinde konuşan diğer sözcüler, kurtuluş mücadelesine köylü yığınlarını giderek daha geniş ölçüde çekmenin, ulusal demokratik devrimde başarı için şart olduğunu belirttiler. A. Dansoko, köylü problemini çözmenin, kurtuluş devriminin genel demokratik aşamasının başlıca ödevlerinden biri olduğunu söyledi. Bu fikri destekleyen V. Solodovnikof şunları belirtti: Asya ve Afrika ülkelerinde nüfusun çoğunluğu köylülerden oluşur. Devrimin kaderi daha ziyade köylülerin tutumuna ve toplumsal aktivitesine bağlıdır. Köylü yığını sosyal bakımdan türdeş değildir, tabakalaşma süreci devam etmektedir. Hele köylünün, bir yan-

dan emekçi, bir yandan da mülk sahibi olarak, iki yanlı tabiatını görmek ve daima dikkate almak gerekmektedir.

Asya ve Afrika memleketlerinde köylüleri küçük burjuvazi sayabilir miyiz? J. Süre-Kanal, köylülerin sosyal durumları bakımından küçük burjuvaziye yakın olduklarını söyledi. Bir yandan, şehir küçük burjuvazisinin, köylülerden farklı olarak, oynadığı özel rolü belirtti. Küçük burjuvazinin sayıca büyük olmadığını belirterek sözcü konuşmasını şöyle tamamladı: «Ne var ki, bu sınıfa dahil bazı grupların (aydınlar ve üniversiteliler, memurlar ve subaylar) kültürel düzeyleri ve sosyal durumları, emperyalizm boyunduruğuna karşı tutumları, küçük burjuvazinin ana yığınının büyük önemde bir devrimci güç haline getirmektedir.»

J. Battal, Arap toplumunun küçük burjuva toplumu olduğunu söyledi ve Yakın-Doğuda küçük burjuvazinin, bir yandan köylülerle, öte yandan işçi sınıfı ile bağı olan geniş bir tabaka olarak ele alınmasını önerdi. J. Süre-Kanal'ın görüşünü o da benimsiyerek, köy küçük burjuvazisi ile şehir küçük burjuvazisi arasında fark yapılmasından yana olduğunu belirtti. Ve şehir küçük burjuva tabakalarını dikkate alarak, bunların bir sınıf değil, ancak sınıfın bir parçası olduklarına işaret etti ve şöyle dedi: «Arap memleketlerinde küçük ve orta burjuvazi arasında kesin sınırlar yoktur.»

Şehir küçük burjuvazisinin devrimdeki yeri ve rolü konusunda söz alanların hepsi, konuşmalarında, bu burjuvaziye oluşturan ayrı ayrı gruplar ve her şeyden önce sivil ve asker aydınlar hakkında açık bir sosyal karakteristik vermeye çalıştılar.

V. Solodovnikof, «kurtuluşlarına kavuşmuş memleketlerde aydınların büyük bir kısmı sosyal köken bakımından halkın varlıklı ve nüfuzlu tabakalarından gelmektedir» dedi. A. Matan Haşi ise görüşünü şöyle belirtti: «Sosyalist gelişme yoluna koyulan memleketlerde temel devrimci gücün aydın işçiler olarak nitelenmesi mümkündür. Bununla beraber, Afrika koşullarında aydınlar zümresinin özlüğünün ne olduğunu da dikkate almak gereklidir. Afrika koşullarında bu zümrenin kadrosuna subaylar, öğretmenler, yüksek memurlar, serbest meslek sahipleri vb. girmektedirler. Afrika ülkelerinde tüm aydınlar zümresi, bir avuç serbest meslek sahibi bir yana, büsbütün devlet hizmetindedir. Hemen hemen bütün aydın temsilcileri, işçilerin, köylülerin, göçebelerin ve küçük tüccarların arasından çıkmaktadırlar. Bundan ötürü, aydınlar zümresi emekçi yığınlarının ayrılmaz bir parçasıdır.»

C. Belami (İglitere Komünist Partisi) şöyle konuştu: A. Matan Haşi kendi memleketinin aydınlarına yekpâre ve türdeş bir grup gözüyle bakıyor. Ben kendisine şunu sormak isterim: Acaba bu aydınların gelecekte ayrılaşmaları olanağı yok mudur? Örneğin bu aydınlar zümresi arasında bir burjuva bürokratik alt tabaka doğamaz mı? Gelişme halindeki toplumda aydınların durumu ve bu toplumdaki burjuva unsurlarıyla politik ilişkileri böyle bir ihtimali ortadan kaldırmaz.

– Aslına bakılırsa, dedi Haşı, işaret ettiğiniz olaya, Somali'nin sömürgecilik esaretinden kurtuluşunu izliyen (1960'ta kurtuldu) on yıl içinde tanık olmuş bulunuyoruz. İlk anda egemenlik, sömürgecilik taraftarı elemanların, yerli burjuvazinin ve bağımsızlık savaşı döneminde politik partilerin başında bulunan bazı aydınların ellerine geçti. Hükûmütte bütün kilit noktalarını böyleleri tuttular. Bunlar devlet malını ve parasını çalıp çırpıyor, dışarıya sermaye aktarıyor, villâlar satın alıyor, tek sözle memleketi babalarının çifliği gibi yönetiyorlardı. Bu gibi kötüye kullanmalara yol verilmemesi için, Yüksek Devrim Konseyi'nin iş başına geçmesinden sonra, devlet memurlarının ve ordu subaylarının mülk ve kazanç durumları üzerinde sürekli bir kontrol sistemi kuruldu. Bu kontrol sistemi halen bütün bakanlıkları, ordu birliklerini, yönetim bölgelerini ve işletmeleri kapsamaktadır. Biz işte bu suretle, devlet memurlarının, keza hükûmetin kontrolü altında bulunan yerli burjuvaziyle birleşme olanaklarına set çekmeye çalışıyoruz.

Bu konuda söz alanların çoğu, gerek aydınlar zümresine, gerekse ordu subaylarına (hattâ bütünüyle orduya) yekpâre sosyal gruplar gözüyle bakılmıyacağı görüşünü geliştirdiler. Toplumda oluşan sınıfsal sınır çizgileri elbette bu grupların içinden de geçiyordu. Örneğin, M. Osman, orduya sınıf mücadelesinin üstünde ve bu mücadele bakımından tarafsız ve ilgisiz bir kurum gözüyle bakılmamasını söyledi. Ve şunu ekledi: İlerici güçlerle ordunun tümü değil, öncü kısmı bağışık bir eyleme girmektedir.

D. Naame (Suriye Komünist Partisi Politbüro üyesi ve MK Sekreteri), Suriye ordusunun köylü ordusu olduğunu söyledi ve devam etti: Daha doğrusu, Baas Partisinin dayandığı ordu mensupları, köylüler arasından, devrimci aydınlar, orta tabakalar ve işçiler arasından çıkıp gelmektedirler. Bundan ötürü, bazı olağanüstü halleri ve kimi ordu mensuplarının tutumundaki değişiklikleri hesaba katmazsak, ordunun devrimci-demokratik düzeni savunmada başlıca güçlerden biri haline geldiğini söyleyebiliriz.

J. Battal, Arap memleketlerinde ilerici dediğimiz bütün rejimlerin, ya hükûmet darbeleri, ya da ordu subayları tarafından uygulanan benzeri aksiyonlar sonucu olarak kurulduğuna işaret ederek şunları belirtti: «Ordu çeşitli sınıfsal menfaatlerin hamilidir ve bir çelişkiler alanı olarak kendi başına öncülük rolü oynamaz. İlerici rejimlerde onun fonksiyonlarının sadece rejimin savunulması ve ulaşılan başarıların korunması çerçevesinde sınırlanması gerekir.» Sözcü bundan sonra Y. Askari'ye dönerek, «Peki, Baas Partisinin ordu saflarındaki politikası bunu ne dereceye kadar ön görmektedir?» diye sordu.

Y. Askari, cevabında, ordunun toplumsal-politik hayat üzerindeki kayda değer etkisinin nedenlerini açıklayabilmek için, şimdiye kadarki tahlilleri daha da geliştirmek gerektiğini söyledi. Ve şöyle devam etti: Ordunun temel fonksiyonu iktidarı savunmaktır. İktidar belirli bir sınıfın menfaatlerini yansıtmaktadır. Ve ordu, rejimi savunduğu kadar, bu rejimi yaratan ve tutunmasını sağlayan sınıfı da savunmaktadır. Böylelikle, ordu kendi sınıf-

sal özlüğünü de dile getirmektedir. Baas Partisi, ordu içinde de örgütlenilebildiği memleketlerde, özellikle Suriye ve Irak'ta en büyük rolü oynadı. Halen Suriye ordusunda bizim güçlü bir örgütümüz vardır. Bu örgüt, ordunun parti menfaatlerine tabi kılınmasını sağlamaktadır. Kısacası, Suriye silâhlı kuvvetlerinin ideolojiye sahip bir ordu olduğu güvenle söylenebilir.

Bu konudaki fikir değiş tokuşu ve tartışmalar, Asya ve Afrika memleketlerinde halkın çeşitli sınıf ve tabakalarının önemli bir devrimci potansiyele sahip oldukları sonucunun çıkarılmasına imkân verdi. Fakat, söz alanların hepsi, kurtuluş hareketine geniş ölçüde sosyal güçlerin katılmasıyla, sınıfsal çelişkilerin ve sınıf mücadelesinin gelişmesine artık hacet kalmadığı yolundaki yanlış görüşlere karşı olduklarını önemle belirttiler. Tam tersine, kurtuluş hareketine geniş ölçüde sosyal güçlerin katılmasıyla, sınıf mücadelesi giderek şiddetlenmekte ve bu mücadele silâhının namlusu, yerli burjuvazinin uzlaşıcı kısmı olan feodallere; emperyalizme ve yeni-sömürgecilğe tâvizler veren burjuva ileri gelenlerine karşı çevrilmiştir.

H. Aşhab (Ürdün Komünist Partisi MK üyesi) tartışmaya katılanlardan çoğunun ortak oldukları fikri dile getirerek şöyle dedi: Kapitalist olmanın yoldan gelişme hareketi çetin bir sınıf mücadelesi ve sınıf güçleri oranının durmadan değişmesi koşulları içinde ilerlemektedir. İlerici güçlerin birleşik hareketi içinde olan ve devrimin derinleşmesinden korkuya kapılan, işçi sınıfının büyümesinde ve aktifliğinin artmasında kendileri için tehlike gören kararsız unsurlar, düne kadarki düşmanları arasında, toplumdaki gelişmenin kenara ittiği sınıf ve tabakaların artıkları arasında kendilerine müttefikler arayabilirler. Bunların uluslararası alanda anti-emperyalist eylemleri keskinliğini kaybedebilir, bundan sonra emperyalizmin karşısında adım adım gerilemeye başlar ve ona şirin görünmeye çalışırlar.

Devrimci demokrasi saflarında bir zamanlar varlığı kabul edilmeyen sınıf mücadelesi kavramı, bugün ilerici rejimlerle yönetilen ülkelerin bazı liderlerinin politik dünya görüşlerinde gittikçe daha kuvvetle yer etmektedir. A. Dansoko bunu önemle belirtti ve Gine Cumhurbaşkanı Seku Ture'nin şu sözlerini aktardı: «Biz uyanık bulunmalıyız ... memlekette ulusal demokrasinin ve sosyalizmin kurulmasında hiçbir tereddüt ve sapmaya meydan vermeden çalışmalıyız, çünkü sınıf mücadelesi Afrikada da yürürlüktedir.» A. Dansoko şunları ekledi: Bugün Gine'de, Tanzania'da ve diğer bazı Afrika ülkelerinde, sorumlu devlet ve parti katlarında sömürücü sınıflar temsilcilerinin görev almalarını yasaklayan kanunlar kabul edilmiştir.

C. Belami sınıf mücadelesini küçümsemenin zararlı sonuçları üzerinde durdu ve dedi ki: «Ben, 1966 askeri derbesinden önce, Gana'da, Cumhurbaşkanı ve Afrika ulusal kurtuluş hareketinin seçkin önderi K. Nkruma'nın sekreterlik bürosunda görev alanlardan biriyim. Şeref saydığım bu görev, bana, 1965 yılında, bir yanda devlet sektörünün memlekette yerli burjuvazinin çıkarlarına hizmet etmesini sağlamaya çalışan, öte yanda

emperyalizme ve yeni-sömürgecilğe karşı direnişte bu sektörün halk yığınları elinde güçlü bir araç olarak korunmasını isteyen güçler arasında alevlenen mücadelenin başlangıcını yakından görme olanağını verdi . . . Olgunlaşan bunalım, Konvent Halk Partisi MK'nin Eylül (1965) toplantısında patlak verdi. Bu toplantıda, sağ kanat, sol güçler temsilcilerinin MK kadrosundan çıkarılmasını, ardıcıl demokratiği ile tanınan birçok militanın mahkemeye verilmelerini istedi. Gerçekte, bu, politik bir darbe denemesiydi. O zaman Nkruma bu plânları başarıyla suya düşürdü. Fakat burjuvazinin temsilcilerini Konvent Halk Partisi içinde bırakırken, bunun daha ne gibi zararlı sonuçlar doğurabileceğini gereği kadar hesaplıyamadı. Onun esas hatası, politikasını *bütün* sosyal ve politik güçlerin birliği temeline oturtmaya çalışması oldu. Oysa, bu birliği burjuvazinin gerici çevrelerini tecrit ederek *aramalıydı.*»

Sınıf mücadelesinin gelişmesi, Asya ve Afrika ülkelerinde yönetimi ele alıp yerleşen iktidarın karakterini dolaysız olarak etkilemektedir. Devlet yönetimini daha ziyade iki yanlı sosyal tabiatı ile belirgin olan şehir küçük burjuvazisi temsilcilerinin ele geçirdikleri koşullarda, toplum içinde sınıf güçlerinin reel oranı onların politik yönelimi üzerinde büyük bir etki yapmaktadır.

İlerici rejimler

Sosyal ve politik ölçütler

Ulusal demokratik devrim süreci içinde doğan yeni iktidarın sosyal-politik çehresini nasıl belirleyebiliriz? J. Battal, Y. Askari, Loris ve bu konuda söz alan diğer konuşmacılar, bunun sırf teorik bir sorun olmadığını, ulusal kurtuluş hareketinin şimdiki aşamasında yeni iktidarın sosyal-politik çehresi sorunun bambaşka bir pratik önem ve keskinlik kazandığını belirttiler. Bu da, konferansa katılanların haklı olarak ilgi gösterdikleri ilerici rejimlerin özlüğü ve uyguladıkları bilinçli sosyal politikanın somut belirtileri konusunda açıklamalar yapmalarına yol açtı.

Y. Askari, genç devletlerde ilerici iktidarın karakterinin çeşitli niteliklerle tanımlanması üzerinde durdu ve dedi ki: Sudan ve Lübnan Komünist Partileri buna «küçük burjuvazi iktidarı» diyorlar. Suriye ve Irak Komünist Partilerine gelince, bunlar, «ilerici rejimler» kavramını kullanmayı tercih ediyorlar. Bize öyle geliyor ki, bu rejimlerin sınıfsal özlüğü, ekonomik ve sosyal icraatı sözkonusu olurken, küçük burjuva iktidarı denilmesi daha doğru olur. Bu terimi kullanmakla, böyle rejimlerin çoğu ahvalde şehirli ve köylü küçük üreticilerin, orta tabakaların, aydınların ve subayların menfaatlerini temsil ettiklerini, küçük burjuva karakterli programlara dayanarak icraatta bulunduklarını, uyguladıkları politikayı kararsızlık çizgilerinin nitelediğini kastetmiş oluruz. Bu politikanın uygulanması süreci içinde,

örneğin toprak-tarım sorununa ilişkin çelişkili kanun tasarıları da görülebilir, millileştirme çağrılan da ve bu tedbire karşı eleştiriler de işitilebilir. Fakat bu böyle olsa da, biz bu rejimlerin ilerici rolünü, özellikle emperyalizme ve feodalizme karşı ve devlet sektörünün güçlendirilmesi uğrunda-ki mücadelede oynadıkları rolü zerrece önemsemezlik edemeyiz.

G. Loris şöyle konuştu: Biz sözkonusu rejimleri karakterize ederken, İtalya'da «ulusal demokrasi» terimini kullanıyoruz. Bu sözü geçen memleketlerde demokratik özgürlüklerin tamamıyla sağlandığı anlamına gelmez. Maksat, bu memleketlerin ulusal bağımsızlıklarını elde edebildiklerini, barışçı bir dış politika izlediklerini ve bütün dünya ilerici güçlerinin müttefiki olduklarını belirtmektir. Ve bu memleketler, ekonomide kapitalist olmalarıyla sektöre çözümleyici rol oynama olanağını sağlayabildikleri zaman, artık kapitalizme kadarki toplumdan sosyalist yapıya geçme yolunu açmaktadırlar.

Tarih bilimleri doktoru G. Kim (SSCB) söz alarak şunları belirtti: Sosyalist eğilimli gelişme yolunu seçen memleketlerde, iktidar, burjuvaziyle ilişkisini kesen ve sömürücü olmayan bütün sınıfların koalisyonunun, devrimci demokrasinin elindedir. V. İ. Lenin bu iktidarı «proletarya ve küçük burjuva iktidarı» olarak nitelemiş ve bunun «halk, yani işçiler ve köylüler» demek olduğunu belirtmiştir. Fakat Asya ve Afrika memleketlerinde, küçük burjuvazinin proletaryaya bakarak çok daha fazla olması yüzünden, küçük burjuva-proletarya birliğinin kendine özgü politik ifadesi olarak devrimci demokrasi son derece mütereddit ve kararsızdır. Bu durum, onun saflarındaki sınıfsal ayrışma süreci kat kat artırmaktadır ... Ulusal demokrasinin çehresi hep aynı kalmaz. Mücadele sürecinde ulusal devrimciler devrimci demokratlar haline gelmekte ve birçok kanıt bunların bilimsel sosyalizm ideolojisini benimsemelerinin mümkün olduğunu göstermektedir.

V. Solodovnikof, bu konudaki kısa konuşmasında, sosyalist yönelimli Afrika devletlerinde iktidarın sosyal-politik özlüğüne değinerek, bunu emekçi yığınlarının ve ilerici orta tabakaların devrimci diktatörlüğü olarak belirledi.

A. Matan Haşi'ye göre, bir politik rejimin özlüğünü, herhalde öncelikle eylemlerine ve belirlediği hedeflerine bakarak nitelemek gerekir. Yine sözcüye göre, Afrika ülkelerindeki ilerici rejimlerin politikasının karakter çizgileri şu uygulamalarda kendini göstermektedir: «Bu rejimler, yoksul köylü tabakalarını köylü kooperatiflerinde birleştirmek, bu kooperatifleri mali ve teknik yardımla desteklemek de dahil olmak üzere, birçok ilerici tedbirler almakta, ulusal küçük burjuvazinin meydana gelmesini bertaraf etmeye çalışmakta, işçi sınıfının örgütlenmesini kolaylaştırmak ve sosyalist gelişme yolunda yeni hayata hazırlanması için gerekli koşulları yaratmaktadırlar. Gerçi bu rejimlerin eylemlerinde epeyce hata da vardır, alınan şu veya bu tedbirler sosyalizmin prensiplerine aykırı da olabilir. Fakat

bu hatalar çokcası tecrübe yetersizliği ile açıklanabilir veya nedenlerinin kökleri bu memleketlerdeki geleneksel hayat tarzına kadar iner.»

K. Ahmed, Cezayir hükümetinin tarım ve işçi politikası alanındaki son tedbirlerinin karakteristik çizgilerini belirtti. Cezayir’de bu yıl ilân edilen Tarım Devrimi Yasası’nda şöyle denilmektedir: «Tarihsel ödev, sosyalist devriminin güttüğü ana hedefin tarım devrimiyle gerçekleştirilmesi, yani her emekçinin insana yaraşır bir hayat yaşamasının sağlanmasıdır. Dolayısıyla, memleketin köy ekonomisinde doğrudan doğruya *toprak, onu işleyenin* prensipine dayanılarak kurulan emek ilişkileri vasıtasıyla, *başkasına ait emeği sömürmenin her biçimine son verilmesi* sözkonusudur (1270). Demek ki, yasa toprak devrimine sosyalizm doğrultusunda yön vermekte, yani bunun Cezayir’de gerçekleştirileceğini, yasaya hâkim olan ruhun da telkin ettiği gibi genel sosyal devrim çerçevesi içinde öngörmektedir. Yasada saptanan yüce fikirlerin, bunlar yığınlar tarafından benimsendikçe, önemli bir maddi güç haline, devrimin itici gücü haline gelmesi mümkündür. Hem de bu imkân reeldir, çünkü yasada şöyle deniliyor: «Toprak devrimi hazır armağan değildir; yoksul köylülerin girişim özgürlüğü ve köy hayatı koşullarının değiştirilmesi, her şeyden önce bizzat ilgili yığınların kendi gelecekleri adına seferber edilmelerini garantiliyen demokratik çerçeveler dışında düşünülemez» (1278). Sözcü şunları ekledi: Cezayirde işçi sınıfının rolünün arttığı da kabul edilmektedir. Bunu kendisine tanınan çok önemli bazı yeni haklar dile getirmektedir. Daha tam bir deyişle, bu yeni haklar emekçiler tarafından elde edilmiş ve «İşletmelerin Sosyalistçe Yönetimi Kararnamesi»yle de saptanmıştır.

Sözü Z. Bayraktar aldı ve dedi ki: Sosyalizmi politik ideal olarak ilân etmek henüz gerçekten sosyalist yönelim anlamına gelmez. Politik rejimleri değerlendirme ölçütleri ararken bir de şunu düşünmeliyiz: Asya ve Afrikada mevcut toplumlarda bugün hangi iktidarın gerçekten sosyalist olduğunu nasıl belirliyeceğiz? Bu soruya cevap verebilmek için sınıfsal değer ölçülerini kılavuz edinmeliyiz. Bence, ancak işçi sınıfının menfaatlerini koruma yönünde hareket eden bir iktidarı sosyalist sayabiliriz. İşçi sınıfı örgüt bakımından ne kadar arınır ve biçimlenirse, böyle bir iktidar onun potansiyel olanaklarına şimdiki zayıflıklarından daha çok önem verecektir.

Z. Bayraktar şöyle devam etti: Biz bugünlerde, Irak’ta ve Arap dünyasında ulusal ve sosyal kurtuluş hareketinin kayda değer bir zaferini yaşıyoruz. Sözümleri ettiğim, Irak’ta halk üzerindeki ezginin sembolü olan «Irak Petroleum Kımpnisi» (IPC) emperyalist konserninin millileştirilmesi olayıdır. Şüphesiz yok ki, Irak’ta IKC’nin işletme ve kuruluşlarının, yine bu kumpanyaya ait olup Suriye Arap Cumhuriyeti topraklarından geçen petrol boru hattının millileştirilmesi yalnız Arap ulusal ve sosyal kurtuluş hareketini olumlu yönde etkilemekle kalmamıştır. Bence bu tarihsel kazanım, bunun için gereken hazırlık tedbirleri gerçekleştirilmeden mümkün olamazdı. En

önemli hazırlık tedbirleri gerçekleştirilmeden mümkün olamazdı. En önemli hazırlık tedbirleri arasında, memlekette uzun zaman tutunarak eylemde bulunan ve egemenliğimizi büyük bir tehlikeye düşüren emperyalizm kukla ve ajanlarına ciddi bir darbe indirilmiş olmasını; Irak'ın petrol üretimi sanayiini geliştirme yönünde Sovyetler Birliği ve Macaristan'la, kükürt üretimi yönünde de Polonya ile yapılan işbirliğini baltalamak üzere emperyalistlerin ve gericilerin giriştikleri komploların suya düşürülmesini; toprak reformu, emeğin korunması, emeklilik ve sosyal yardım konularında devrimci kanunlar çıkarılmış olmasını; büyük önemi olan çeşitli problemlerin incelenmesine ve görüşülmesine halk örgütlerinin de celbi suretiyle yığınlar ve devrimci iktidar arasında demokratik ilişkilerin sağlanması vb. sayabilirim. Bu nokta üzerinde böyle ayrıntılı olarak durmaktan maksadım, ulusal ve sosyal kurtuluş sürecini etkileme kaldıracağın, propaganda alanında değil, ekonomik ve sosyal alanda olduğunu bir kez daha belirtmektir.»

İşçi sınıfı ile ilgili tutumun rejimin ilerencilik derecesini belirleme ölçütü olarak alınması fikrini C. Belami daha da geliştirdi. Sözcü dedi ki: Marksist için, şunun veya bunun kendini işçi sınıfının bir parçası sayması veya işçi sınıfının mevzilerine geçmeye ya da bunları savunmaya tamamen hazır olduğunu ilân etmesi önemli değildir. Bu işin mihenktaşı, işçi sınıfının eylem gösterdiği gibi hareket edebilme yeteneğidir. Önemli olan, işçi sınıfının ideolojisini öyle salt aydın yetkinliğiyle kabul etmek değil, bu sınıfın yönetimini bilinçle benimsemektir. Aydınların belirli grupları proletarya için her şeyi yapmaya hazır olsalar da, onun yöneticilik rolünü kabule yatkın değildirler. Ve bence, şu veya bu kimselerin Marksist-Leninst sosyalizmi benimsemeye ne derecede hazır olduklarının yoklanmasında işte bu ölçü elimizde turnusol kâğıdı olmalıdır.

J. Battal konuşmasında şunları söyledi: Büyük burjuvazi ve feodaller rejimlerinin yıkılıp gitmesinden sonra iktidara gelen yeni hükümetler, çokça işçi sınıfının ve yoksul köylülerin menfaatlerine objektif olarak cevap veren ekonomik ve sosyal dönüşümler gerçekleştiriyorlar. Buna, kendiliğinden-gelme biçimde değil, çetin bir sınıf mücadelesi sonucunda, hükümet kadrosu içinde de hükmünü yürüten sürekli bir politik ayrımlaşma süreci sonucunda ulaşıldı. Bu dönüşümleri, iktidardaki güçlerin somut politikasını değerlendirirken, onların objektif olanaklarını gözönünde bulundurmalıyız. Şimdi iki yanlış eğilim var ortada. Birincisi solcu, dogmatik, anti-leninist eğilimdir. Bu eğilimde olanlar, gelişme aşamalarının «atlanması»nı istiyor, proletaryanın yöneticilik rolünü alması, koşulların bunun için gerçekten olgunlaşıp olgunlaşmadığına ve bizzat proletaryanın bir sınıf olarak örgütsel-politik bakımdan biçimlenme derecesinin elverip elvermediğine bakmaksızın işbaşına gelmesi çağrılarında bulunuyorlar. Bu eğilim, küçük burjuva devrimci partilerinin, kapitalist olmıyan aşamanın hangi ödevi olursa olsun, çözme yeteneğini kabul etmiyor. İkinci eğilim,

devrimci kurtuluş hareketinde işçi sınıfının tarihsel rolünü inkâr ve dola-yısıyla de devrimci demokrasinin olanaklarını haddinden fazla büyütme kapısına çıkıyor. Bu takdirde, devrimci demokrasiye çözemiyeceği ödevler verilmek isteniyor.

Konferansta, Asya ve Afrika memleketlerindeki yeni politik rejimlerin özlüğü konusu üzerindeki geniş fikir değıştokuşu, ilerici bir güç olarak devrimci demokrasi hakkında yapılan genel değerdendirmenin tek başına tam bir karakteristik sayılamıyacağını gösterdi. Bu konudaki görüşme sırasında, belirli sosyal tabaka ve politik zümrelerin iktidara geldiklerinde hangi yönde bir evrimle değışebileceklerine ilişkin yeni bir sorun ortaya çıktı.

Devrimde küçük burjuvazinin kaderi konusunda tartışma

L. El-Holi sordu: Asya ve Afrikanın ilerici ülkelerinde iktidarın küçük burjuvaziye ait olduğu neye dayanılarak iddia ediliyor? Ben bu problem üzerinde çoktandır, genel açıdan ve belirli bir memleketi gözönünde tutmadan düşünmekteyim. Henüz oluşmuş bir kaniya varmış değilim. Fakat yine de düşüncelerimi söylemeye çalışacağım.

Acaba yeni bir olgu karşısında değil miyiz? Afrika-Asya memleketlerinin ekonomik, politik ve sosyal gerikalmışlıkları gereği olarak, bu ülkelerde hâkim düşünce, küçük burjuva düşünce tarzıdır. Hâkim düşünsel iklim de küçük burjuva gelenekleridir. Bu söz götürmez. Ama politik iktidarın karakterini bu mu belirlemektedir?

Bir yandan yığınsal devrimci-demokratik hareketin enine boyuna gelişmesi, öte yandan çözülmemiş politik, sosyal ve ekonomik problemler tabanı üzerinde çelişkilerin keskinleşmesi, bazı küçük burjuva tabakalarına, yüksek karakterli ve sınırlı politik örgütlerden yararlanarak silâhlı kuvvetlere sızma, yönetim katlarına kadar yükselme ve böylelikle ilerici-ulusal devrimi gerçekleştirme yolunda orduyu bir araç haline getirme olanağını verdi.

Küçük burjuvazi daima özel sektörün gelişmesi için de elverişli bir atmosfer yaratıyor, kendi sosyalizminin (gerek ulusal, gerekse dinsel nedenlerle) bilimsel sosyalizmden farklı olduğunu ilân ediyor. Bu burjuvazi dünya ölçüsündeki politik anlaşmazlıklarda hep tarafsızlık tutumu alıyor, hiçbir yana katılmıyor. Ve bütün bu ahvalde, halk yığınlarından, bu yığınların örgütlerinden ve kadrolarından ziyade, geçmişten miras bürokratik devlet makinesine dayanıyor.

Bazı küçük burjuva eylem adamları serpilip gelişen bürokrasiye ayak uydurarak, yüksek katlarda dolgun aylıklı görevler alıyorlar. İdare makinesi özel sektörü devlet sektörüyle mücadelesinde her bakımdan koruyor, özel mülkiyetin «kanun çerçevesinde» büyümesine elverişli koşullar yaratıyor.

Peki, bu koşullar altında yönetici küçük burjuvazi bürokratik-yönetmel tip-ten orta burjuvazi haline gelmiyor mu?

C. Nkala (Güney Afrika Komünist Partisi), terimin açıklanmasını, «bürokratik burjuvazi» deyiminden ne anlaşıldığının belirtilmesini rica etti. Ve sordu: Bu «bürokratik burjuvazi»ye kimler girer? Bu sosyal grubun, ulusal-demokratik devrimler aşamasındaki tutumunun tahlil edilmesinde fayda vardır.

Prof. E. Prokopçuk (Polonya) bu soruya cevap olarak özetle şu noktayı belirtti: Sosyal tabakaların ve zümrelerin toplumsal yapılarının tahlilinde, yalnız bunların toplumsal üretim sisteminde aldıkları yere bakılarak değil, aynı zamanda diğer ölçütler, örneğin politik ölçütler de dikkate alınarak değerlendirme yapılmalıdır.

Z. Bayraktar ve C. Belami de bu metodolojik yaklaşımı onaylayan konuşmalar yaptılar. E. Prokopçuk sözü şöyle bağladı: Öyleyse, burjuvazinin terkihi içinde, elbette, L. El-Holi'nin sözünü ettiği gruplar, yani politik iktidar mekanizmasıyla doğrudan doğruya ilişkili olan zümreler, bürokratik mekanizma ile ilişkili olanlar vardır.

M. Kamel (Mısır, «At-Talia» dergisi redaktörü) söz alarak dedi ki: Bana kalırsa, ulusal-demokratik devrimin başlangıcında bazı memleketleri yönetmekte olan küçük ve orta burjuvazi gerçekten anti-emperyalisttir. Fakat bürokratik mekanizmayla ilişkisi bitişmeye kadarlandıktan sonra, artık daha çok kendi imtiyazlı durumunu koruma kaygısına düşer ve eni-sonu emperyalizm ve yeni-sömürgecilikle uzlaşmaya hazır bulunur.

L. El-Holi daha önce belirttiği fikri şöylece geliştirdi: Bürokratik mekanizmayla bitişen bir kısım küçük burjuvazi, aynı burjuvazinin içinde ilerici-liğini korumakta olan diğer gruplarla kaçınılmaz olarak ihtilafa düşer. Fakat zamanla bu ilerici gruplar da bürokratik mekanizmaya karışır ve başlangıçtaki isyancı, yenilikçi fikirlerinin yerini yeni sosyal durumlarına ilişkin kaygılar alır. Zaten genç devletlerde yöneticiler arasında ardı arkası kesilmeyen değişikliklerin, birbirini izliyen sarsıntıların ve askerî darbelerin nedeni bu değil midir?

L. El-Holi şöyle devam etti: Şu var ki, bence, Asya ve Afrikada çağdaş ulusal kurtuluş hareketinin gelişmesiyle yaratılan koşullar içinde, burjuvaziye – küçük ve orta – tahlil ederken, hep Avrupada bu sosyal grupların değerlendirilmesinde (hem bilimsel, hem de pratik anlamıyla) gelecek olmuş bulunan ölçü ve ölçütlerin aynısını kullanarak hareket etmek hata olur. Sanıyorum ki, ulusal kurtuluş hareketinde bizim yeni, «başka tipten» bir küçük burjuvazimiz vardır.

J. Battal itiraz etti:

– L. El-Holi bizim memleketlerin küçük burjuvazisini gelişmiş kapitalist devletlerdeki küçük burjuvaziyle böyle kıyaslıyor ama, ben bunların arasında büyük bir fark görmüyorum. Biricik fark bunların miktarında, dolayısıyla oynadıkları roldedir. Daha önce de söylediğim gibi, bizim mem-

leketlerimizde nüfusun çoğu küçük burjuvadır. Gelişmiş kapitalist memleketlerdeyse bu böyle değildir.

Bunun üzerine, E. El-Holi, gelişmekte olan memleketlerdeki küçük burjuvazinin ayırdedici çizgilerini şöylece sıraladı: Birincisi, küçük burjuvazi, sosyal ve ideolojik bakımdan türdeş olmayışına rağmen, belirli yersel ve uluslararası koşullarda ulusal kurtuluş hareketini yönetebilecek kabiliyettedir. İkincisi, iktidara geldikten sonra bürokratik mekanizm vasıtasıyla orta burjuvazi haline gelir ve artık tutumundan yönetsel-bürokratik eğilimler gelişmeye başlar. Üçüncüsü, devrimi hükümet darbeleri biçiminde gerçekleştirirken, öncelikle ordudan yararlanır. Dördüncüsü, harekette ve yönetimde rolleri halk yığınlarının aktifliğine ve davranış karakterine göre değişebilen kimseleri sıvırtıp ön plâna çıkarır. Beşincisi, yığınsal örgütlere, hattâ bazan kendi eliyle meydana getirdiği örgütlere karşı iyiniyetle hareket etmez ve bazan düşmanca davrandığı bile olur.

Görüşü biraz daha farklı olan M. Harmel dedi ki: Kısaca söylemek gerekirse, ilerici rejimlerin sosyal özlüğü, en başta küçük burjuvazi arasından yetişen milliyetçi elemanların varlığı ile belirlenir. Fakat kapitalizm, kapitalist yapılaşlar varlığını sürdürür ve hattâ gelişirler. Küçük burjuva yönetimi artık bir sosyal ortamda bulunmaz. Orta burjuvaziyle maddi ilişkiler ve burjuva ideolojisi etkisinin varlığı nispetinde de ideolojik bağlar kurduğu görülür. Küçük burjuvazi veya hiç değilse onun bazı elemanları daima kapitalizme yakınlık gösterir, tüm küçük burjuvazinin bir kısmı da orta burjuvazinin saflarına akıp karışır . . . Olaylar bunu gösterse de, ben bu sonuçun daima kötücül bir kaçınılmazlık olduğu kanısında değilim. Tecrübe, ilerici rejimli birçok memlekette küçük burjuva ortamından çıkmış nice devrimci demokratların daha radikal bir tutum aldıklarını, bazılarının işçi sınıfınıninkine yakın mevizlere geçmeye bile hazır olduklarını göstermektedir.

M. Kamel şöyle konuştu:

— M. Harmel bazı küçük burjuva elemanlarıyla tüm küçük burjuvazi arasında fark gözetmek gerektiğini söyledi, ben bununla hemfikirim. J. Battal'ın sözünü ettiğimiz memleketlerde toplumu küçük burjuva toplumu olarak nitelemesini de kabul ediyorum. Fakat bence bu, iktidarın da küçük burjuva karakterli olduğu anlamına gelmesi gerekir. Devlet yönetimi dümenine geçtikten sonra, küçük burjuva elemanları belirli bir evrim gösteriyorlar.

M. Kamel devam etti: Yönetimdeki tabakanın küçük burjuvaziye temsil ettiği ve büsbütün onun menfaatlerini dile getirdiği iddia edilebilir mi? Genel ekonomik ve sosyal gerikalmışlık veya toplumsal sınıfların zayıf gelişmesi ve nispi olgunluğu, sınıfsal denge durumu gibi hususlar yönetici tabakanın belirli bir erkinlik kazanmasına yardım eder. Yönetici tabaka, bununla beraber, geçmişte, iktidara gelmeden önce mensup olduğu ve şimdi kendisinden kopmuş ve araya duvar çekmiş olduğu sınıfa sadık

kalır mı? Hayır, o artık orta burjuvaziye, yani hem emperyalizme, büyük burjuvaziye ve feodallere karşı, hem de işçi sınıfına karşı düşmanca bir tutum takınan toprak, ticaret ve bürokrasi tabakasına dönüşür. Bu kutuplaşmış karşıt güçler arasında dolabını döndüren orta burjuvazi, toplumda potansiyel politik ağırlığı olmiyan ve kendi çıkarları için ileride de büyük bir tehlike yaratmayacak olan bir sosyal tabakaya, yani küçük burjuvaziye sırtını dayamaya çalışır. Yönetici grubun tutumunda görülen çelişkiler de buradan gelmektedir. Bu grup bir yandan küçük burjuva çevresinin şiarlarını alır, benimser, yükseltir ve onun çıkarlarını savunur gibi görünür. Bu cümleden olarak, özellikle küçük burjuvazinin gerek gericiilik tarafından el uzatmalara, gerekse solun devrimci baskısına karşı sosyal güvenliğini garantilemeyi amaçlıyan bir dizi ciddi tedbirler alır ve gerçekleştirir. Fakat öte yandan, küçük burjuvazinin temel çıkarlarına kulak asılmaz.

Sözün burasında, tartışmaya *K. Brutents* (SSCB, tarih bilimleri doktoru) katıldı:

– Burada devrimci demokrasinin nüfuzlu çevrelerinin öncelikle küçük burjuva karakterli olduğundan söz etmemize temel olan nedenler ortadadır. Öyle ki, bu çevrelerin, bir yandan büyük ve hattâ orta sermayeye kuvvetli darbeler indirme yeteneği gösterirken, öte yandan özel mülkiyet prensipinin kendisine el uzatmadığına; bir yandan burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin politik nüfuzunu kırmaya çalışırken, öte yandan proletaryaya karşı ve aynı zamanda kendisini oluşturan güçlere karşı çokçaş çekiingenlik gösterdiğine veya hattâ onları yadsıdığına; bir yandan emekçilerin menfaatlerine genellikle uygun ciddi tedbirler alıp gerçekleştiren, öte yandan yığınların erkin ve sınırsız aktifliğinden sık sık korkuya kapıldığına; bir yandan anti-emperyalist mevzilerde azimle yer alır, emperyalizme karşı kesin çıkışlar yapar ve sosyalist dünyaya doğru aktif bir eğilim gösterirken, öte yandan uluslararası alanda bazan dar milliyetçiliğe yarışıır manevralar çevirdiğine ve nihayet gerek iç politikada, gerekse dış politikada sallantı ve tereddütler geçirdiğine tanık olmaktayız. Bütün bunlar, bana öyle geliyor ki, hiç değilse genel politik eğilim bakımından küçük burjuva diye nitelemekten kendimizi alamıyacağımız toplumsal fenomen'i tecessüm ettirmektedir. Devrimci demokrasi ise her şeyden önce politik bir karakteristiktir; bu karakteristik, bütünyle bir sosyal konglomera'nın (yığışım) politik görüş ve tutumunun nitelik çizgilerini ortaya koyar.

K. Brutents şöyle devam etti: Küçük burjuva devrimci-demokratik eğiliminin şu veya bu temsilcilerinin iktidara geldikten sonra, ekonomide ve politikada yolsuzluk batağına saplanmaları, yozlaşmaları ve bir bürokratik burjuvazi zümresi haline gelmeleri de olağandır. Fakat bu başka sorundur ve bu takdirde artık devrimci-demokratik, sosyalist yönelimden kopup sapmanın sözünü etmemiz gerekir.

– Peki, dedi K. Brutents, bu bürokratik elemanların orta burjuvazinin çıkarlarını dile getirdiklerini çıkış noktası yapabilir miyiz? Bu elemanların,

devlet olanaklarından kendi imtiyazlarını güven altına almak için yararlanıp, böylelikle de çokçası şu veya bu burjuva zümrelerinin çıkarlarını çığnemekte olsalar da, daima kapitalist yönetime yüzlerini dönmekle *tarihsel olarak* bütününü burjuva sınıfının çıkarına hareket ettiklerini kabul etmek daha doğru değil midir?

Bu görüşü özellikle Z. Pinto destekliyerek şöyle dedi: İktidardaki bürokrasi ve burjuva sınıfları ulusal burjuvazinin doğup oluşma koşullarını yaratmaya başladıkları andan itibaren, yığınlara ihanet etmekte, halktan bütünü kopmakta, artık memleketin ve ulusun menfaatlerine değil, yönetici sınıfın çıkarlarına hizmete koyulmaktadırlar.

Sözü M. Kamel aldı ve şöyle dedi:

– Ne var ki, küçük burjuvazinin devrimciliğini ve yalnız ulusal kurtuluş aşamasında değil, sosyal dönüşümler aşamasında da baş rolü oynayabileceğini inkâr etmek de doğru olmaz. Fakat birçok memleketteki tecrübenin de gösterdiği üzere, pratikte iktidar üzerinde tekel hakkı orta burjuvaziye aittir. Bu orta burjuvazi, halkın önemli başarılarla ulaştığı ve halk hareketinin yükseliş gösterdiği haller bir yana, küçük burjuvazinin ve hattâ onun bir kısmının bile yönetime katılmasına yol vermez. Devrimci mücadelenin sönükleştiği zamanlarda da küçük burjuva kadrolarından silkinip kurtulur. Fakat eğer halkçı güçler örgütlenme olanağı bulur, etkileri sonuç verir ve yönetimde yer alabilirlerse, hükümet katlarında kilit noktalarına sokulabilirlerse, yönetici tabakayı daha devrimci bir tutum almaya zorlayabilir ve onu sosyalizm yoluna doğru yöneltebilirler.

Bununla ilgili olarak M. Harmel şunları söyledi:

– Küçük burjuva iktidarından söz edilirken, devletin başında bulunan elemanların sosyal kökeni ve ideolojisi belirtilmektedir. Aslında, bu formül gerçekliğin bütün görüntülerini yansıtmıyor. Bunun için de, belirli koşullarda kapitalizmle ilişkisini kesebilecek ara sosyal elemanların sözkonusu olduğunu belirtiyor. Ama orta burjuvaziye gelince, bu artık – ister toprak, ister ticaret, ister sanayi orta burjuvazisi olsun – sermayenin ta kendisidir.

Tartışılan konu üzerinde J. Battal da görüşlerini söyledi:

– Küçük burjuvazinin iktidarı üzerinde tekel kurarak uzun zaman egemenlik sürmesi, kendi kadrosundan bir kısmının, artık halk yığınlarının ve bu arada küçük burjuvazinin menfaatlerini temsil etmez olan sivil ve askersel bürokrasi kategorisine geçmesi olanaklarını yarattı. Bu bürokrasinin yeni ve sınırlı çıkarları, bir bütün olarak toplumun menfaatlerinin objektif gelişme ihtiyaçlarıyla çelişir bir duruma girdi. Bu bürokrasi, emekçi yığınları için demokrasinin genişletilmesine, ekonomik ve sosyal alanda ilerici tedbirler alınmasına karşı çıkmaktadır. Küçük burjuvazinin sağcı çevreleri iktidar üzerinde kurdukları tekeli koruma çabasıdadırlar. Bu çaba, temsil ettikleri rejimin halk yığınlarından, özellikle işçi sınıfından tecrit olmasına yol açmaktadır. Anti-komünizmin, anti-sovyetizmin alıp yürümesinin, dikta

eğilimlerinin ve hattâ bazı faşizm belirtilerinin temelinde hep bu neden vardır. Böylelikle, geriye dönüş tehlikesi, daha önce öldürücü bir darbenin indirildiği sınıfların sosyal, ekonomik ve politik çıkarları için elverişli bir geriye dönüş tehlikesi belirmektedir.

Hayatın ısrarla ortaya koyduğu sorun şudur: Bugün, ilerici rejimler, dünya emperyalizminden temelli kopup ayrılan ve kapitalist olmıyan gelişme yolundan sosyalizme doğru ardıcılıkla yürüyen gerçekten yeni müfrezeler haline gelerek gittikçe yükselen bir hat üzre gelişecekler mi, yoksa emperyalizmle, siyonizmle ve gericilikle uzlaşmalar, devam eden işgaller ve saldırılar sonucu olarak, aynı zamanda bundan sonraki gelişme perspektiflerine ilişkin ve küçük burjuvazinin iki yanlı ve çelişik tabiatından doğan ideolojik belirsizlik ve karışıklık sonucu olarak artan ekonomik, sosyal, politik ve askersel güçlükler yüzünden yönetimde sağcı eğilimler ağır basacak ve artık yozlaşarak emperyalizme bağımlılığa doğru mu gidilecektir?

M. Salibi (Suriye Komünist Partisi MK üyesi) tartışmaya katılarak şunları belirtti: İleriliğin kaderi işte bu sorunun cevabına ve pratik çözümünü için verilecek mücadelenin sonucuna bağlıdır. Bizce, eğer ilerici güçler bunu iyice anlar ve gereken tedbirleri alırlarsa, kapitalist olmıyan gelişmeyi güçlendirmeye muvaffak olacak ve yeni burjuvazinin türemesi yoluna set çekebileceklerdir. Buna, devrimci-demokratların saflarında bugün ardıcıl devrimciler ile, yolun ortasında durmaya kalkışanlar arasında ayırım çizgilerinin belirlenmekte olmasının önemli bir yardımı vardır.

K. Mure, ilerici rejimlerle yönetilmekte olan Arap memleketlerinde bazı sosyal ve ekonomik tedbirlerin sınırlı nitelikte olduğuna ve hattâ vaktiyle alınmış olan radikal tedbirlerin bazılarından son zamanlarda vazgeçildiğine işaret etmekle beraber, olumlu yöndeki değişimleri de belirtti. Örnek olarak, petrol tekellerinin eli altındaki mülklerin millileştirilmesi uğrunda mücadelede elde edilen başarıları, anti-emperyalist duyguların güçlenmesini, devrimci ve demokratik güçlerin daha iyi bir örgütlülük gösterdiklerini öne sürdü. Arap dünyasında sosyalist fikirlerin etkisinin artmakta olduğunu, komünist partilerinin, Marksistlerin, Suriye'de, Irak'ta ve Demokratik Yemen'de görüldüğü gibi hükümetlere katılmalarının büyük bir önem taşıdığını söyledi.

K. Mure şöyle devam etti: Bu elbette yer yer bazı gerileme halleri olduğu veya gelecekte böyle şeyler olmayacağı demek değildir. Fakat bizim gönlümüz, atılmış bulunan ilerilik temellerini artık hiçbir gerilemenin sarsamayacağına inanmak ister. Bir başka deyişle, bize göre, gerici sosyal kuvvetler, bazı memleketlerde iktidarın kilit noktalarına ulaşabilseler bile, devrimin kazanımlarının tamamen yokedilmesi anlamına gelebilecek temelli bir dönüm yaratmaya yine de muvaffak olamayacaklardır.

Devrimde küçük burjuvazinin kaderine ilişkin tartışma, sadece ilerici rejimlerin sosyal özlüğüünün karmaşık ve çelişkili karakterini ortaya koy-

makla kalmadı, bu rejimlerin geleceği bakımından toplumdaki sınıf güçlerinin genel oranının, sınıfsal mücadelenin gelişmesinin ve demokratik hareket dinamizminin taşıdığı büyük önemin belirtilmesine de yardım etti.

İLERİLİK MÜCADELESİNDE BİRLİK

Sosyal ilerilik mücadelesinde sol ve yurtsever güçlerin birleşmeleri ve bir tek cephe yaratılması, mücadelenin şimdiki aşamasında en önemli ödevlerden biri olarak ortaya konuluyor. Sınıfsal çelişkilerin keskinleşmesi koşullarında bu ödevin yerine getirilmesi mümkün müdür? Anti-emperyalist harekette birliğe ilişkin ulusal ve enernasyonel görüş açıları nelerdir?

ULUSAL POLİTİK İTTİFAKIN YENİ MUHTEVASI

Ulusal demokratik devrimin gelişmesi, objektif olarak, emperyalist egemenliğin dayanaklarının çökertilmesini, ortaçağ kalıntılarının bertaraf edilmesini, ulusal ekonominin kalkındırılmasını ve ekonomik bağımsızlığın güçlendirilmesini, kapitalist olmanın gelişme yoluna girilmesini gerektirmektedir. M. Osman, bu sorunun çözümü için, işçi sınıfının, köylülerin, küçük ve orta burjuvazi ilerici çevrelerinin birlik olmaları gerektiğine işaret ederek şunları söyledi: «Bu güçlerin kısmen veya tamamen iktidarda olup olmadıklarına bakılmaksızın, yerli ve uluslararası gericiliğin vargücüyü direnişi koşullarında hiçbir sınıfın – ilerici, devrimci potansiyel olanakları ne kadar büyük olursa olsun – tek başına bu problemlerin üstesinden gelebileceğini anlamaları lâzımdır.»

Z. Bayraktar dedi ki: Arap devrimci hareketinde yenilgilerin başlıca sebeplerinden biri, bu hareketi meydana getiren kolların kendi aralarında çekişmelere sürüklenmiş olmalarıdır. Ve bunun yanı sıra, ulusal kurtuluş güçleri arasında birliğin, emperyalizme, siyonizme ve gericiliğe karşı yürütülen savaşın başarısı için zorunlu bir şart olduğu gerçeğinin de âdeta unutulmasıdır.

M. Harmel söz alarak şu noktayı belirtti: Devrimin gelişmesinde şimdiki aşama için karakteristik olan sosyal çelişkilerin keskinleşmesinin, ilerici güçler arasında ulusal politik ittifakın oluşmasına yansımaması elbette olanaksızdır. Bu sebeple, sömürgecilik egemenliğinden kurtuluş hareketi koşullarına uygun olan eski ulusal birlik görüşünün yarıyışsızlığı artık belirgin bir hal almaktadır. Fakat bazı memleketlerde, sınıfsal mücadelenin gelişmesini dikkate almıyan bu eski görüş hâlâ daha kılavuz edilmektedir.

D. Tevfik (Irak, Kürdistan Demokratik Partisi MK üyesi) şunları söyledi: Devrimci ve ilerici güçler arasında bir cephe meydana getirilmesi, demokrasiyi güçlendirme ve genişletme tedbirleriyle, yani geniş halk yığınlarını anti-emperyalist mücadeleye, sosyal ilerleme hareketine çekmek için

gerekli olan tedbirle organik olarak bağdaştırılmalıdır. Şüphesiz ki, liberal burjuva demokrasisine ait reçetelerin terkedilmesi gereklidir, zira bunlar halk düşmanı sınıfların çıkarlarına hizmet etmektedir. Fakat bu elbette demokratik özgürlüklerin çiğnenebileceği anlamına gelmez.

Bu fikri destekliyen N. Aşhab, amaca yönelik devrimci demokrasinin, halk yığınlarına, gerici sınıflardan ve gruplardan çekip aldığıнын tümünü vermesi gerektiğini söyledi. Ve şöyle devam etti: Sınıf çelişkilerinin keskinleşmesi ve kapitalist olmiyan yoldan gelişme yönünde gittikçe genişliyen toplumsal hareket demokratik istemlere dolgun bir yeni sosyal muhteva kazandırıyor. Böylece, yalnız emperyalizme karşı değil, kapitalizme karşı da mücadeleye hazır ulusal güçleri bayrağı altında toplayacak olan tekcephenin kurulacağı temel yaratılıyor.

C. Nkala şunları ekledi: Bununla birlikte, cepheye katılanlardan herbiri diğerlerinin kendine özgü örgütsel-politik karakterine saygı göstermelidir. Bu, objektif sosyal gerçekliği yansıtan istemdir. Komünistler, ilerici yurtsever güçlerin geniş birliğine bir partinin hegemonyasını dayatma deneylerinde kendini gösteren solcu sekte politik hattı suçlar ve reddederler. Fakat onlar kökleri, işçi sınıfının devrimci dinamizminin, ideolojik ardıcılığının ve sınıksız örgütsel birliğinin küçümsenmesinde olan sağcı oportünist tehlikeli hataya da göz yummazlar. Bu hata, komünist partisinin erkinliği yitirerek, tekcepheyi oluşturan diğer örgütlerin kurruğunda kalması sonucunu doğurur ve böyle bir şey yalnız kendi zararına değil, aynı zamanda diğer örgütlerin ve bütün hareketin de zararına olur.

Komünist partilerinin strateji ve taktiğinde tekcephe problemi üzerinde birçok yoldaşlar söz aldılar.

F. Balagtas şunları söyledi: Filipinler Komünist Partisi, saflarında sekterce eğilimleri henüz tamamiyle bertaraf edememiş olduğu için, bir tekcephe meydana getirmede hâlâ belirli güçlüklerle karşılaşılıyor. Fakat sömürülen sınıfların menfaatlerini savunduklarını iddia eden bütün politik partiler ve yığınsal örgütler arasında, FKP ve onun yönetimindeki yığınsal hareketler, gerek görünürdeki, gerekse potansiyel müttefiklerine yanaşmada en büyük sağduyuyu göstermektedirler. FKP ve onun yönetimindeki örgütler, elbette ki yerleşmiş demokratik usuller gereğince kararlar alınmak şartıyla ortak bir anti-emperyalist mücadeleye hazır dırlar. Gerek FKP, gerekse yönetimindeki yığınsal hareketler, bu eylem birliğinde tarafların örgütsel erkinlik sahibi olmasında ısrar ediyor, bu hakkı kendi müttefiklerine de tanıyorlar. Ne var ki, Maoistler ve yönettikleri hareketler bir anti-emperyaist tekcephe yaratılmasına engel oluyorlar. Onlar kendi hegemonyalarını kurma fikrine saplanmışlardır ve bunu başkalarına dayatmak için, emperyalist ajanları ve gerici unsurlarla ihanete varan işbirliği de dahil olmak üzere, her araca başvurmaktadırlar.

M. Osman şöyle konuştu: Bizim sınırlı tecrübemiz, kapitalist olmiyan gelişmeden yana sınıflar ve zümreler arasında ilerici bir ittifakın (bu itti-

faka girenlerden bir kısmının kendi ödevlerini yerine getirmek üzere devlet yönetimini ele aldıkları ahvalde de) ancak aşağıdaki koşullar altında meydana getirebileceğini gösteriyor:

- İttifaka girenlerin karşılıklı saygıya dayanan hak eşitliğinin korunması;
- ittifakın bütün üyelerinin mutabık kalınan program çerçevesinde politik sebestliğe sahip olmaları;
- ittifakın geniş yığınlarla ilişki kurması, onlarla işbirliği yapması, onlara kulak vermesi, onların menfaatlerine hizmeti şiar edinmesi, onların eylemi ve ileri hareketi için tam bir demokrasi sağlaması;
- ülkede işçi sınıfının öncüsü komünist partisi varsa, onun ittifaka takılmasının zorunlu olması . . .

C. Belami söze karışarak:

– Bana kalırsa, dedi, Gana’da işlenen ciddi hatalardan biri, örgütlü işçi sınıfının ve sendikaların biricik parti olan Konvent Halk Partisi’ne, yani bir küçük burjuva örgütüne tabi kılınmalarıdır. Gana’da, işçi sınıfının, ulusal politik programla belirlenen hedeflerden sapanlara karşı eyleme geçmesine yol verilmedi; Konvent Halk Partisinin tüzüğü ve yasalar pratikte buna engel oluyordu. Bu yüzden, işçilerin bir kısmı hükümete düşman olmuş, bir kısmı da pasif kalmışlardı.

A. Dansoko dedi ki:

– Afrika Senegal Bağımsızlık Partisinin geçenlerde yapılan kongresinde okunan Merkez Komitesi eylem raporunda belirtildiği üzere, biz, bir yurtseverler cephesi kurulması için mücadele edeceğiz. Bu cephe, ulusal demokratik perspektifleri benimseyen bütün örgütleri, yurtseverlik disiplinin örgütsel özerklik ve ideolojik bağımsızlıkla bağdaştırılması temeli üzerinde birleştirecektir. Partimiz, varlığının hiçbir politik güçle ticaret konusu olmayacağı görüşündedir. Bu, Marksist-Leninist partinin sınıfsal özlüğünden ileri gelir. Onun yokluğu demokrasi ve yurtseverlik hareketinin yararına değildir, ve her şeyden önce işçi sınıfının bugünkü ve yarınki menfaatlerine uygun olmaz.

S. Sudiman (Endonezya Komünist Partisi Yurtdışı Komitesi Sekreter yardımcısı), bir komünist partisinin tekcephe sorununda ardıcıl davranmayışının ne gibi sonuçlar doğurabileceğini gösteren bazı tarihsel kanıtlar üzerinde durarak şunları söyledi: Partimiz Başkan Sukarno tarafından ilân edilen «yönetilen demokrasi» ve ulusal güçler, müslüman ve komünist güçler arasında işbirliği politikasını («NASAKOM») destekliyerek, eylem serbestliğini belirli ölçüde kaybetti. Yeteri kadar uyanıklık göstermedi, eylem serbestliğinin sınırlandırılması koşullarında «işbirliği»nin biçimsel bir karakter taşıdığını farketmedi. Partide oportünist akımlar belirdi, politik doğrultusunda yalnız sağa değil, aynı zamanda «sol»a yönelik değişiklikler oldu. Bazı yöneticiler Maoizmin etkisi altında kalarak serüvencilik yoluna koyuldular. En sonunda devrimci hareket darmadağın edildi.

Tekcephe, demokrasi ve toplumun politik sistemi arasında bağıntı sorununu üzerinde, tartışmaya katılan daha birçok sözcü dikkatle durdular. R. Safi şunları söyledi: «Bazı ülkelerde, birçok nedenlerle, devrimci bir politik örgüt işbaşındadır. Bu örgütün başarılı olmasının en önemli şartı kendisini oluşturan ilerici kuvvetlerin gönüllü olarak birleşmeleri, mutabık kalınan demokratik program gereğince eylemde bulunmaları, devrimin gelişmesiyle gerçekten ilgilenen ve bunda menfaatleri olan yığınların aktivitesinin garanti edilmesidir.»

Sözcü şöyle devam etti: Fakat Irak'ta bizim acı bir tecrübemiz var. Cumhurbaşkanı Arif'in dikta rejimi zamanında, tek bir politik örgütün egemenliğine dayanan sistemin «sosyalist ittifak» biçimi altında halka dayatılmak istendiğini gördük. Bütün partilerin politik eylem hakkından yoksun edildikleri bir zamanda bu ittifakın kurulduğu ilân ediliyordu. Oysa Irak'ta ulusal partiler tarihsel olarak doğup gelişmiş ve sürekli bir mücadele boyunca halk yığınları arasında destek kazanmışlardır. Bu partilerin hükümet tarafından çıkan kararnamelerle ya da kovuşturmalar ve terörle yokedilmesi olanaksızdır ... Fakat biricik politik örgütün varlığına dayanan sistemden bizim vazgeçmemiz, yalnız Irak'ı ve koşulları Irak'ın koşullarına benziyen memleketleri, yani sağlam ilerici partilere sahip ve bir ulusal program temeli üzerinde tekcephenin kurulması gerektiği ülkeleri kapsar.

Y. Askari, bu münasebetle, Suriye'nin Mısır'la birleşmesi sırasında Baas Partisinin işlediği hatayı anlattı: O zaman, iktidar ile emekçi sınıflar arasındaki çelişkilerin ortadan kalktığı, bu sınıfların ödevleri ile tüm Arap devrimci hareketinin ödevlerinin artık kurulmuş olan rejim tarafından hükümetçe yerine getirilebileceği fikri telkin ediliyordu. Suriye Baas Partisinin yöneticileri, bu durumda partiyi dağıtmalarının uygun olacağına inandırıldılar. Bu bize mücadelenin mantığına aykırıydı. Öyle ki, sınıfsal çelişkiler varken, bir devrim aracının varlığı da gerekliydi. Kendini devrim aracı sayan bir parti dağılmayı nasıl kabul edebilirdi? Parti kendisini emekçi sınıfların temsilcisi sayarken, bu sınıfların yönetimini nasıl olur da başkalarına bırakabilirdi?

C. Nkala şöyle dedi: Bizim partimizde de belirli bir süre diktatörlük eğilimleri ağır bastı. Ancak, tecrübe, işçi sınıfının büyük ve gelişmiş bir sosyal-politik güç olduğu Güney Afrikada, bu sınıfın, kendi öz devrimci partisinden, bilimsel sosyalizm partisinden başka bir örgütün çeşitli sosyal-ekonomik kuvvetlerinin birleşik hareketiyle uzun süre «temsil» edilmeyeceğini gösterdi.

– Bazan, dedi N. Aşhab, burjuvazi bir tek politik örgütün egemenliği sisteminden yararlanıyor ve bu örgüt vasıtasıyla hükümette temsil edilme oranını toplumdaki reel etkisinin sınırlarını bir hayli açacak şekilde genişletiyor. Dahası var: İşaret ettiğimiz bu örgüt biçimi bazı memleketlerde kaba baskı tedbirleriyle dayatılıyor. Ve bu biçim memleketten memleket – somut koşullar dikkate alınmadan – aktarılıp yayılıyor. Bunun sonucu

da, halk yığınlarının ve ilerici güçlerin demokrasiden yoksun edimesinden, devletin zayıflamasından, iç ve dış düşmanın prencesine düşmesinden başka bir şey değildir.

Ekonomi bilimleri adayı *I. Babirek* (Macaristan) söz alarak şunları belirtti: Ulusal demokratik devrimler aşamasında, içinde uzlaşmaz çelişkili sınıfların toplandığı tek politik örgütün egemenliği, çokçası bir örgütte fraksiyonlar, merkezler ve gizli gruplar meydana gelmesine yol açar. Sınıfsal örgütlerin serbestçe çalışmaları, sınıf güçleri oranındaki değişimlerin daha tam belirlenmesine imkân verir. Bu sınıfsal değişimleri devlet makinesi yansıtmadığı takdirde, iktidar organlarına sızıp yerleşmiş olan burjuva unsurları, gerçekte sahip oldukları kadarını da aşan bir kuvvetle devrime karşı çıkabilirler.

Tartışmaya katılanlar, halkın ulusal ilerici güçlerinin tekcephede sınıksı birleşmeleri gereğini belirterek, bu problemin kurtuluş mücadelesinin şimdiki aşamasında oluşan sınıfsal ayrımlaşma koşullarında ortaya çıkan yeni görünüş açılara bilhassa dikkati çektiler. Genel demokratik tekcephenin objektif olarak anti-kapitalist eylemlerin örgütsel biçimi halini aldığı ülkelerde, diğer partilerle ilişkileri ve ulusal güçler ilerici ittifakı içinde işbirliği yapmaları sorunu devrimin kaderi bakımından büyük bir hayati önem kazanmaktadır.

Komünistler ve devrimci demokratlar arasında işbirliği diyalogu

K. Brutents bu konuda şunları söyledi: Devrimci demokratlarla komünistler arasında işbirliği için geniş bir ortam vardır. Bu, devrimci demokrasinin anti-emperyalist görüş ve tutumu, sosyalist yönelimidir. Komünistler ve devrimci demokratlar, memleketlerinde toplumsal gelişmenin şimdiki aşaması için birbirine benzer ve esas itibarıyla büyük ölçüde uygun sosyal-ekonomik programlarla ortaya çıkmaktadırlar.

Her memlekette şüphesiz birbirinin aynı olmıyan devrimci demokratların, komünistlerin tecrübesinden, onların örgütçülük alışkanlıklarından, propaganda işini örgütleme hünelerinden, yığın örgütlerinin eyleminden ve devlet makinesinden yararlanmaya ilgi gösterdikleri ve bunda menfaatleri olduğu da hesaba katılmalıdır . . .

Komünistlerle devrimci demokratların birbirlerine yaklaşmalarına, devrimci demokrasinin politik rolünü uluslararası komünist hareketinin vakitinde görmüş ve doğru biçimde değerlendirmiş, devrimci demokrasi konusunda bilimsel temele dayanan esnek bir tutum almış, onun yönetimi altında gerçekleştirilen önemli ilerici sosyal-politik dönüşümleri desteklemiş ve işbirliği için kendisine el uzatmış olması da, en büyük etken olarak, yardım etmektedir . . . Nihayet, eskiden sömürge esareti yaşamış memleketlerde Marksist-Leninist teorinin yayılması, aralarında mevcut olan bütün

fikir ayrılıklarına rağmen, devrimci demokratları komünistlerle birleştiren yeni ilişkilerin belirmesine şu veya bu ölçüde yardım etmektedir.

K. Brutents şöyle devam etti: Biz aynı zamanda bu yaklaşmayı güçleştiren etkenleri de küçümsemekten hesaba katmamız gerektiğini düşünüyoruz. Bu etkenler arasında, her şeyden önce, devrimci demokrasinin sosyal sınıfsal özelliklerini, ağır ve bazan kısa süre içinde giderilmesi zor bir anlayışsızlık ve güvensizlik tortusu bırakan eski partiler-arası ilişkileri sayabiliriz. Bundan başka, devrimci demokratların belirli çevreleri, devlet yönetimini ele geçirdikten sonra, üstün durumlarını daha da sağlamlaştırmak çabasıyla, kontrolleri dışında bulunan bütün politik hareket merkezlerine şüpheyile bakarak, çokçası fiilen bir politik tekel kurma hırsına kapılmaktadırlar. Böyle bir eğilim, komünistleri hedef tuttukça, komünistleri devrim sürecinin derinleşmesiyle devrimci demokratları itip mevzilerinden çıkarmak gibi baltalayıcı niyetlerin sahibi gösterme kastına düşen iç ve dış gericilik tarafından desteklenmektedir. Devrimci demokratları komünistlerin karşısına koymak ve birbirlerine karşı cephe almaları için kışkırtmak, bugün emperyalizmin devrimci-demokratik rejimleri hedef tutan baltalama eylemlerinin ana doğrultularından biridir . . . Ne var ki, bu güçlükler, ulusal kurtuluş hareketi kesimindeki öncü toplumsal güçler arasında işbirliğinin gerçeğe uygunluğunu ve verimliliğini iyi anlamaya engel olmamalıdır.

İlerici ulusal güçlerin sıkı birliğini sağlama yolunda son zamanlarda önemli adımlar atmış bulunan memleketlerin tecrübesini, Suriye ve Irak Komünist Partisi ve Devrimci-Demokratik Partileri temsilcileri anlattılar.

SURIYE

Baas, Partisi temsilcisi Y. Askari dedi ki: Arap Sosyalist Uyanış (Baas) Partisi ile Komünist Partisi, ilerici devrimci-demokratik güçlerin önünde yürümektedirler. Her iki parti de işçilerin ve köylülerin menfaatlerini dile getiriyorlar. Simdiki Ulusal İlerici Cephe'nin kurulmasından önce, aramızda yaklaşma dönemleri de, karşılıklı yadsımlar yüzünden havanın bozulduğu dönemler de oldu. İlerici güçler arasında ikincil önemdeki çelişkiler ne zaman şişirilmiş ve birinci plâna çıkarılmışsa, iç gericilik ve emperyalizm her defasında bu fırsatı iyi kullanmaya çalıştı ve kullandı.

Yakın Doğudaki sosyal-politik durumda şimdi olayları halk yığınlarının gericilikle ve İsrail-Siyonist istilâsiyle savaşı belirlemektedir. Bu koşullar altında, buradaki tartışmamızda «üçüncü dünya» bakımından tahliline büyük bir yer ayırdığımız belirli küçük burjuva gruplarının örgütlenme konusunda ayak sürümelerine rağmen, ilerici güçlerin sağlam bir ittifak olanağı aramaları çok daha doğaldır. Bu güçler arasında komünist partilere hâlâ gericiliğin gözüyle bakan unsurlar yok değildir. Fakat küçük burjuva partilerinin geçirdiği evrim ve aynı zamanda eylemlerinin objek-

tif koşulları, bunkarın üyelerinin çoğunu komünistlerle ittifakın gereğinde ısrar etmek zorunda bırakmaktadır.

Geçen yıl kurulan Ulusal İlerici Cephe, Suriye'nin her iki partisinin, yani Komünist Partisi ile Baas Partisinin ve özellikle bu partinin sol unsurlarının elbirliğiyle yürüttükleri mücadelenin sonucudur. Cephenin, taraflarca kararlaştırılan ve objektif koşulları gözönüne alan bir eylem programı vardır. Komünist Partisi, İsrail istilâsıyla, iç ve dış gericiğin gizlediği tehlikeyle bağlı objektif karakterli bazı peşin şartlarla, başlıbaşına eylemde bulunma ve örgütsel bağımsızlık hakkına sahiptir. Sözkonusu tehlike, Arap memleketlerinde yalnız yurt içinde partiler arasına değil, aynı zamanda ilerici güçler ve başta Sovyetler Birliği olmak üzere dünya sosyalist hareketi müfrezeleri arasına kama sokmaya yeltenen bazı politik unsurlardan gelmektedir.

Cephenin meydana getirilmesi, kurucu partiler arasında uzun ve semereli bir hazırlık diyalogundan sonra mümkün olmuştur. Bu partiler kendi ideolojik kanılarından ve parti prensiplerinden vazgeçmeden, kurdukları cephenin tüzüğüne ve eylem programına inanmakta ve sadık kalmaktadırlar.

Çağdaş tarih, iktidarda bulunan partinin bir cephe meydana getirmeye başvurduğu birçok hallere tanıklık etmektedir. Bu genellikle iktidarın elde edilmesinden önce örgütlenmektedir. Baas Partisinin gücü, boyutları ve ağırlığı bugün memlekette oynamakta olduğu rolü yerine getirmesine imkân vermektedir. Politik ve sosyal mücadele cephelelerinden her biri bir ortadirek ister. Bu tarihsel aşamanın diyalogu, gelişmesi ve sürekli mücadelesi, yakın diyebileceğimiz bir gelecekte herhalde bir birliğe ulaştıracaktır, zira cepheye giren bütün güçler sosyal-ekonomik durumlarıyla birbirine yakın sınıfların menfaatlerini temsil etmektedirler.

Sözü Suriye komünistleri aldılar.

M. Salibi dedi ki: Cepheye dahil Suriye partileri sosyalizme doğru ilerlemeyi hedef edinmişlerdir. Arap memleketlerinde böyle bir cephe, işçi sınıfı ile köylüler, devrimci aydınlar ve diğer emekçiler ve bir de küçük burjuvazi arasında ittifakın gerçek ifadesi olabilir.

Bizim komünist partimiz, örgütsel, politik ve ideolojik erkinliğini koruyarak, Baas Partisiyle ve diğer örgütlerle işbirliğinde cephenin başarısı için elinden gelen çabayı göstermektedir. Cephenin eyleminde doğal olarak güçlükler de başgösterebilir. Fakat ortak programa hâkim olan ruhu, cepheye katılanlar arasında karşılıklı güveni güçlendirme ve birbirinin işlerine karışmama çabasını gözönünde bulundurursak, bu güçlüklerin giderileceğinden emin olabiliriz.

D. Naame dedi ki: Ulusal İlerilik Cephesi, elverişli koşullar varoldukça, toplumsal gelişmede daha yüksek basamağa çıkılmasına, barışçıl yoldan sosyalizme geçilmesine temel olabilir. Bu cephede işbirliği, Suriye Komün-

nist Partisinin rolünü ve ödevlerini azaltmıyor, tam tersine, çeşitli alanlarda – ideolojik, politik, ekonomik ve sosyal – ulusal ve enternasyonal yükümlerini daha ardıcıl olarak yerine getirmesini gerektiriyor. Cephenin başarısı, onun, bütün ilerici ulusal güçlerle ve her şeyden önce Arap Sosyalist Uyanış (Baas) Partisi ile işbirliğini daha fazla güçlendirmesine bağlıdır.

IRAK

Baas Partisi temsilcisi Z. Bayraktar dedi ki: Arap Sosyalist Uyanış Partisi suni olarak doğmuş değildir. Bu partinin doğuşu objektif durumla bağlı nedenlerin sonucudur. Bu parti çetin bir mücadele ve belirlediği ödevlerini çözme çabaları içinde oluşmuştur. Irak Komünist Partisinin doğuşu da beklenmedik bir olgu değildir. O da mücadele içinde çelikleşmiş ve bu mücadele boyunca belirli ödevleri çözmeye çalışmıştır.

Doğal olarak, bu iki parti arasında, emperyalizme karşı ve sosyal ilerleme uğrunda yürütülen mücadelenin birçok yönlerini anlama ve açıklama tarzı bakımından ayrımlar vardı. Fakat her ikisi de, belki diğer bazı güçler gibi, kendilerini emekçi yığınlarının politik örgütü saymaktadır. Emekçi yığınları dediğimiz zaman, Arap toplumu koşullarında köylü yığınlarını, işçileri ve hattâ işsizleri ve aynı zamanda geliri sınırlı olan diğer kimseleri anlıyoruz. Böyle olunca, her iki partinin sınıfsal tabanının aynı değilse bile, benzer olduğu söylenebilir. Ortada bazı güçlükler de vardır. Fakat güçlüklerin de bulunabileceği işbirliği havası içinde, bu partiler, aralarında çelişkilerin pratik bakımdan pek az, sanıldığından daha az olduğu kanısındadırlar. Bu hava her iki partiye yeni yeni temas noktaları bulma olanağı vermektedir.

Şimdiye kadarki cephe tecrübelerine bakılırsa, hele cephenin ulusal kurtuluş hareketi müfrezelerinden birinin başarılı bir devrimci dönümü gerçekleştirmesinden sonra kurulduğu hallerde, ittifakın içinde cepheyi oluşturan güçlerden birinin ötekilere kıyasla herhalde anlam, ağırlığı ve ölçütleri bakımından daha başka bir rol oynadığı görülür.

Biz Irak tecrübesini şöyle özetleyebiliriz: Bütün partnörler bir cephe formülü bulunmasının gerekli olduğunu tamamiyle kavramakta, bu yolda giderilmesi gereken objektif güçlükleri gayet iyi anlamaktadırlar. Biz bu problemi çok önemli sayıyoruz. Ve bu belki de cephenin kurulmasında geçici bir geçikmenin sebebi olacaktır. Fakat, buna karşılık, cephe de bir kere kuruldu mu, artık sağlam, dayanıklı ve dinamik bir gelişmeye yetenekli olacaktır. Bundan ötürü, biz, Irak'ta İlerici Ulusal Cephe'nin kurulmasının, hiç de sırf taktik gerekçelerin veya devrimin genel gelişmesindeki zayıf yönleri gizlemek üzere bir politik yığışım yaratma arzusunun dikte etmediği bir stratejik ödev olduğunu güvenle söyleyebiliriz.

Komünist R. Safi dedi ki: Tecrübe göstermiştir ki, cepheyi meydana ge-

tiren partiler ve örgütler, gerici iktidarı devirmek için, ulusal bir rejim kurmak, ulusal bir hükûmeti işbaşına getirmek için mücadele ettikçe, hiç bir engelleyici problem ortaya çıkamaz (örneğin Irak'ta 1957 yılında Ulusal Birlik Cephesi böylece meydana getirilmişti). Fakat problem, yurtsever güçlerden birinin, ötekilerden yardım görmeden iktidarı elde edebilmesi halinde, ortaya çıkar. Bu işi başaran gücün politik iktidar makinesini ortaksız benimsemesi doğaldır. Fakat bazan bu gücün kurulan cephe de başı çekmek, liderliğini kanunlaştırmak istediği görülür. Böyle bir davranış, bize kalırsa, ulusal cephenin doğru bir temel üzerinde, yani partnör güçler arasında eşit haklı serbest işbirliği temeli üzerinde oluşmasına yardım etmez. Tersine, cepheyi zayıflatır ve hattâ dağılıp gitmesine sebep olur.

Irak Komünist Partisi II. Kongresinin dokümanında şöyle deniliyor: «Biz komünistler için, ulusal işbirliği ve tekcephe politikası, hiç de propaganda maksatlarından ve geçici küçük hesaplardan ileri gelen bir taktik adım değildir. Bu politika, bütün politik güçlerin, ulusal – demokratik devrim ödevlerini yükümlenebilecek sağlam bir politik ittifak çerçevesinde birleştirilmeleri gereğine ve olanağına içtenlikle inanmanın ürünüdür. Irak işçi sınıfının Marksist-Leninist öncüsü olan partimiz, sosyalizme müttefik olarak yaklaşan ilerici partilere ve sosyal tabakalara, yalnız sosyal-demokratik devrim aşamasında değil, sosyalist devrim aşamasında da kendi müttefikleri gözüyle bakmaktadır.»

Partimiz bu görüşün iktidar ile devlet yönetim katları arasında ayırım anlamına gelmediğini önemle belirtti. Bu görüş, cepheye giren partiler arasındaki ilişkilerin başa baş eşit ilişkiler olması gerektiği anlamındadır. Partnörlerden her biri, memleketin ekonomik ve politik hayat problemlerine ilişkin tutumunu, başkasının dayatmacasına göre değil, kendi kanısına uygun olarak, sebestçe tespit edebilmelidir. Yoksa, hak eşitliği prensipi olmadımı, cephe iktidardaki partiye bağlı kılınmış bir mekanizmaya döner ve o zaman varlığının da anlamı kalmaz.

Baas Partisi, bir Ulusal Eylem Hartası tasarısı kabul etti. Biz bu tasarıyı olumlu olarak değerlendiriyoruz, çünkü bunda ulusal işbirliği için sağlam esaslar görüyoruz. Biz komünistler de, programın kararlaştırılan kısmının ilânı ve gerçekleştirilmesi yolunda cephe yaratmanın bir an önce başarılmasına ilişkin her çabayı desteklemeye hazır bulunuyoruz. Bu program yüküldür. Fakat Ulusal Eylem Hartası'nda ve Kürt sorununun barışçıl demokratik çözümü anlaşmasında belirlenen büyük ekonomik ve sosyal hedeflere ulaşma adına giriştiğimiz işbirliğinin ortak atılım ve çabalarıyla anlaşmazlık sorunlarının çoğunun çözülebileceğine inanıyoruz.

Kürdistan Demokrat Partisi temsilcisi D. Tevfik dedi ki: Devrimin meyvalarından yığınların faydalanmalarının zorunlu koşulu saydığımız ilerici devrimci güçler cephesi, bazan gücünü ve anlamını yitiriyor, zira iktidarda bulunan parti imtiyazlı durumdan yararlanarak diğer partilere belirli ko-

şunları dayatmaya kalkışıyor. Bu gibi cephelerin, katılan partilerin hepsinin emellerini yansıması ve yönetici partinin kuyruğunca sürüklenmemek için, partnörlerin hiç olmazsa belirli bir süre boyunca iktidarı paylaşmaları da önemli bir ihtiyaçtır.

Cezayir Sosyalist Öncü Partisi temsilcisi K. Ahmed şunları söyledi: Bizim durumumuz Suriye veya Irak'taki duruma benzemiyor. Hem biz, ilerici güçlerin ittifakı probleminin her yerde aynı biçimde çözülmesi gerektiğini sanmıyoruz. Biz tekcephenin yaratılması için mücadele etmekle beraber, belirli bir anda ve durumda hükümete katılmayı uygun görmiyebilir veya partimizi derhal legalize etmek istemiyebiliriz.

Partimiz, kendisini bir muhalefet gücü olarak değil, yurtseverleri birleştiren cepheye fiilen katılan ve ulusal-demokratik devrimin temel ödevlerinin yerine getirilmesi için çalışan bir parti olarak görmektedir.

Bugün Cezayir'de, Sosyalist Öncü Partisinin gerçekten Sosyalist Öncü Partisi, yani işçi sınıfının Marksist-Leninist partisi olmak istemesini, Ulusal Kurtuluş Cephesinin de gerçekten Ulusal Kurtuluş Cephesi, yani genellikle bütün emekçilere ve küçük burjuvazinin çeşitli kategorilerine açık, bu küçük burjuvazinin çıkarlarını, emellerini ve alışkanlıklarını, onun ideolojik görüşlerini, örgüt ve eylem normlarını yansıtan bir parti olmasını gerektiren temel nedenleri anlamak için gitgide daha elverişli koşullar yaratılmaktadır. Bizim düşüncemize göre, sorunun ya biri, ya öteki diye ortaya konulması, problemin dipten doruğa yozlaştırılması demek olur.

Burada tartışmalar boyunca belirtildiği üzere, devrimci demokratlarla komünistler arasında işbirliğinin gelişmesinde, karşılıklı güven havasının yaratılmasında, birçok şey, bu güçlerden her birinin sınıfsal görüş ve tutumlarını belirtme biçimlerine, «diyalog»dan yararlanmayı sağlayacak metotlar bulunup uygulanmasına bağlıdır.

Komünistler de, bir anti-emperyalist tekcephe için, devrimci demokratlarla işbirliğinin her bakımdan gelişmesi için ve sekterce kapanıklığa karşı mücadele ederek, politik ve ideolojik sürtüşmeye düşmemeye çalışıyorlar; zira böyle bir tutumun anti-emperyalist savaşta sadece aldatıcı ve büsbütün geçici bazı yararlar sağladığını, gerçekteyse bu mücadelenin sürekli ve temelli menfaatlerine zarar verdiğini anlıyorlar. Öte yandan, komünistler, ideolojik oydaşlığı kurtuluş mücadelesinde işbirliğinin peşin şartına çevirmemeye de dikkat ediyorlar. Komünistler, görüşlerini açık yürekle ortaya koymaya ve yapıcı tartışmalarda bulunmaya her zaman hazırdırlar ve bugün de bunu yapıyorlar.

Lenin, komünistlere, yalnız emperyalizme karşı değil, aynı zamanda kapitalizme karşı ortak mücadelede devrimci-demokratik güçlerle yakınlaşma yolları ve ittifak biçimleri arayıp bulmalarını öğütüyordu. Yine Lenin, küçük burjuvazinin ve proleter olmıyan unsurların kararsızlıklarından yararlanmanın «... burjuvaziye yönelen unsurlara karşı mücadelenin yanı sıra, proletaryaya yönelen unsurlara karşı mücadelenin yanısıra, prole-

taryaya yönelen unsurlara da bu yöneliş ölçüde» belirli bir hoşgörülle davranılmasını gerektirdiğini söylüyordu. Savaşkan birlik ve yakın işbirliği, komünistlerle devrimci demokratlar arasında karşılıklı ilişkileri geliştirmek için, halkın menfaatlerine, ulusal kurtuluş savaşının menfaatlerine uygun biricik yoldur.

Kurtuluş savaşı ve dünya devrimci süreci

Z. Pinto şöyle dedi: Biz hepimiz, mücadelemizi başka başka koşullar altında yürütsek de, ortak politik prensiplere sahip bulunuyoruz ve menfaatlerimiz birdir. Bu prensip ortaklığı ve menfaat birliği yaşamakta olduğumuz tarihsel aşamanın özelliğinden ileri geliyor. Bu aşamanın başlıca nitelik çizgisi anti-emperyalist mücadeledir.

Konferansa katılanlardan birçoğu gibi, doçent K. Florea da (Romanya), ulusal kurtuluş devrimlerinin, sosyalist cephenin gelişmesiyle, uluslararası komünist ve işçi hareketiyle, bütün dünya ilerici güçlerinin mücadelesiyle yakından bağlı olarak geliştiğini belirtti ve şöyle devam etti: Şüphesiz ki, dünya anti-emperyalist cephesi gayet çeşitli sosyal-politik güçleri kapsıyor. Fakat onları, sömürgeciliğe ve yeni-sömürgeciliğe karşı, ulusal bağımsızlığın güçlendirilmesi için, halkların ilerlemesi ve kalkınması için, barış için, insanlığın güvenliği için yürütülen anti-emperyalist mücadeledeki ortak menfaatleri birleştirmektedir. Bu mücadeleyi zaferlerle geliş-tirmenin garantisi, bütün anti-emperyalist güçlerin işbirliğinde ve sınıksız birleşmelerindedir.

Dünya devrimci hareketinin diğer kollariyle ulusal kurtuluş güçlerinin birliğini daha da güçlendirmenin gerekli olduğu fikri tartışma boyunca yapılan bütün konuşmalarda kırmızı bir şerit gibi geçiyordu. Y. Askari şöyle dedi: «Biz apaçık görüyor ve anlıyoruz ki, sadık dostlarımızla, yani başta Sovyetler Birliğinin bulunduğu sosyalist sistem ülkeleriyle bağlaşıklık olmadan, organik bir parçası olduğumuz dünya kurtuluş hareketiyle dayanışma yapmadan, yürüttüğümüz mücadelenin başarıya ulaşması olanaksızdır. Bölgemizdeki siyonist emperyalist saldırısı, ulusal kurtuluş hareketini daha fazla geliştirmemizi, sosyalist sistem ülkeleriyle dostluk ilişkilerimizi güçlendirmemizi, uluslararası işçi hareketiyle dayanışma halinde olmamızı, bu ilişkileri yürüttüğümüz mücadelenin koordinasyonu ve çeşitli alanlarda ortak eylemler düzeyine çıkarmamızı gerektirmektedir.»

C. Tubi ⁽²⁾ (İsrail Komünist Partisi MK üyesi) konuşmasında şöyle dedi: «Ulusal kurtuluş hareketi, dünya işçi sınıfı ve dünya sosyalist sistemi arasında işbirliği ve dayanışma, ortak düşman emperyalizme karşı elbirliğiyle yürütülen mücadeleden doğan objektif bir zorunluktur. Ulusal kurtuluş

⁽²⁾ C. Tubi yoldaş, İsrail Komünist Partisi XVII. Kongresi çalışmalarına katıldığından, konferansımızda hazır bulunamadı ve bu yüzden konuşmasını yazılı olarak sundu.

hareketi liderleri arasında bu objektif gerçekliği anlamıyanlar, doğru yönü çabucak kaybedebilir, gerçek dostlardan kopabilir ve nihayet kolayca emperyalizmin ve yeni-sömürgeciliğin ağına düşebilirler.»

Tartışmaya katılan sosyalist ülkeler bilginleri, memleketlerini yönetmekte olan komünist ve işçi partilerinin, Asya ve Afrikada halkların yürüttükleri kurtuluş savaşını her bakımdan desteklemeyi dış politikalarında ana doğrultulardan biri saydıklarını belirttiler. Söz alan bilginlerin de işaret ettikleri üzere, sosyalist topluluk kardeş ülkeleri, savaşmakta olan Viyetnam ve diğer Çin-Hindi ülkeleri yurtseverlerine, Yakın-Doğu Arap ülkelerinin anti-emperyalist güçlerine, Afrika halklarının sömürgecilik ve ırkçılık aleyhtarı mücadelesine etraflı yardımlarda bulunmuşlardır ve bulunmaktadırlar.

Konferansa katılanlardan birçoğu bu ilkesel politikayı yüksek bir takdirle belirttiler. A. Matan Haşi şöyle dedi: «Sosyalist cephenin ve tarihin ilk sosyalist devletini yaratan Sovyet halkının öncüsü olan ve gücünü V. İ. Lenin'den alan Sovyetler Birliği Komünist Partisi, insanlığın, hürriyet, adalet, eşitlik ve kardeşlik uğrundaki mücadelesinde Asya, Afrika ve Lâtin Amerika sömürge ülkeleri halklarının daima sadık müttefiki olmuştur.»

Gerek kapitalist memleketler, gerekse az gelişmiş ülkeler komünist partileri temsilcileri, yaptıkları konuşmalarda, Asya ve Afrika halklarının mücadelesine gelişmiş kapitalist memleketler işçi sınıfının savaşkan proleter dayanışması ruhuyla gösterdiği desteği ve yaptığı büyük katkıyı söz konusu ettiler. C. Nkala şöyle dedi: «Bir süre İngilterede bulundum. Sizlere, bu yoldaşlarımızın, İngiliz emperyalizminin yalnız Güney Afrika Cumhuriyetinde değil, tüm Güney Afrikada gütmekte olduğu tehlikeli politikaya karşı yürütülen mücadelenin en ön safında olduklarını güvenle söyleyebilirim.»

I. Koks (Büyük Britanya Komünist Partisinin dergimizdeki temsilcisi) şunları ekledi: «İngiliz komünistleri, Asya ve Afrikadaki kurtuluş mücadelesinin ve bu memleketlerde kapitalist olmiyan gelişme yoluna koyulmak için harcanan çabaların, emperyalizmi yoketmeyi amaçlıyan genel mücadelenin bir parçası olduğu kanısındadırlar. Bu yolda atılan her adım, İngilterede ve diğer ülkelerdeki anti-emperyalist harekete önemli bir katkıdır, zira memleketimizde emperyalist sistemin yokedilmesi için yürütülen mücadeleye bu da yardım etmektedir.»

K. Mendes (dergimizde Portekiz Komünist Partisi temsilcisi) dedi ki: «Partimizin genel sekreteri, geçenlerde yaptığı bir konuşmada, Portekiz komünistlerinin, halkımızın kurtuluşu uğrundaki mücadeleye baş koymaya, sömürgecilğe ve harbe karşı mücadelede her fedakârlığa hazır olduklarını, sömürge halklarına bağımsızlık hakkı tanınması için her türlü destek ve dayanışmayı gösterdiklerini belirtti.»

J. Süre Kanal, dünya devrimci hareketinin üç ana kolu arasında dayanışma ve yardımlaşmaya önemli bir açıdan ışık tutmaya çalıştı: Vaktiyle, en gelişkin kapitalist memleketlerin işçi hareketi sömürgelerdeki ulusal

kurtuluş hareketini tarihsel nedenlerle belirli ölçüde geride bırakırken, öncelikle birincinin ikincisiyle dayanışmasından söz ediliyor ve bu arada örgütlenmede ve devrimci kadrolar yetiştirilmesinde pratik yardımlarda bulunulması öngörülüyordu ... Bugün Asya ve Afrika memleketlerinde devrimci hareket olgunlaşmıştır. Bu ülkelerde sömürgecilığe ve yeni-sömürgecilığe karşı bir kurtuluş mücadelesi yürütülüyor. Devrimci kurtuluş hareketinin temsilcileri politik egemenliği elde ediyor, devlete sahip olabiliyorlar. Bu durumda, artık Asya ve Afrika devrimci kurtuluş hareketinin, kendi olanaklarını çıkış noktası yaparak ve uygun biçimler bularak, kapitalist memleketlerin devrimci işçi hareketiyle, sosyalist ülkelerle dayanışma göstermesi mantıkidir. Bu dayanışma emperyalizme karşı ortak mücadelede gerekli ve önemli bir etkidir.

Tartışmaya katılanlardan birçoğu, kurtuluş mücadelesinin enternasyonal açıdan görünüşlerine, dünyadaki diğer anti-emperyalist güçlerle eylem-birliği gereğine önemsemeyen bir tutumla yavaşmanın Afrika-Asya ülkeleri halklarının kurtuluş mücadelesine ne büyük zararlar verdiğini de belirttiler. Sözcüler, devrimci hareket saflarında parçalanmalara yol açan her türlü dar milliyetçilik belirtilerinin Asya ve Afrika halklarının en azılı düşmanlarına yardım ettiğini söylediler. C. Tubi, özellikle Amerikan emperyalizminin ve siyonistlerin, Arap dünyasında milliyetçi ve parçalıyıcı eğilimlere belbağladıklarına işaret etti. F. Bart da (dergimizde Amerikan Komünist Partisi temsilcisi), ABD emperyalistlerinin, Afrikada görülen ırkçılık çatışmalarını, kabile anlaşmazlıklarını ve benzeri sürtüşmeleri sömürme denemelerini anlattı.

G. Savidis (Kıbrıs İlerici Emekçiler Partisi – AKEL – Merkez Kontrol Komisyonu Başkanı) şunları söyledi: «Ulus topluluklarının ilişkileri alanında Kıbrıs'ın acı tecrübesi ve aynı zamanda Asya ve Afrika memleketlerinin benzeri tecrübeleri, emperyalizmin alevlendirdiği şovenist duyguların ve ulusal düşmanlıkların taşıdığı tehlikenin ne kadar büyük olduğunu gösterdi. Düşmanlarımızın elinde emekçilerin ilerici güçlerini parçalama denemelerinde bundan daha etkin ve daha tehlikeli silâh olamaz.»

D. Tevfik, ulusal sorunun çözümünün, ilerici dönüşümleri başarıyla gerçekleştirme bakımından taşıdığı öneme dikkati çekti: Kürt kurtuluş hareketi tecrübesi, ulusal hakların ve genel demokratik hakları elde etme emellerinin sınıfsal ödevler ve sosyal dönüşmelerle bağlantısını ve daha doğrusu, bunların, toplum üzerinde yönetimi gerçekleştiren ve onun gelişmesini belirleyen politik iktidarın karakterine bağımlılığını, aynı zamanda gericiliğe, emperyalizme ve sömürgecilığe karşı mücadelenin başarılarına bağımlılığını açıkça gösterdi. Bundan ötürü, ulusal ve sosyalist hareketlerle ilişkilerini sağlamlaştırmak, ulusal hareketlerin sosyal muhtevasının derinleştirilmesi, âdil ve demokratik karakterinin güçlendirilmesi için dar milliyetçilik akımlarıyla mücadele etmek ilerici güçlerin boyun borcudur.

C. Nkala bu konuda şunları belirtti: Temsilcileri demokratik güçlerin sağlanmasını engellemek peşinde olan dar milliyetçilik anti-komünizmle yakından bağlıdır. Güney Afrikada da durum böyledir. Her hangi bir sosyal tabakanın bencil çıkarlarını genellikle yığınların menfaatleri zararına temsil eden her parti veya zümre, birlik uğrunda ardıcıl olarak mücadele edenlerle ve ayrıca devrimci güçlerin tekcephesini gerçekten stratejik ve taktik ana hedef belliyenlerle, yani komünistlerle ister istemez çatışmaya girmektedir.

K. Mure, ilerici rejimlerle yönetilen memleketlerde iktidarda bulunan sınıf güçleri içinde nüfuzlu sağcı grupların meydana gelmesine işaret ederek, bunların mutlak egemenliklerini bu rejimlere ve aynı zamanda ulusal kurtuluş hareketi birliklerine dayatma denemelerinde hangi araçların yardımına başvurduklarını anlattı. Bu araçlar da, anti-komünist propaganda hız verilmesi, sınıfsal bilincin artmasına ve dünya anti-emperyalist hareketiyle enternasyonal ilişkilerin güçlenmesine zarar vermek üzere milliyetçi duyguların körüklenip abartılması, yığınların bir kısmını pençesinde tutan dinsel ve milliyetçi kör inançların sömürülmesidir.

J. Süre Kanal konferansta hâkim olan kanıyı dile getirerek şu önemli noktayı belirtti: Anti-emperyalist güçlerin parçalanmasını hazırlayan, onları birleştirmeye değil, karşı karşıya getirip çatıştırmaya yarıyan topyekûn her şey, bizzat ulusal kurtuluş hareketinin menfaatlerine zarar vermektedir. Bununla kastettiğimiz, her şeyden önce, gericilik ve emperyalizm kuvvetlerinin ekmeğine yağ süren anti-komünizm ve anti-emperyalizmdir.

K. İ. Zarodof, kapanış konuşmasında şunları söyledi:

– İlkönce memnuniyetle kaydedebiliriz ki, konferansımıza katılanlar, bugünün kurtuluş mücadelesini ve onun sosyal perspektiflerini doğru anlama ve değerlendirmede Marksist-Leninist fikirlerin kalımlı önemini inanıcı biçimde göstermişlerdir. Burada, problemleri iyice kevrmanın, bunlara, genel ile özelin diyalektik bağdaşımı hakkında, somut olguların somut tahlili hakkında, ulusal sorunun iki eğilimi, halkların ulusal mücadelesini işçi sınıfının ve komünistlerin desteklemeleri, aynı zamanda bu desteği kendi hedef ve menfaatleri çizgisine indirmeden, devrimi daima ileri doğru, sosyalizme doğru geliştirmeleri hakkındaki Lenin hükümleri dikkate alınmadan yanaşıldığı taktirde mümkün olamayacağı doğru olarak belirtilmiştir.

Biz, ulusal kurtuluş mücadelesi genel seli içindeki çeşitli partilerin ve akımların zengin tecrübesini öğrenmek, devrimci eylemler temeli üzerinde oluşan fikirleri bir dereceye kadar genellemek, gerek sağcı, gerekse «solcu» sapmaların anti-emperyalist harekette, kurtuluş hareketinde gelişme bakımından aynı derecede tehlikeli olduğu anlayışında birleştiğimizi göstermek olanağına sahip bulunuyoruz. Bana öyle geliyor ki, konferansımız, Asya ve Afrika memleketlerinde ulusal kurtuluş hareketinin gelişmesi üzerinde 1969 yılı Komünist ve İşçi Partileri Danışma Toplantısı tarafından

yapılan genel tahlilin doğruluğunu tekrar ortaya koyarak, son zamanların bazı kalburüstü olaylarının ayrıntıları olarak incelenmesine belirli bir katkıda bulunmuş olmaktadır.

Biz komünistler, Leninin vasiyetlerine büyük bir önem veriyoruz. Hareketi daha sağlam ve daha güçlü yapan, yenilmez kılan da budur.

Devrimci dönüşümlerin, içinde oluştukları biçimler, yersel koşullardan aldıkları özellikler ne olursa olsun, birçok ortak çizgileri vardır. Ve bu çizgiler şunlardır:

Birincisi, bunlar bir üretim ilişkileri sisteminin yerine diğerini getirir.

İkincisi, objektif olarak, derhal değilse bile, daha yüksek düzeyde devrimci gelişme halinde, proletaryanın politik yönetiminin yerleşmesine yol açar.

Üçüncüsü, bunlar mutlaka iki aşamadan, yani genel demokratik dönüşümler aşaması ile toplumun sosyalistçe yenibaştan kuruluşu aşamasından geçer.

Dördüncüsü, adı – ilerici veya devrimci – her ne olursa olsun, yeni iktidarın sağlamlığı, onun derhal ve daha devrimin ilk gününden itibaren yapılacak bilinçli toplumsal dönüşümlerle, semerelerini halkın hemen hissetmesi gereken düşümlerle ne kadar destekleneceğine büyük ölçüde bağlıdır. Bir başka deyişle, elde edilen zaferin, ekonomik, politik, ideolojik, diplomatik ve durum gerektirdiği takdirde askeri tedbirlerle takviye edilmesi sözkonusudur.

Bunlar XX. yüzyılın bütün devrimleri için karakteristik olan çizgilerdir. Fakat, devrimci gelişmenin genel yasallıklarını belirlerken, buna yeni evrensel durumun, Asya ve Afrikadaki sosyal-politik durumun özelliklerinin ve doğal olarak şu veya bu memleketin spesifik durumunun katkısı olan önemli yönleri dikkate almamak elbette doğru olmaz. Söz alan birçok arkadaşlar bu değişiklik ve özellikleri yeterli bir açıklıkla gayet iyi belirttiler.

Konuşma yapan bütün arkadaşlarımız, emperyalizme karşı savaşta ilerici güçler arasında birliğin sağlanması ve güçlendirilmesi gereğini oybirliğiyle belirttiler. Böylece, konferansımız, gelişme halindeki ülkelerin, bu birliğe yönelik çabaların, mevcut görüş ayrılıklarına ve bazı sınıf çatışmalarına rağmen, kendine yol açtığı birçok ülkedeki reel durumu yansıtmış oldu.

Bununla ilgili olarak bazı önemli noktalara dikkati çekmek isterim.

Birinci sorun: Burjuva propagandası alanında, «üçüncü dünya» da «milliyetçiliğin patlaması» diye bir şeyi dilden düşürmüyorlar ve bunun hakkında yazıp duruyorlar. Bu görüşlere Marksist-Leninist açıdan bir değer biçmenin yersiz olmayacağını sanıyorum. Bu çağdaş aşamada, memleketin sömürgecilik ezgisinden kurtuluşundan sonra, ilerici güçler arasında birliğin – eğer bunu güçlü ve yenilmez yapmak istiyorsak –, milli-

yetçilik temeli üzerinde değil, yurtseverlik temeli üzerinde kurulması gerektiğini söylemek doğru olsa gerektir.

Bunu böyle demekle, sadece bir terimin yerine diğerini koymakla yetinmiş olmuyorum. Ve bence, bu kavramların mahiyetinde ayırım yapılması önemlidir. Milliyetçilik, kapanıklık ve sınırlılık görüş ve tutumudur; zira memleketi, halkı, ulusu kendi yağı ile kavrulmaya mahkûm eden ve kendi dostlarının uluslararası destek ve tecrübesinden yararlanma olanağından yoksun eder. Leninci anlamda yurtseverlik ise, tersine, gerçekten kendi yurdunun ve halkının selâmetini düşünmeyi gerektirir. Ve bu selâmet, yalnızca kendine özgürlüğün korunması düzeyi ile değil, eldeki bütün iç ve uluslararası kaynakların ulusal ilerleme için seferberedilme derecesiyle ölçülür.

Bundan ötürü, sosyal terkipleri değişik ilerici güçlerin azami ölçüde birleştirilmesi temeline dayanan toplumsal dönüşümlere ilişkin olumlu bir programa, haklı olarak, yurtsever nitelikte bir program denilebilir.

Böyle bir program objektif olarak aşağıdaki genel isteklerden doğmaktadır:

– Yabancı tekellerin ekonomide kilit noktalarından itilip çıkarılması; köklü toprak reformları; halk ekonomisinde devlet sektörünün güçlendirilmesi; özel teşebbüs furiasının dizginlenmesi;

– sosyal ve politik demokrasinin, her türlü sömürüye karşı mücadele gerektiren etraflı gelişmesi; halka, emekçi yığınlarına ekonomik ilerlemenin nimetlerinden yararlanma ve toplumsal-politik hayata, devlet yönetimine daha geniş ölçüde katılma olanağı verilmesi;

– uluslararası işlerde ulusal egemenliğin serbestçe belirmesini kösteyen bütün emperyalist bukağaların kırılması; yeryüzünde bütün sosyalist güçlerle, ilercilerle işbirliği yapılması ...

İkinci sorun: Emperyalist stratejide, sosyalist dünya ile ulusal kurtuluş hareketi arasına, gelişmekte olan memleketler arasına kama sokma manevraları da dikkate alınması gereken bir rol oynamaktadır. Bunun hiç bir iz bırakmadan gelip geçtiği söylenemez. Asya ve Afrikada, bazı ilerici çevrelerde bile, ulusal-demokratik devrimlerin gelişmesine yardım edecek koşulların yaratılmasında dünya sosyalizminin oynadığı rolün bazan küçümsendiği bir sır değildir. Fakat, yoldaşlar, Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist devletlerle işbirliği dışında, bu devletlerle karşılıklı ilişkileri güçlendirmeden, onların uluslararası destek ve yardımı olmadan, sosyalizme doğru yönelen azgelişmiş memleketlerde toplumsal ilerlemenin mutlaka aşılmaz güçlerle karşılaşacağı besbelli değildir? Aşılmaz diyorum, çünkü kendileri için bu memleketlerin sosyalistçe yenibaştan kurulması perspektifinden daha korkunç tehlike görmiyen emperyalistler ve iç gericilik bu güçlükleri herhalde aşılmaz yapacaklardır.

Ve bir problem daha: Emperyalizm ve gericilikle mücadelede ideoloji-

nin ne büyük bir önemi olduğunu hepimiz gayet iyi biliyoruz. Bilimsel teoriye dayanan, ikna gücüne sahip ve savaşkan ideoloji devrimcilerin en önemli silâhıdır. Toplumsal bilinç boşluk kabul etmiyor. Bunun için, devrimciler bu alanda gereken çabayı göstermezlerse, çok önemli nice mevzilerin düşmana kaptınması tehlikesi doğar. Konferans, bu alanda da komünistlerle devrimci demokratlar arasında işbirliğinin mümkün olduğunu göstermiştir. Komünistlerle devrimci demokratların bir dizi ilkesel sorunlarda bir hayli ortak tutumları vardır. Besbelli ki, yerine getirilmesi gereken ödev, bu ortak devrimci görüşlerin geniş yığınlara maledilmesinden ibarettir.

Gelişme halindeki memleketler koşullarında devrimci ideolojik çalışmaların, yoldaşlarımızın gayet iyi anladıkları üzere, kendi özgüllüğü vardır. Birinci, burada, nispeten dar bir aydınlar çevresinin toplumsal ve politik hayatta oynadığı rol her yerdekinden daha büyüktür. Bundan ötürü, anti-kapitalist devrimin başarıyla gelişmesi, belirli ölçüde, bu aydınların dünya görüşüne bilimsel sosyalizm fikirlerinin ne kadar sineceğine ve bunların gerçek devrimci teoriyi bilinçle benimsemeye ne kadar yanaşabileceklerine bağlı olacaktır. İkincisi, devrimciler eski sömürgelerde ve yarı-sömürgelerde kurtuluştan sonra başlamış olan en ilerici süreçlerden birine, yani yığınsal ölçüdeki cahilliğin giderilmesi, yığınlar arasına ilkel politik bilgilerin yayılması sürecine ilgisiz bir seyirci durumda kalamazlar ve kalmıyorlar. Alfabenin üzerine henüz eğilmiş olan yaşlı kimselere, devrimci teorik düşüncenin derinliklerine nüfuz etmeleri çağrısında bulunmanın anlamsızlığı da söz götürmez. Bu ödev sıradadır. Fakat, devrimciler, yığınlar arasında öğretim ve politik eğitim çalışmalarına koşularak, ideoloji savaşçıları olma ödevlerini yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Görüşlerdeki ayrılıklara gelince (ki konferansta bazı örnekleri görüldü), bunlarda ancak tartışma daha da sürdürülerek ve daha ziyade her teorianin yoklama alanı olan uygulamalar içinde giderilebilir. Olumlu, sosyalist ideal, Lenin'in dediği gibi, emperyalizme karşı ve sosyalist gelecek uğrundaki mücadelede bütün çabaların daha sıkı birleştirilmesine yar-dım edecek olan böyle süreç içinde işlenecektir.

Tek sözle, ulusal kurtuluş hareketinde şimdiki aşamanın problemlerini incelemeye komünist ve devrimci-demokratik partilerin bir arada katılmaları, sadece bu olay, kayda değer bir başarıdır ve bu konferansın gelecek buluşma ve forumlara başlangıç teşkil etmesi doğru olur.

K. İ. Zarodof kapanış konuşmasını şöyle bitirdi :

– Bizim şiarlarımız teorimizin gelişmesini yansıtır. Marks ve Engels, «Bütün ülkelerin proleterleri, birleşiniz!» çağrısında bulunmuşlardı. Lenin buna «ve ezilen halkların» ibaresini kattı, çünkü emperyalizm ve sosyalist devrimler çağında ulusal ve koloniyal ezginin pençesindeki işçi sınıfı ve yığınlar, tek dünya devrimci süreci çerçevesi içinde katışarak yekpâre bir bütünde birleşirler. Bundan üç yıl önce, toplumsal gelişme tecrübesine

dayanan Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı şu çağrıda bulundu: «Sosyalist ülkeler halkları, kapitalist memleketlerin proleterleri ve bütün demokratik güçleri, kurtuluşlarına kavuşan halklar ve hâlâ ezgi altında bulunan halklar, emperyalizme karşı, barış, ulusal bağımsızlık, sosyal ilerleme, demokrasi ve sosyalizm uğrunda yürütülen ortak savaşta birleşiniz!»

Dünya devrimci, anti-emperyalist hareketinin güçleri artmaktadır. Gelecek, dâvası yenilmez olan bu hareketindir.

TÜSTAV

Bu ayın olayları

Yurtta

A. Saydan

● 19 Kasım'da Maden İşçileri Federasyonu, Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumuna bağlı Ereğli Kömür ve Garp Linyitleri İşletmesinde grev kararı almak zorunda kaldı. Federasyon Başkanı Kemal Özer bu vesileyle verdiği demeçte, işletme yöneticilerinin altı aydan beri toplu sözleşme konusmalarını sürüncemede bıraktıklarını, sonunda sendikanın isteklerini reddettiklerini açıkladı. Grev kararı Zonguldak kömür bölgesindeki 55 bin işçiyi kapsıyordu.

23 Kasım günü Bakanlar Kurulu maden işçilerinin grevini 30 gün erteledi. Melen hükümetine göre grev, «milli güvenliğe» «toplum sağlığına» karşıydı. Oysa hükümet büyük tekellerle, yabancı sermaye işletmelerine büyük celep ve toprak ağalarına ucuz kömür, enerji ve ulaştırma sağlamak için, kömürü bu gibi işletmelere maliyetin altında veriyor ve işletmeyi zarara sokuyordu. Bu politikanın zorladığı zararları devlet bütçesinden yani halkın kesesinden kapattığı gibi, işçilerin zam isteklerini de işletmenin zarar ettiği iddiasıyla red ediyordu.

Bakanlar Kurulu, bir yandan grevi ertelerken bir yandan da madenciler arasında kabarmakta olan memnunsuzluğu önlemek için işletmeyi anlaşılmaya zorladı. Böylece yeraltında çalışan işçilere 14, yerüstünde çalışanların gündeliklerine 12 lira zam kabul edilerek toplu sözleşme bağlandı.

● İzmit'teki Çelik Halat Fabrikasında uzun zamandan beri toplu sözleşme görüşmeleri devam ediyordu. Patronun işçi isteklerini kesinlikle reddetmesi üzerine görüşmeler çıkmaza girdi. Maden-İş Sendikası 13 Kasım günü grev kararı aldı.

● 14 Kasım'da Maden-İş Sendikası Türk-Kablo Fabrikasında da grev kararı aldı. Bunun nedeni de sendika ile idare arasında başlayan toplu sözleşme görüşmelerinde patronun işçi isteklerine yanaşmamasıydı.

● Lâstik-İş Sendikası 14 Kasım'da İzmitteki Good-Year Fabrikasıyla Türk-Pierelli Lâstik Fabrikasında uzun süreden beri devam eden toplu sözleşme görüşmelerinin çıkmaza girdiğini ve bu iki iş yerinde grev kararı alındığını açıkladı. 20 Kasım'da Good-Year'da grev kararı uygulanmaya başlandı. Greve fabrikadaki bütün işçiler katılmaktadır.

● Toplu sözleşme görüşmelerinde, patronların işçi isteklerini kabul etmemesi üzerine Teksif Federasyonu 11 Kasım'da grev kararı aldı. Manisa

Tekstil Fabrikasında alınan bu grev kararı Kasım ayı sonlarında uygulanmaya başladı. Greve 300 işçi katılmaktadır.

● Besin-İş ve Gıda-İş Sendikaları 26 Kasımda yaptıkları bir açıklamayla, 24 Ekimde Bakanlar Kurulu tarafından 30 gün süre ile ertelenen grevin, süre sona erer ermez uygulanmasına başlanacağını bildirdiler.

Bakanlar Kurulu, Et ve Balık Kurumunda, idarenin toplu sözleşme konusmalarını çıkmaza sokması sebebiyle alınan grev kararını ertelemişti.

Erteleme süresi 26 Kasımda sona erdiğinden Besin-İş Sendikası İzmir'de 13 fırında grev kararını uygulamaya başladı.

● 13 Kasımda Tez-Büro-İş Sendikası, Gima Firmasına bağlı bütün satış mağazalarında grev kararı aldı. Karar, patronların haklı işçi isteklerini kabule yanaşmamaları üzerine alındı.

Tez-Büro-İş'in 21 Ekimde, Sümerbank mağazalarında uyguladığı grev Kasım ayının başlarında işçilerin başarısıyla sonuçlandı. Varılan anlaşmaya göre işçi gündeliklerine 8-15 lira zam yapılacaktır.

● Deri-İş Sendikası İzmir'deki bütün deri ve kösele fabrikalarında grev kararı aldı. Bunun da sebebi, patronların toplu sözleşme görüşmelerinde sendikanın isteklerine yanaşmamasıydı. Patronlar grevi başarısızlığa uğratmak ümidiyle lokavt kararı aldılar. İşçilerin direnişi Kasım ayı boyunca işi yavaşlatma şeklinde devam etti.

● 19 Kasım günü Türk-İş Yönetim Kurulu uzun süren bir toplantıdan sonra bir bildiri yayınladı. Bildiri 7 noktada toplanıyordu. Türk-İş Yönetim Kurulu evvelâ siyasi partilerden aralarındaki çekişmeleri bir yana bırakıp memleket sorunlarına çözüm aramalarını istiyordu.

Türk-İş Yönetim Kurulu mevcut partiler arasında herhangi bir ayrım yapmıyordu. Oysa AP, DP, MGP ve CP gibi partilerin ne işçi sınıfının, ne de orta tabakaların menfaatlerini korumayacakları politika, tutum ve programları ile bellidir. Bu partiler büyük sermayeye, yabancı tekellere ve toprak beylerine bağlıdır, tek hedefleri de bu güçlerin, sınıf ve zümrelerin çıkarlarını savunmaktır.

Türk-İş bildirisinin öteki yönlerini şu şekilde sıralamak mümkündür: İktidar olağanüstü durumdan faydalanarak toplu sözleşme görüşmelerinde patronlar ve idareler yararına ve işçilere karşı müdahalelerde bulunuyor. 1961 Anayasasının işçilere sağladığı haklardan geri dönülmesi söz konusu olamaz. İşçi sınıfı bu haklarını savunmak için yasal yollardan gerekeni yapacaktır. Fiyat artışları, işçi gündeliklerine yapılan zamlardan değil, büyük iş çevrelerinin aşırı kâr sağlama isteklerinden ileri gelmektedir. Fiyat artışları hakkında resmi beyanlar gerçeği aksettirmiyor. Sabit ve dar gelirli yurttaşlar büyük bir sıkıntı içinde bulunmaktadırlar. Son iki yıl içinde fiyatlarda yüzde 40 bir artış kaydedilmiştir.

● 19 Kasım'da Türkiye Toprak-Su ve Tarım İşçileri Sendikası Genel Başkanı Mahmut Gündüzbey'in bir demeci açıklanıyordu. Mahmut Gün-

düzbey, demokratik bir düzenin kurulması için bütün sendika başkanlarını bir toplantıya çağırıyordu.

● Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın Genel Kurul toplantısı 12 Kasım'da sona erdi. Toplantı sonunda yayınlanan bildiride hükümetin hazırlamış olduğu basın kanunu tasarısı şiddetle eleştirildi. Bu tasarının kanunlaşmasını engellemek için bütün öteki kuruluşlarla işbirliği yapılacağı açıklandı. Tutuklu olan gazetecilerin serbest bırakılması ve gazeteciler için asgari ücret sisteminin uygulanması istendi. Toplantıda Sadullah Usumi yine sendika genel başkanlığına seçildi.

● 16 Kasım günü CHP Parti Meclisi bakanlarını hükümetten çekme kararı aldı. Karara göre «hükümet AP ve MGP gibi partilerin doğrultusunda bir iktidar niteliği almış ve gittikçe daha fazla CHP programı ile çelişik duruma düşmüştür.»

Bu kararın açıklanmasıyla beraber, uzun yıllar partinin genel başkanlığını yapmış olan İnönü de CHP'den ve Malatya milletvekilliğinden çekildi. Eski cumhurbaşkanı sıfatıyla tabii senatör olarak Senato'ya girdi. İnönü ile beraber bir miktar milletvekili ve senatör de CHP'den istifa etti. Bu istifalar sonucunda CHP'nin Meclisteki sandalye sayısı 99'a, Senato'da ise 20'ye düştü.

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit gerek Parti Meclisinde, gerek. Ortak Grupta, gerekse basına verdiği demeçlerde bu istifaların CHP'yi zayıflatmadığını, aksine partiye karşı olan elemanların ayrılmasıyla partinin birlik ve beraberliğini bulduğunu, bunun da zaafa değil kuvvete alâmet olduğunu belirtti.

Melen hükümetinde bulunan beş CHP'li bakan, partilerinin bu kararına uymadılar, hükümette kaldılar ve CHP'den istifa ettiler.

CHP Parti Meclisinin bu kararının açıklandığı gün Genişletilmiş Yüksek Komuta Heyeti de toplandı. Heyet Melen hükümetinin işbaşında kalmasını kararlaştırdı. Hükümet de bu karar üzerine şimdilik çekilmedi.

CHP'nin bu kararından sonra bir ara AP yöneticileri de hükümetten çekilmeyi tasarladılar. Hattâ Demirel grubuna bağlı «Son Havadis» gazetesini birden bire Melen hükümetine saldırmaya başladı. Gazete, Melen hükümetinin çekilmesini, yerini AP'ye bırakmasını, hiç olmazsa seçimlere kadar yapılacak işlerin takvimini hazırlamasını istiyordu. Takvimse şöyle olmalıydı: Anayasa değişikliği yapılmalı; Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulmalı; Seçim Kanunu'nda, parlamentonun tüm en gerici zümrelerin temsilcileri ile daha geniş ölçüde dolmasını sağlayacak değişiklikler yapılmalı; Danıştay'ın, Anayasa Mahkemesinin hükümeti ve parlamentoyu kontrol yetkilerini iyice kısıtlayacak ve bu müesseseleri işlemeyecek duruma getirecek hükümler Anayasaya yerleştirilmeli.

AP Merkez Idare Kurulu günlerce süren toplantılardan sonra, hükümette kalmayı kararlaştırdı.

● 23 Kasım'da Milli Güvenlik Kurulu, Sıkıyönetimin iki ay daha uzatılmasını kararlaştırdı. Bu karardan hemen sonra, artık kamu oyunun ezberlediği senaryo tekrarlandı. Hükümet kararı benimsedi. T.B.M. Meclisi oturumunda İçişleri Bakanı «anarşik olayların sürüp gittiği, Türkiye'nin milletlerarası bir komploya konu olduğu» gibi klişe sözleri tekrarladı. Ve Sıkıyönetim AP, DP, MGP, CP oyları ile iki ay daha uzatıldı. CHP, Kargılı, Aybar gibi bazı bağımsızlar Parlamentoda sosyalist akımı temsil eden İşmen Sıkıyönetime karşı çıktılar veya karşı oy kullandılar.

Sıkıyönetimi uzatma çalışmalarına paralel olarak İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının Selimiye kışlasındaki merkezinde Amerikan, Batı Alman ve Fransız firmaları ile OYAK gibi işletmeleri işleterek sivil kompradorlar gibi milyonlar vuran paşaların temsilcileri Amerikan CIA, yani Casusluk ve Baltalama örgütünün okullarında yetişmiş olan bazı albaylar bir brifing tertiplidiler.

Türk ordusunun üniformasını giymiş olan bu Amerikan casusları ve baltalama uzmanları, Taksimdeki Kültür sarayı yangınına, Marmara ve Eminönü gemilerinin kızakta iken batmasını komünistlere yüklemeye yeltenidiler. Göbels gibi yalanın kuyrukusunu söylemeyi meslek edinen CIA ajanları bu işlerde yüzbinlerce liranın kullanıldığını da iddia etmekten çekinmediler.

Oysa, tarihte «Rayhstag yangınları» örnekleri çoktur. Emperyalizm ve onun doğurduğu faşizm her zaman «Rayhstag yangını» gibi provakasyonlar yapmış ve bunu her zaman komünistlere ve onlar gibi devrimci güçlere yüklemeye kalkışarak terörünü haklı çıkarmaya çalışmıştır.

Türkiye Komünist Partisi baltalama, sabotaj ve terör gibi tutumların devrim hareketine yardım etmedikleri, aksine onu baltaladıkları, devrim hareketinin ancak yığınların desteği ile başarıya ulaşacağı kanısını her zaman savunmuş, devrim taktik ve stratejisini bu temele göre ayarlamıştır.

● Sıkıyönetim terörü Kasım ayı içinde de hiç eksilmeden devam etti. Ankara 1 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesinde askeri savcı yarbay hakim Mustafa Akin, Profesör Uğur Alacakaptan'la asistan Uğur Mumcu ve arkadaşlarının 15'er yıl ağır hapsini istedi. Savunmalarını yapan bilim adamları savcının iddia ettiği eylemlerle hiç bir ilgileri bulunmadığını, eylemlerin üniverside bilim çerçevesini aştığını söylediler.

● Tekirdağ CHP milletvekili Yılmaz Alpaslan Mecliste, hükümete yönelttiği bir sözlü soruda, devlette görev isteyen gençlerin, yedi soya kadar akrabalarının araştırıldığını, bunlar arasında solculukla tanınmış bir kimsenin bulunduğu takdirde o gence devlet dairelerinde yer verilmediğini belirtti.

● 14 Kasımda Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı «Toplum» dergisini süresiz kapattı. «Toplum» dergisi CHP doğrultusunda muhalefet yapan bir yayın organı olarak tanınıyordu.

● 15 Kasım tarihinde Bakanlar Kurulunun kararıyla Nazım Hikmet'in İngilizce ve İtalyancaya çevrilmiş eserlerinin Türkiye'ye girmesi, girmiş olanların satılması yasaklandı. Bilindiği gibi bundan evvel İstanbul ve Ankara sıkıyönetim komutanlıkları yasak kitaplar listeleri yayınlıyarak 350 kadar sosyalist düşünceye ait bilimsel kitabı yasaklamışlardı. Bu kitaplar arasında Nazım Hikmet'in bütün eserleri de vardı. Hükümetin bu kararıyla Nazım'ın, yani büyük ozanımızın yabancı dillere çevrilmiş eserleri de yasaklanmaktadır.

● 22 Kasım günü İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının isteği üzerine İstanbul 2. no. lu Sıkıyönetim Mahkemesi tanınmış gazeteci ve yazarlardan İlhan Selçuk, İlhami Soysal ve Doğan Avcioğlunu tutukladı. Bu aydınlar esasen 30 günden beri tutsak edilmişlerdi. Ve sıranın haberlere göre kendilerine işkence yapıyordu. Oysa Anayasa Mahkemesi Sıkıyönetim Kanununun yurttaşı 30 gün göz altında tutmak hükmünü iptal etmişti. Buna rağmen bu üç aydının 30 gün göz altında tutulması sıkıyönetimin faşist ve yasa dışı niteliğini bir daha ortaya koymaktadır. Bu üç aydın hakkında sıkıyönetim zindancıları bile bir delil bulamadıklarından ilk olarak sevkedildikleri 3. no. lu Sıkıyönetim Mahkemesi, ortada tutuklamayı gerektirecek asgari delillerin bile bulunmadığını bildirerek üç gazeteciyi serbest bırakmıştır. Fakat Sıkıyönetim Komutanlığı, tepeden inme bir emirle 2. no. lu Sıkıyönetim Mahkemesine gazetecileri tutsak ettirmiştir.

● İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesinde «Umut» filminin yapıcısı dünyaca tanınmış filim sanatçısı ve yazar Yılmaz Güney'le, filim şirketinin müdürü Abdurrahman Keskin yargılanmışlardır. Yılmaz Güney «duruşmadan varestede tutulduğu» gerekçesiyle mahkemeye gelmemiş, kendisini avukatı temsil etmiştir. Yılmaz Güney'in, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından 6 aya yakın bir zamandan beri tutsak edildiği ve kendisinin sıkıyönetim zindanında bulunduğu gözönünde tutulacak olursa, mahkemeye gelmemesi, onun mahkemeye gelemeyecek durumda olduğu, ağır işkence gördüğü hakkındaki şüpheleri tekrar uyanmıştır. Yılmaz Güney de İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesince tutsak edilmiş olmasına ve o tarihten bu yana 6 aya yakın bir zaman geçmiş olmasına rağmen, tutsak edildiği fiilden ötürü hâlâ yargıç önüne çıkarılmamış, resmen tutsak edilmemiştir. Oysa bilindiği gibi Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği hükme göre bile, tutuklananlar 30 gün içinde yargıç önüne çıkarılmaları gerekmektedir.

● Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 3 Numaralı Askeri Mahkemesinde avukat Zeki Oruç Erel ve sekiz arkadaşının duruşmaları 22 Kasım günü başladı. Savcı Mühteşem Savaşan, yargılananların 8-15 yıl ağır hapislerini istedi. Oysa verilen ifadelerden anlaşıldığına göre avukat Erel ve arkadaşları, yurtsever bir açıdan memleket sorunlarını konuşmaktan başka birşey yapmamışlardır.

● Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 30 Kasım günü yayınladığı bir tebliğle, halka şehir duvarlarına yazı yazmanın, resim çizmenin ve resim as-

manın şiddetle yasak olduğunu hatırlattı. Değişik sıkıyönetim komutanlıkları duvarlara yazı yazmak ve resim çizmenin yasak olduğunu defalarca ilân etmişlerdi.

Bu gibi sıkıyönetim bildirilerinin devam etmesi, halkın direnişinin de devam ettiğine bir delil sayılmaktadır. Halk, emekçi yığınları, devrimciler, direnişlerini sürdürmenin yollarından biri olarak şehir duvarlarını dile getirmeyi uygun bulmuşlardır. Bundan ötürü, İstanbul, Ankara, İzmir, Adana gibi büyük şehirlerimizin duvarları, birer duvar gazetesi, bir direniş yuvası haline gelmiştir.

● 26 Ekim 1792 tarihli «İktisat Gazetesi» 1972 yılının ilk dokuz ayı içinde ithalât ve ihracata ait rakamlar yayınlamıştır. Bu rakamlara göre, bu zaman içinde 588 milyon dolar ihracat, 1 milyar 117 milyon dolar ithalât yapılmıştır. İhraç edilen sanayi ürünleri arasında başta gelen yeri 63 milyon dolarlık gıda ve içki ihracatı almaktadır. İkinci yeri 39 milyon dolarla dokuma tutmakta, 12,5 milyon dolarla üçüncü yeri de deri-kösele ürünleri almaktadır. Petrol ürünleri ihracatı 11,6, çimento 10, madeni eşya 2,9, elektrik makine ihracatı 8,3, kimya ürünleri ise 7,9 milyon dolardır.

● Amerika İthalat-Ihracat Bankası Müdürü Henri Kearns Melen hükümetiyle yeni anlaşmalar bağlamak üzere Ankara'ya geldi. Kearns'in, 20 Kasım günü İstanbul'da gazetecilere verdiği bilgiye göre, Amerikan bankası Türkiye'ye DC uçaklarının alımı için 52 milyon, Ereğli Demir-Çelik tesislerinin genişletilmesi için 100 milyon, proje kredileri için de 350 milyon dolar kredi açmıştır. Bilindiği gibi Türkiye Mimar ve Mühendisler Odaları Birliği bundan bir müddet evvel bütün Türkiye ölçüsünde tertiplediği bir basın toplantısında Ereğli Demir-Çelik tesislerine Amerikan sermayesinin yeni yatırım yapmasını engellemeyi, yapılan yatırımları da devletleştirmeyi teklif etmişti.

Henri Kearns İstanbul'daki basın toplantısında Türkiye'de zengin krom, bakır, antimon, manganez, kurşun, kalay gibi modern sanayi için çok gerekli olan madenlerin bulunduğunu ve bu madenlerin Avrupa pazarlarına yakın almasının büyük bir önem taşıdığını da belirtmiştir. Kearns'in bu sözlerinden proje kredilerinin bu madenleri daha geniş ölçüde ham veya yarı işlenmiş şekilde Avrupa pazarlarına sürmekle ilgili olduğu anlaşılmaktadır.

Oysa bu madenler, yerli üretim araçları ağır sanayiinin kurulması için gerekli olduğu yurtsever uzmanlar tarafından ileri sürülmekte, madenlerimizin yabancı tekellerin elinden kurtarılması ve bunları işliyecek, üretim aracı haline getirecek sanayiinin kurulması önerilmektedir.

13 Kasım tarihli «Hürriyet» gazetesinin yayınladığı İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun raporuna göre halen yurt dışında 126 bin yüksek kaliteli uzman ve bilim adamı bulunmaktadır. Bunlar herhangi bir dış ülkede derhal iş bulabilecek derecede yüksek kaliteli elemanlardır. Bunların çoğu Bir-

leşik Amerika'da, Kanada'da ve bir kısmı da Batı Avrupa ülkelerinde bulunmaktadır. Bunların dışarıya göç sebebi, memlekette yeteri kadar iş-yeri bulunmaması ve ücretlerin düşüklüğüdür. Oysa, yine aynı istatistiklere, göre, bugünkü durumda bile Türkiye'nin bu rakama ilâveten daha 115 bin uzmana ihtiyacı vardır. Türkiye'nin insan gücü açığı yüzde 26'dır. Yine bu istatistiğe göre, yurt dışında 11 bin öğretmen bulunmaktadır. Bunlardan 10 bini ilkökul öğretmenidir. Oysa Türkiye'nin daha 30 bin ilk, 50 bin de ortaokul öğretmene ihtiyacı vardır.

Yurt dışında 3 bin mühendis çalışmaktadır. 728 mimar, 975 inşaat, 517 makine, 235 elektrik, 14 harita, 178 maden mühendisi, 25 jeolog, 35 veteriner hekim yurt dışında bulunmaktadır. Önümüzdeki beş yıl içinde Türkiye'nin 14 bin 200 mühendise ihtiyacı olacaktır.

● 24 Kasım'da Avrupa İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtının (OECD) Ekim ayına ait «Temel İktisadi Göstergeler» raporu yayınlandı. Rapora göre Türkiye, örgütün kapsamına giren ülkeler arasında enflasyon konusunda başta gelmektedir. 1971-72 yılları Eylül ayları arasında toptan fiyat artışları yüzde 17'dir. Bu rakam Yunanistanda yüzde 4, İtalya'da yüzde 6'dır.

Ayrıca bu istatistikler, yalnız yığınsal tüketim malları fiyatları gözönünde tutularak değil, lüks ve dayanıklı eşya fiyatları ile karılarak yapılmıştır. Bir de pazardaki perakende fiyatlar değil de toptan fiyatlara dayanılarak istatistikler düzenlenmiştir. Bu iki unsur gözönünde tutulduğu takdirde gerçek fiyat yükselişlerinin yüzde 17'nin çok üstünde olduğu meydana çıkmaktadır.

DÜNYADA

● Kasım günü Büyük Oktobr Şösyalist Devrimin 55. yıldönümü büyük törenlerle kutlandı. Moskovada yapılan törenli toplantıda, SBKP Merkez Komitesi Politbüro üyesi Mazurof bir rapor okudu. Raporda, Sovyetler Birliğinin 55 yıl içinde kaydettiği başarılar, Avrupa ve dünya barışının kuvvetlenmesi yönünde gösterdiği gayretler, öteki şösyalist ülkelerle ve ulusal bağımsızlıklarını kazanmış olan memleketlerle olan ilişkilerde kaydedilen ilerlemeler de yer alıyordu.

Büyük Oktobr Şösyalist Devriminin 55. yıldönümü bütün dünyada kutlandı.

● 7 Kasım günü Birleşik Amerikada cumhurbaşkanı, kısmi parlamento ve eyalet valileri seçimleri yapıldı. Cumhurbaşkanı ile beraber Temsilciler Meclisi'nin tümü, Senato'nun üçte biri ve eyalet valileri seçilecekti. Cumhuriyetçi Partinin adayı Cumhurbaşkanı Nikson, Demokrat Partinin adayı ise Mak Govern'di. Seçimleri, oyların yüzde 61'ini alarak Nikson kazandı. Fakat Temsilciler Meclisi ve Senato seçimlerinde çoğunluğu Demokrat Parti adayları kazandı. Bu olay da seçimlerde prensiplerin de-

ğil, bazı subjektif unsurların, şahıslara dayanan propagandanın ustaca yapılması, halk yığınlarını şaşırtmada elde edilen başarıların büyük bir rol oynadığını göstermektedir.

Nikson görüldüğü gibi, Viyetnam'da barışı sağlayacağı propagandası ile önemli bir seçmen yığınına aldatabilmiştir. Ayrıca seçmenlerin yüzde 40 kadarı da sandık başına gitmemiştir.

TÜSTAV

Ayın yorumları

İŞÇİ SINIFININ DİRENİŞİ

Türkiye’de sıkıyönetim koşullarında işçi sendika hareketindeki gelişmeler yalnız grev kararlarının veya grev uygulamalarının sayısı ile ölçülüyor. Şüphe yok ki, grev hareketinin gelişmesi kapitalist, özellikle Türkiye şartlarında yarı-sömürge kapitalizminin geçirdiği büyük bunalımların hem sonucu, hem de onu etkileyen temel nedenlerden biridir. Ve sıkıyönetim şartlarında işçi sınıfından gelen sendikal plandaki direnme hızla genişlemekte, anti-emperyalist, anti-feodal ve devrimci bir nitelik kazanmaktadır. Yalnız Kasım ayının işçi hareketlerine toplu bir göz attığımızda, Türkiye’de sınıf savaşının şiddetlendiğini göreceğiz. Bunun nedenlerinden biri, büyük tekeller, toprak ve çiftlik beyleri iktidarının, özellikle yabancı sermayenin bekçiliğini yapan hükümetin, sınıfsal yapısı dolayısıyla büyük sermaye, yabancı tekeller ve toprak beyleri yararına ve tabii emekçi halkın, işçi sınıfının zararına sürekli müdahalelerde bulunmasıdır. Bu niteliği yalnız Kasım ayı içinde yapılan toplu sözleşme konuşmalarında değil, bütün toplu sözleşme konuşmalarında görüyoruz. Tabii yalnız toplu sözleşme konuşmalarında değil. Grevleri ertelemelerin, yasaklamaların, gangster sendikacılığının daha geniş ölçüde kullanılmasının, sendika yöneticilerine yapılan saldırıların tek hedefi, işçi hareketini büyük patronlar yararına ezmek eğiliminden başka birşey değildir.

Memlekette enflasyonun, fiyat artışlarının hızlanması, emekçi halkın yoksullaşma sürecinin artması işbirlikçi iktidarların sürdürdükleri sınıf politikasının kaçınılmaz sonucudur. Bu iktidarlar için tek çıkar yol, daha doğrusu çıkmaz yol, sıkıyönetim ve Anayasa dışı tedbirlerdir. Kitap yasaklamak, düşünen ve düşündüğünü yüksek sesle söylemek isteyen herkesi zindana atmak, hattâ darağacına götürmektir.

20 aylık sıkıyönetim uygulaması bu yolun gerçekten de çıkar olmadığını, sıkıyönetimcilerin çıkmaz yolun sonunda bocaladıklarını, bunalımlarının daha da arttığını açıkça göstermiştir. Bu bunalımların açığa vurulmasında, kamuoyuna aksettirilmesinde ve onların sınıfsal niteliğinin anlaşılmasında, işçi sendika hareketinin büyük payı olmuştur.

İşçi hareketinin bu gelişmesi, mühendis mimar gibi üretim hayatında önemli yeri olan aydınların, işçi sınıfının yanında gittikçe daha devrimci bir düzeye gelmesi, Melen iktidarını bazı demagojilere zorladı. Maden tasarısı hakkında iktidarın tutumu bunun bir örneğidir. İktidarın Meclise sevkettiği maden tasarısında «yabancılar maden arama izni verememek gibi bir hüküm var. Şüphe yok ki, ilk bakışta bu olumlu bir şey. Ama yabancı şirketlerin bakır, krom, volfram, antıman gibi en kıymetli madenlerimizi ham veya külçe halinde alıp götürdükleri ve kendi sanayileri için ham

madde olarak kullandıkları, onlardan ürettikleri makine ve donatımı bize yüksek fiyatla sattıkları da bir gerçektir. Demek oluyor ki, meselenin temeli yabancılara yalnız arama hakkı vermekle değil, Yabancı Sermayeyi Teşvik, Petrol Kanunu gibi yabancılara istedikleri gibi zenginliklerimize hakim olmak imkânlarını veren kanun, kararname ve ikili anlaşmaları ortadan kaldırmaktır.

İşçi hareketi iktidarlara karşı dikilmekle, bir yandan da emperyalizmin her cins hegemonyasına karşı da dikilmiş oluyor.

Kasım ayının 19'unda yayınlanan Türkiye Toprak-Su ve Tarım İşçileri Sendikası (TİS) Genel Başkanı Mahmut Gündüzbey'in demeciyle, Türk-İş Yönetim Kurulunun yayınladığı bildiriye bu esastan ele almak ancak bizleri doğru bir sonuca ulaştırabilir.

Mahmut Gündüzbey hükümetin müdahalesi ile toplu sözleşme konuşmalarının askıya alındığını, iki yılda fiyatların yüzde 40 arttığını, terörün sürdürüldüğünü, özgürlüklerin gün geçtikçe kısıldığını belirtti. Gündüzbey bütün şendikaları «demokrasinin tüm gerekleriyle kurulması konusunda güçbirliğine» çağırılmaktadır. Bu maksatla da bütün sendika liderlerini bir toplantıya çağırılmaktadır.

Görüldüğü gibi gerek Türk-İş Yönetim Kurulu, gerekse TİS yöneticileri birçok noktada yani, demokratik bir düzenin kurulması, sıkıyönetim gibi bir baskı idaresine son verilmesi, gerici çevrelerin, büyük sermayenin ve iktidarın saldırılarına karşı işçi haklarının korunması konularında birleşmektedirler. Bu konuda birleşen yalnız bu iki işçi örgütü değildir. Örneğin, Metal-İş, Türkiye Gazeteciler Sendikası, DİSK, Bağımsız Sendikalar Konfederasyonu da bu düzeyde öteki sendikalarla birleşmektedirler. Demek oluyor ki, sendikalar arası bir «asgari müşterekler» ufukta belirmiştir. İktidarların faşist yöntemleri, büyük yerli yabancı sermaye ile bütünleşmeleri, işçi hareketini, sendikaları ilerleyebilmek, yaşayabilmek için birliğe, güçbirliğine zorluyor. Ve sendika yöneticileri, gün geçtikçe daha iyi anlıyorlar ki, memleket sorunlarını bütün olarak, meseleyi bir demokratik düzen ve iktidar konusu olarak ele almadan işçi sınıfının 1961 Anayasası ile asgari bir seviyede elde ettiği hakları bile korumanın, elde tutmanın imkânı yoktur.

Bu hakların korunmasının ilk adımı ise, işçi sendikalarının güçbirliğidir. Sendikaların memleket yaşamındaki etkisi örgütledikleri işçi sayısı ile ölçülmez. İşçi sınıfının politik-sosyal etkisi, üretimde aldığı yer ve orada temsil ettiği güçle ölçülür. Bu güçse memleketin şah damarı ve hayat gücü seviyesindedir.

Bu bakımdan sendikal planda sağlanacak olan bir güçbirliği, işçi sınıfının memleket sorunlarındaki ağırlığını daha geniş bir sonuçlandırıcı nite-lik kazandıracaktır.

AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ KONFERANSI

Kasım ayının 22'sinde Finlanda'nın başkenti Helsinki'de Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansının hazırlık toplantısı çalışmalarına başladı. Toplantıya Arnavutluktan başka Avrupa'daki bütün devletler katıldılar. Ayrıca Birleşik Amerika ve Kanada da toplantıda temsil edildiler. Böylece 34 ülke çalışmalarda yer almış oldu.

Avrupa Barış ve İşbirliği Konferansının hazırlık çalışmalarına başlanması herşeyden evvel Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkeler için büyük politik bir başarıdır. Çünkü bu gibi bir toplantı teklifi bundan altı yıl evvel Varşova Anlaşması devletleri yani Avrupa'daki sosyalist ülkeler tarafından ortaya atılmıştı.

Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkeler, dünyanın en karışık bölgelerinden biri olan Avrupa'da gerginliğin azalması, silahlânma yarışının frenlenmesi, Avrupada atomdan arınmış bölgeler yaratma imkânları ile silâhlı kuvvetlerde karşılıklı azaltmalara, yabancı topraklardaki askeri üslerin, hattâ NATO ve Varşova bloklarının ortadan kaldırılmasına gidecek bir yolun açılabilmesi için bu gibi bir konferansın toplanmasının kaçınılmaz olduğu fikrini haklı olarak savunuyorlardı. Helsinki konferansının toplanmasıyla bu yönde önemli bir adım atılmış oldu.

Konferanstan önce Alman Demokratik Cumhuriyeti ile Federal Almanya arasında «Temel İlişkiler Durumu» anlaşması imzalanmış, Sosyalist Almanya'nın uluslararası şahsiyeti daha da kuvvetlenmiş, birçok Avrupa ülkesi Alman Demokratik Cumhuriyetini tanımış veya tanımaya hazırlanmıştır. Bu gelişme de Helsinki Konferansı fikrinin gelişmesine çok yardım etmiştir.

Ne var ki, bütün bu olumlu gelişmeler içinde bir falso ses var. Arnavutluğun tutumu. Arnavutluğun konferansa katılmaması, esasında büyük bir kayıp değildir. Fakat Arnavutluk yöneticileri Pekin idarecilerinin direktifine uyarak, Avrupa'da ve dünyada barış ve yumuşamadan yana bu gibi adıma karşı cephe almışlardır. Maocular genellikle, Ortak Pazar, NATO gibi emperyalist ve harpçi örgütlerden yana tavır takınmışlardır. Konferansa karşı cephe almaları da bu barış ve kurtuluş hareketlerine düşmanlıklarının yeni bir belirtisidir.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Gyula Kallai

Çağdaş devrim sürecinin ana gücü 813

Luis Korvalan

İki yıl sonra Şili’de neler oluyor? 825

x x: Asya ve Afrika ilerilik yolunda 835

Özel sayfalar

Ahmet Saydan

Bu ayın olayları 884

Ayın yorumları 891

Adresimiz: Yeni Çağ – Stredisko pro rozširovani tisku,
Praha 6, Thakurova 3. Czechoslovakia

«Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi 32 dilde çıkıyor ve dünyanın her tarafında okunuyor.

Fiyatı 1 lira